IHMISELLE, JOLLE VÄKIVALLATTOMUUS JA VASTUU MAAILMASTA OVAT INTOHIMO.

YDIN

48. vuosikerta / 4 • 2014 / www.ydinlehti.fi / 9 euroa

Kansainvälinen Isaf-sotilasoperaatio päättyy vuodenvaihteessa. Olivatko saavutukset uhrausten arvoisia?

AFGANISTAN OMILLAAN

Koulutuksen tasa-arvoa on puolustettava

Turkki tukee Syyrian jihadisteja

Maailmansodan muistomerkki-turismi

PYSTYKORVAKIRJA

Tilaa: 050 358 1441 tai
www.rauhanpuolustajat.org/kauppa
Hintoihin lisätään postikulut.

LIKE

SOLIDAARISUUS
KALENTERI 2015

Vuodesta 1998 ilmestynyt Solidaarisuuskalenteri kuuluu jokaisen maailmanparantajan vakiovarusteisiin. Aktiivisen ja valppaan kansalaisen kalenteri käsittelee tällä kertaa kirja-teemaa huumorilla höystetyllä otteellaan.

- Osuvia sitaatteja!
- Hyödylliset tietosivut!
- Suomen kartta!
- Kannen kuva Rosa Liksomin käsialaa!
- Tiitu Takalon säpäkkä kuvitus!
- Paljon muistiinpanotilaa!
- Suomen-, ruotsin- ja saamenkieliset nimipäivät!

UUSIMMAT PYSTYKORVAKIRJAT:

Robin Hahnel:
Osallisuustalouden aakkoset

Nnimmo Bassey:
Kiehuva ja köyhtyvä Afrikka: Raaka-aineteollisuuden aiheuttamat tuhot ja Afrikan ilmastokriisi

Kerstin Jokisalo-Neumann (toim.):
Serbia – Tähtäimessä turvattu tulevaisuus

17 €

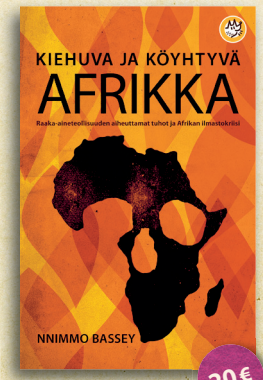

20 €

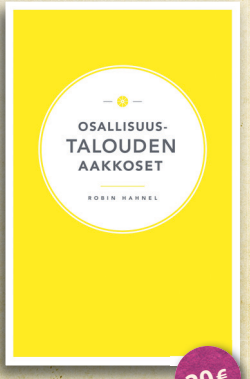

20 €

SISÄLLYS

4 Pääkirjoitus / 6 Tekijät / 7 Ytimekkäät
/ 11 OTTO AHONIEMI Kaikkien ei tule kärsiä säästöistä
/ 12 TARJA CRONBERG Ydinaseeton Lähi-Itä
– voiko tarusta tulla totta?

YDINHETKI

14 ARJA ALHO Tärkeintä on koulutuksen tasa-arvon eetos / 20 PEKKA ELOMAA Tarinat ja laulut rauhan puolesta / 24 AINO HAAVIO Pakoon kuivuutta / 28 ILARI LESKELÄ Minne menet Afganistan? / 32 HENRIK LAHTINEN Onko lähiruoka ekoruokaa? / 37 ESA RONKAINEN Hongkongin kotiorjat / 40 PALEFACE Kanarialintu kaivoksessa / 42 JENNI HEIKKA Kiinnostaako ilmasto Eurooppaa? / 46 JUHANI KORHONEN Burmalaisia – katse demokratiaan

YTIMESSÄ

52 KRISTIINA KOIVUNEN Miksi Turkki tukee Syyrian jihadisteja? / 59 JUSSI FÖRBOM Turvaton Eurooppa / 64 EERO SUORANTA Koulutusta vai kilpajuoksua Kiinassa? / 68 MIKKO PATOKALLIO Libanonin rauha rapautuu / 74 JARMO PYKÄLÄ Suomalainen välitilinpäätös Afganistanista

YDINKOKEMUS

80 RIITTA OITTINEN Maailmansodan muiston maisemat / 84 ARJA ALHO Sarjatulta ja kaasunaamareita / 86 RAILA RINNE Kansalaisopistoja uhkaa karsinta / 89 Kirja-arviot / 92 Levyt / 93 SIMO ORTAMO Äläkä saata meitä kiusaukseen / 94 JANNE VIRKKUNEN Täydellinen myrsky / 96 MARYAN ABDULKARIM Miltä feministi näyttää? / 98 Pala historiaa

SANOJEN MAKU, MERKITYS JA VOIMA

ARJA ALHO päätoimittaja

Viimeisten vuosikymmenten aikana monista käsitteistä ja yhteiskunnallisista arvoista on tullut otsikonomaisia ja sisällyksettömiä. Niin oikealla kuin vasemmalla ylistetään pohjoismaista hyvinvointimallia. Tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta ei vastusta kukaan, poikkeuksena soinilaiset ja räsäsläiset, jotka eivät homoliittoja hyväksy.

Jos kuitenkin kaivautuu otsikkomaisuuden taakse, ristiriitaiset ja erilaiset käsitykset sanojen todellisista merkityksistä ovat suuria. Hankalinta on, että kaivuutyö on ulkoistettu meille itsellemme. Äkkiseltään luulisi, että poliittiset puolueet palaisivat halusta hikoilla puolestamme. Joskus tuntuu, että hieksi riittää aakkosämpäristä kaivetut miellyttävät ja kivat sanat.

Kun julkisten palvelujen yksityistäminen ei esimerkiksi ole suomalaisten mieleen, saamme tilalle toiset sanat: valinnanvapauden, palvelusetelein ja byrokratian purun. Voimme valita terveyskeskuksen tai koulun siinä missä leivän leseillä tai ilman. Kivaa.

Sote-uudistuksessa olemme olleet sanaleikin sivustaseuraajia. Vaikka kyse on myös sosiaalityöstä, mielenterveyspalveluista ja neuvoloista, soten järjestäminen tapahtuu lonkkaleikkausten keskittämisen oppien mukaan. Ja vielä niin, ettei yksittäinen kuntalainen voi edes äänestämällä vaikuttaa palveluiden puolesta.

Tämä on osa perustuslain tarkoittamaa kuntien ja kuntalaisten itsehallinto-ongelmaa rahoituksen ohella. Superhimmeli himmelöi puolta kuntien budjettia ja valtaosaa kuntalaisten palveluista edustuksellisen edustuksellisesti. Keskustan sanalle maakunta ei ole vielä löydetty toista, vaaleilla valittavaa maakuntahallintoa tarkoittavaa sanaa. Toivottavasti löytyy.

Pohjoismaiseen hyvinvointimalliin on istutettu vieraita lajeja, jotka ovat alkaneet syödä alkuperäistä. Näin kävi Ruotsissa peruskoululle. Näin voi käydä myös meillä.

Ruotsalaiset voivat valita mihin kouluun lapsensa laittavat. Valittavana ovat kunnallisten koulujen ohella vapaakoulut. Niitä rahoitetaan verovaroin eivätkä ne voi periä oppilasmaksuja.

Ruotsin entinen sosialidemokraattinen valtiovarainministeri **Kjell-Olof Feldt,** joka oli tekemässä päätöstä valinnan aloittamisesta 1990-luvulla, on nyt toista mieltä. Tulokset ovat musertavan huonot. Ruotsalaisesta koulutusjärjestelmästä on tullut eriarvoinen, syrjäytymistä edistävä ja leimaava. Akatemiatutkijat kauhistelevat, ettei edes Yhdysvalloissa ole sallittu yksityisten voittojen tavoittelua verovaroilla tuetuissa kouluissa. Eikä vain kouluissa, vaan myös hoivassa.

Tämä on vakava ongelma tasa-arvoa korostavassa maassa, jonka kaupunkilähiöissä oppilaat valikoituvat kouluihin ihonvärin ja uskonnon mukaan. Myös oppimistulokset ovat romahtaneet. Opettajakoulutuksen ongelmat

ovat myös suuret. Valinnanoikeus on lyönyt kansankodin suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta poskelle – ja kovaa.

Ydin keskittyy vuoden viimeisessä numerossa koulutukseen. Meillä on keskustelijoittemme **Jarmo Kallungin** ja **Erno Lehtisen** mukaan vaje korkeatasoisesta erityisosaamisesta, vaikka vahvuutenamme muutoin on laadukas ja maksuton koulutusjärjestelmä. Yritykset tarjoavat kyllä johtajilleen MBA-koulutusta, mutta mitä on tarjolla muille? Maksullista täydennyskoulutusta? **Raila Rinne** kirjoittaa vapaasta sivistystyöstä ja sen ahdingosta. **Eero Suoranta** puolestaan otti selvää Kiinassa ollessaan sikäläisestä elämänmenosta ja ihailtujen oppimistulosten takana olevasta eriarvoisuudesta.

Jos ihmisarvoa ryhdytään laskemaan rahassa, kukaan ei ole turvassa.

Ydin tekee myös tilinpäätöstä Afganistanista **Jarmo Pykälän** ja **Ilari Leskelän** artikkeleilla. Kun tosiasiassa suomalaiset joukot ovat olleet sotaa käyvässä maassa osapuoli, tärkeä läsnäolon tunneperusta oli naisten ja tyttöjen oikeudet. Siksi myös pakistanilaisen koulutytön **Malala Yousafzain** selviäminen Talibaniskusta oli rauhan Nobelin arvoinen. Oikeus koulutukseen oli enemmän kuin sana.

Hädänalaisista ihmisistä ja työtä pelkäämättömistä siirtotyöläisistä on tullut turvallisuusuhka meille turvallista elämää eläville. **Jussi Förbom** kirjoittaa turvattomasta Euroopasta. Jakamattomia ihmisoikeuksia onkin ryhdytty jakamaan. Jos tosiaankin ihmisarvoa ryhdytään laskemaan rahassa, kukaan ei ole turvassa. Kyllä meistä jokaisesta aina jotakin vikaa ja virhettä löytyy.

Kun **Janne Virkkunen** kirjoittaa kolumnissaan median murroksesta, ja omasta puolestani olen ollut huolissani kansalaisuuteen kasvamisesta, kysykää kirjastostanne Ydin-lehteä. Elleivät Ydin ja muut mielipidelehdet löydy sieltä, tärkeitä sanoja jää avaamatta ja merkityksiä löytämättä.

Ydin-lehti kiittää lukijoitamme ja tukijoitamme. Uusi vuosi on edessä! **Y**

YDIN 4/2014 tekijät

PEKKA ELOMAA
on freelance-kuvaaja, joka on perehtynyt etenkin yhteisölliseen valokuvaukseen.
/ sivu 14, 20 & 40

JUSSI FÖRBOM
on siirtolaisuus- ja ihmisoikeuskysymyksiä seuraava vapaa toimittaja ja tietokirjailija.
/ sivu 59

AINO HAAVIO
on kehityskysymyksiin erikoistunut vapaa toimittaja. / sivu 24

KRISTIINA KOIVUNEN
on Lähi-itään erikoistunut vapaa tutkija ja toimittaja sekä Ydin-lehden toimituskunnan jäsen.
/ sivu 52

JUHANI KORHONEN
on vapaa kuvaaja ja kirjoittaja, jota kiinnostaa erityisesti kehitysmaiden elämä ja ihmiset sekä kehitysyhteistyö. / sivu 46

HENRIK LAHTINEN
on ruokatuotannon ongelmiin perehtynyt vapaa toimittaja.
/ sivu 32

ILARI LESKELÄ
on kansainvälisiä asioita seuraava poliittisen historian maisteriopiskelija. / sivu 28

RIITTA OITTINEN
on Belgiassa asuva tietokirjailija ja Ydin-lehden toimituskunnan jäsen. / sivu 80 & 89

MIKKO PATOKALLIO
on Lähi-idän tutkija Crisis Management Initiative -järjestössä.
/ sivu 68

JARMO PYKÄLÄ
on kirjoittanut Rauhanliitolla ja SaferGlobe-tutkimusverkostossa useita Afganistaniin liittyviä julkaisuja. / sivu 74

RAILA RINNE
on Helsingissä asuva koulutus- ja kulttuuriasioihin paneutunut toimittaja. / sivu 86

KALEVI SUOMELA
on pitkäaikainen rauhanaktiivi ja Ytimen toimituskunnan jäsen.
/ sivu 90

EERO SUORANTA
opiskelee Itä-Aasian tutkimusta ja on Ydin-lehden toimituskunnan jäsen. / sivu 64

PIRITA TOLVANEN
on helsinkiläinen kuvittaja-graafikko. / sivu 64

YDIN-LEHTI Rauhanasema,
Veturitori 3, 00520 Helsinki
ydin@ydinlehti.fi, www.ydinlehti.fi

PÄÄTOIMITTAJA Arja Alho,
p. 040 709 3770, arja.alho@ydinlehti.fi

TOIMITUSSIHTEERI Simo Ortamo,
ortamosimo@gmail.com

HALLITUKSEN PJ Kalevi Suomela,
kalevi.suomela@gmail.com

ULKOASU Iina Lievonen, Luyi Ma,
Martina Babisová

TAITTO Teppo Jäntti

KANNEN KUVA Marco Mancha
/ISAF Media

TILAUKSET ydin@ydinlehti.fi,
www.ydinlehti.fi
Danske Bank FI 42 8000 1301 5099 24
Ydin ilmestyy 4 kertaa vuodessa.

TILAUSHINNAT
35 € vuositilaus, sis. alv 10%
28 € kestotilaus, sis. alv 10 %
20 € alennettu (opiskelijat, työttömät), sis. alv 10%

ILMOITUSKOOT JA -HINNAT
(hintoihin lisätään alv 24 %)
Takakansi 172 x 199 mm 1 500 €
1 sivu 172 x 225 mm 1 000 €
1/2 sivua 172 x 112 mm 500 €
tai 86 x 225 mm 500 €
1/4 sivua 172 x 55 mm 300 €
tai 85 x 112 mm 300 €

JULKAISIJA Ydin-julkaisut ry.
48 vuosikerta (Rauhaa kohti -lehden 87. vuosikerta)

PAINOPAIKKA Miktor Oy
ISSN 0356-357X
YDIN on Kultti ry:n jäsenlehti. Lehti pidättää itsellään oikeuden käsitellä sille toimitettua materiaalia. Lehden vastuu ilmoituksen poisjäämisestä tai julkaisussa sattuneesta virheestä rajoittuu ilmoituksesta maksetun määrän palauttamiseen. Huomautukset 14 päivän kuluessa.

IRTONUMEROITA
Akateeminen kirjakauppa (Helsinki keskusta, Iso Omena, Itäkeskus, Tapiola, Oulu, Turku, Tampere), Rosebud (Helsinki) ja Stockmann (Helsinki).

Lehden voi lukea iPadilla lataamalla Ydin-lehden AppStoresta.

Ydin-lehti saa 52 puheenvuoroa globaaleista muuttoliikkeistä -hankkeeseen ulkoministeriön viestintä- ja globaalikasvatustukea.

Ytimekkäät

TUULI VUORI

Liisa Liimatainen (toinen oikealta) analysoi Lähi-idän muuttuvaa tilannetta Laura Lodeniuksen (oikealla) juontamassa tilaisuudessa.

LÄHI-IDÄN MYLLERRYS

LIISA LIIMATAINEN arvioi Isis-järjestön vaikutusta Lähi-idässä *Ytimen* ja rauhanjärjestöjen tilaisuudessa Helsingin Kirjasto 10:ssä lokakuun lopussa. Kairossa suurlähettiläänä palvellut **Hannu Mäntyvaara** listasi huomioitaan keskustelusta.

1. Ranskan ja Britannian Lähi-itään luoma valtiollinen järjestelmä on tulossa tiensä päähän. Kurdien tulevaisuus on keskeinen elementti Isisin eli ”Islamilaisen valtion” poliittisen kestävyyden ohella. Kokonaisuuteen kuuluu myös Israelin ja Palestiinan tulevaisuus.

2. Iranin ja laajemmin shiialaisten asema on alueellisesti vahvistunut sunniradikaalien voimien vastustajana.

3. Katastrofaalisten virheittensä jälkeen Yhdysvallat on ollut vastahakoinen käyttämään sotilaallista voimaansa Isisiä vastaan, mutta nyt Obamalle tuli moraalinen pakko. Arabikevään käänteissä Yhdysvallat on ollut tuuliajolla.

4. Turkin politiikka on ollut ristiriitaista. Se katsoo tilannetta kurdikysymyksen läpi eikä osaa päättää, kumpi on pahempi asia: Assadin pysyminen vallassa Syyriassa vai Isisin aseman lujittuminen.

5. Saudi-Arabian muodollisesti uskonnollinen monarkia ja Egyptin sekulaari sotilashallinto muodostavat ei-jihadististen sunnivoimien ytimen Irania ja shiialaisia vastaan.

6. Isis on perimässä al-Qaidan paikan modernissa jihadismissa. Median käytössä Isis on astetta edistyneempi.

7. Saudien wahhabilainen lähetystyö tavallaan kilpailee Isisin jihadismin kanssa muslimiyhteisöissä, mutta estääkö uskonnollisuuden syventäminen poliittista radikalisoitumista?

8. Muslimiyhteisöllä ja etenkin islamilaisella papistolla on suurin vastuu vaikuttamisessa Isisiin vetoa tunteviin nuoriin. Ulkopuolelta tuleva islamin arvostelu koetaan islamofobiaksi. **Y**

Hannu Mäntyvaara

”RAUHA ON EDELLYTYS KOULUTUKSELLE. MONISSA OSISSA MAAILMAA, ERITYISESTI PAKISTANISSA JA AFGANISTANISSA, TERRORISMI, SODAT JA KONFLIKTIT ESTÄVÄT LAPSIA KÄYMÄÄN KOULUSSA. ME OLEMME TODELLA VÄSYNEITÄ NÄIHIN SOTIIN.”

Malala Yousafzai
Nobelin rauhanpalkinnon voittaja,
YK:n nuorten yleiskokouksessa 16-vuotispäivänään.

Aseistakieltäytyjäliitto, 40 vuotta militarismia vastaan

ASEISTAKIELTÄYTYJÄLIITTO täyttää tänä vuonna 40 vuotta. Antimilitaristinen rauhanjärjestö tavoittelee asevelvollisuusjärjestelmän alasajoa ja toimii siviilipalvelusmiesten etujärjestönä.

Aseistakieltäytyjäliitto perustettiin vuonna 1974 parantamaan siviilipalvelusmiesten asemaa. Tuolloin kaikki siviilipalvelukseen hakevat joutuivat käymään läpi vakaumuksentutkintamenettelyn. Itse palveluksen tavoitteena oli lähinnä aseistakieltäytyjien rankaiseminen.

Neljässä vuosikymmenessä siviilipalvelusmiesten määrä on moninkertaistunut ja palveluspaikkojen kirjo laajentunut. Palveluksen kesto on lyhentynyt kahteentoista kuukauteen ja kieltäytymisoikeus tunnustettu myös sodan aikana.

Aseistakieltäytyjäliitto on laajentanut toimintakenttäänsä myös muiden aseistakieltäytyjien kuten totaalikieltäytyjien etujärjestöksi. Lisäksi sen antimilitaristiseen toimintaan kuuluu muun muassa Ruokaa ei aseita -kampanja.

Lokakuussa järjestetyissä 40-vuotisjuhlissa esiintyivät muun muassa Asa & Band sekä Yona & Liikkuvat pilvet. Vuoden viimeisen musiikkitapahtuman liitto järjestää Rauhanasemalla 20. joulukuuta. **Y**

www.akl-web.fi

Neuvottelut tappajarobottien sääntelystä etenivät YK:ssa

YK:N tavanomaisten aseiden sopimuksessa mukana olevat maat päättivät marraskuun puolivälissä Genevessä jatkaa neuvotteluja tappajarobottien sääntelemisestä ensi keväällä. Päätöksessä todetaan, ettei toimettomuus ole vaihtoehto itseohjautuvan sodankäynnin uhkan edessä.

Tappajarobotit ovat aseita, jotka voivat valita ja ampua kohteita ilman ihmisen ohjausta. Jo nyt Yhdysvallat on siirtynyt ilmavalvonnassaan pääosin miehittämättömiin lennokkeihin, joita ihmiset tosin yhä kauko-ohjaavat. Teknologian kehitys on kuitenkin ollut alalla nopeaa.

Kun päätösvalta siirtyy ihmiseltä koneelle, riski ihmisoikeusrikkomuksista sodassa ja kasvaa. YK:n laittomista teloituksista vastaava erikoislähettiläs **Chrisof Heyns** on vaatinut robottien kieltämistä.

– Koneilta puuttuu moraali ja kuolevaisuus, ja siksi niillä ei tulisi olla valtaa ihmisen elämästä ja kuolemasta.

YK:n tiettyjen tavanomaisten aseiden sopimus suojelee erityisesti siviiliväestöä. Se mahdollistaa poikkeuksellisen vahingollisten tai sattumanvaraisesti tappavien aseiden kiellot ja rajoitukset. **Y**

www.stopkillerrobots.org

Brändit lännessä, ideat idässä, kilpailukyky Suomessa

CHYDENIUS-LEHTI (3/2014) esittelee globaalitalouden jättiläiset, brändien ja patenttien haltijat.

Patentit ja innovaatiot kuuluvat yhteen. Eniten patenttihakemuksia tehtiin vuonna 2012 Kiinassa (652 777). Väkilukuun suhteutettuna tilanne on toinen. Etelä-Korea hallitsee listaa 2 962 patentilla miljoonaa ihmistä kohden. Japani hengittää niskaan. Sveitsillä niitä on reilut 1 000, Saksalla 900, USA:lla 856 ja Suomella 665.

Suomessa samana vuonna patentteja haki eniten Outotec (68). Nokialla on yli 30 000 patenttia. Maailman viisi arvokkainta brändiä ovat Google, Apple, IBM, Microsoft ja Coca-Cola. Pohjoismaiden tilastoa hallitsee ylivoimaisesti Ikea.

Maailman talousfoorumi on valinnut Suomen Euroopan kilpailukykyisimmäksi maaksi koulutusjärjestelmämme ja digitaalisen kehityksemme vuoksi. Kuitenkin esimerkiksi elinkeinoelämän mielestä se on heikentynyt merkittävästi. Syinä nähdään muun muassa jäykät työmarkkinat, työn tehottomuus ja korkea tuloverotus.

Kilpailukyky kääntyy siis moneksi ja perustelee aivan päinvastaisia politiikkavalintoja. Yhtä mieltä tunnutaan olevan kuitenkin juuri hyvän koulutuksen merkityksestä. Missä on rintama laadukkaan maksuttoman koulutuksen puolesta? **Y**

Ulkomaalaiset opiskelijat jättivät Ruotsin

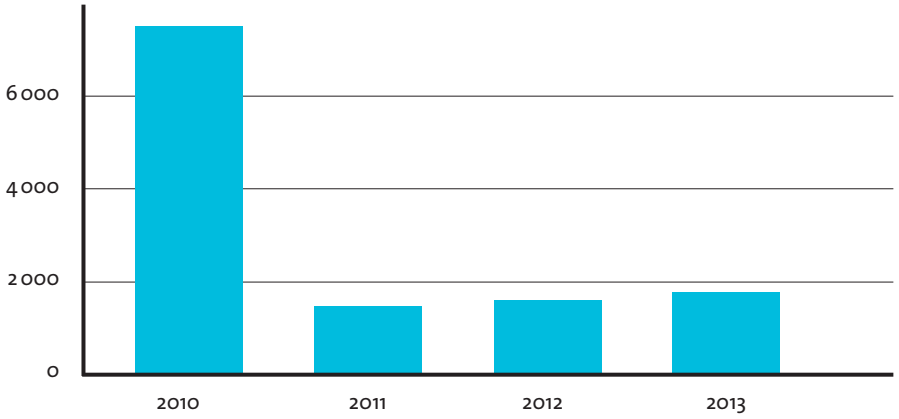

EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevien tutkinto-opiskelijoiden määrä Ruotsissa.

RUOTSI otti käyttöön lukukausimaksut vuonna 2011. Ne koskevat kaikkia Euroopan unionin ja talousalueen ulkopuolelta tulevia tutkintoa suorittavia korkeakouluopiskelijoita.Heidän määränsä romahti ainakin 80 prosenttia. Hallitus on kaavaillut syksyllä vastaavanlaista uudistusta myös Suomeen.

Kun vuonna 2010 tutkintoon johtaneet opiskelut aloitti ainakin 7 500 muista maanosista tullutta, seuraavana vuonna heitä oli vain 1 500. Todennäköisesti pudotus oli vielä suurempi. Kaikkien ulkomaalaisten lähtömaata ei ole tilastoitu, ja myös tämän ryhmän koko supistui yli tuhannella lukukausimaksu-uudistuksen yhteydessä.

Varsinkin aasialaisia ja afrikkalaisia opiskelijoita on tullut Ruotsiin aiempaa vähemmän. Kun esimerkiksi Bangladeshista tuli vuonna 2010 Ruotsiin 600 opiskelijaa ja Etiopiasta 310, seuraavana vuonna vastaavat luvut olivat 50 ja 40. Molemmat maat ovat Ruotsin pitkäaikaisia kehitysyhteistyökumppaneita, joista tulevat opiskelijat ovat mukana lukukausimaksut kattavassa erityisessä stipendiohjelmassa.

Elokuussa joukko ruotsalaisia yritysjohtajia ja rehtoreita vaati *Dagens Nyheterin* mielipidesivuilla lisää ulkomaalaisia opiskelijoita. Heidän mukaansa maata ja yrityksiä uhkaa akuutti pula osaavasta työvoimasta, kun Euroopan ulkopuolelta tulevat valitsevat houkuttelevampia opiskelukohteita. Lisäksi ruotsalaisten opiskelijoiden taidot toimia kansainvälisessä ympäristössä jäävät jälkeen.

Heidän ratkaisunsa olisi kattava stipendiohjelma. Valtio kustantaisi siis jälleen ulkomaalaisten opiskelun. **Y**

Lähde: Universiteter och högskolor – Årsrapport 2014, Universitetskanlserämbetet.

OTTO AHONIEMI
Kirjoittaja on Suomen Lukiolaisten Liiton puheenjohtaja.
Kuva Meri Björn.

Kaikkien ei tule kärsiä säästöistä

Aloitan faktoista: Tällä hallituskaudella toisen asteen koulutuksesta on leikattu miltei puoli miljardia euroa. Se on liikaa.

Törmäsin Ylen sivuilla jokin aika sitten uutiseen otsikolla *Jättiriita muhimassa koulutuksen miljoonasäästöistä.* Uutisessa opetusministeri **Krista Kiurua** kovisteltiin toisen asteen säästöistä. Siitä, miten paljon lukioilta lähtee rahaa, miten lukioverkkoa uudistetaan ja mitä nämä uudistukset todellisuudessa tarkoittavat.

Kyseisessä uutisessa ei sinällään ollut mitään ihmeellistä. Asia on ollut julkisuudessa jo pitkään. Se kuitenkin muistutti siitä, mikä leimaa tämänhetkistä keskustelua julkisen talouden tasapainottamisesta: ikävä säästämispuhe.

Säästämispuheeseen liittyy kaksi puolta: säästämispuheen piilottaminen ymmärtämättömän jargonin taakse, ja säästämispuheen levittäminen ”kaikkien tulee kärsiä” -asetelmaksi. En usko, että kovin moni edes tällä hetkellä käsittää, minkälaisten murrosten keskellä toisen asteen koulutus on.

Kuten todettu, tällä hallituskaudella toisen asteen koulutuksesta on leikattu aivan merkittävän paljon. Leikkauksista puhuminen on kuitenkin jäänyt vähemmälle. Julkisuudessa puidaan lähinnä palveluiden järkevöittämistä, hallinnon tiivistämistä sekä järjestäjäverkon rakenteellista uudistamista. Asioista tulisi kuitenkin puhua niiden oikeilla nimillä. Hallitus säästää – ja se sattuu.

Samalla on mielestäni epärehellistä ajatella, että niukkuutta jaettaessa kaikkien tulee kärsiä. Tulisi todeta, että niukkuutta jaettaessa täytyy priorisoida, mistä leikataan ja mistä ei. Ja tässä priorisoinnissa koulutuksen ei pitäisi olla kärkipäässä.

Päätän siksi kirjoitukseni faktaan: nykyisenkaltaisella menolla Suomessa ei ole enää muutaman vuoden päästä toisen asteen koulutusta yhtä kattavasti tarjolla, kuin todella olisi tarve.

Maassa, jossa sivistys on haluttu tarjota kaikille, tämä ei ole oikein. Koulutus täytyy nostaa keskusteluun ensi kevään eduskuntavaaleissa. Y

TARJA CRONBERG
Kirjoittaja on Rauhanliiton puheenjohtaja.

Ydinaseeton Lähi-itä – voiko tarusta tulla totta?

Yhdysvaltain ilmapommitukset, Kobanin taistelut sekä se, miten IS-järjestö rekrytoi länsimaisia taistelijoita, ovat uutiskärkiä. Ne jättävät varjoonsa Lähi-idän tulevaisuuteen liittyvät suuret strategiset linjaukset. Näiden päivämäärät ovat tiedossa. Iranin ydinohjelmasopimuksesta on sovittava marraskuun 24. päivään mennessä. Joukkotuhoaseista vapaata Lähi-itää käsittelevälle konferenssille on varattuina joulukuun 15.–17. päivät. Se on määrä järjestää Helsingissä.

Vuosi sitten Genevessä sovittiin Iranin ydinohjelman väliaikaisesta jäädyttämisestä ja pakotteiden vähentämisestä. Ennen marraskuun loppua pitäisi saada aikaan lopullinen, pysyvä sopimus, joka estäisi Iranin hankkimasta ydinaseita ja vähitellen poistaisi lännen pakotteita.

Poliittista tahtoa on molemmin puolin, vaikka uraanin rikastamisesta ei olekaan vielä päästy täydelliseen yhteisymmärrykseen. Iran ja Yhdysvallat ovat avainasemassa. Niin Iranin parlamentissa kuin Yhdysvaltain kongressissa on kovan linjan edustajia, jotka vastustavat jo ennalta minkäänlaista sopimusta. Jos sopimusta ei tule, riski ydinaseiden leviämiselle Lähi-idässä kasvaa.

Joukkotuhoaseeton ja näin ollen myös ydinaseeton Lähi-itä on ollut pitkään YK:n asialistalla. Jo vuonna 1974 Iran ja Egypti yhdessä esittivät siitä vetoomuksen YK:lle. Asia on ollut käsittelyssä joka vuosi sen jälkeen. Kun ydinsulkusopimuksen jatkosta neuvoteltiin vuonna 1995, asettivat arabimaat sen ehdoksi ydinaseettoman Lähi-idän ottamisen käsittelyyn.

Mitään ei ole tapahtunut. Vuoden 2010 ydinsulkusopimuksen tarkistusneuvotteluissa sovittiin, että aiheesta järjestettäisiin konferenssi ennen vuoden 2012 loppua. Sopimuksen sponsoroijat, muiden muassa USA ja Venäjä, kääntyivät Suomen puoleen. Suomen tulisi käydä neuvottelut Lähi-idän maiden kanssa konferenssin edellytyksistä ja asialistasta.

Suomi on ansiokkaasti käynyt neuvotteluja. Vuoden 2012 joulukuulle suunniteltu kokous peruuntui: Israel ei ollut valmis osallistumaan. Rauhanliitto ehti kuitenkin järjestää järjestöjen välisen kokouksen, jonka osallistujat vaativat julkilausumassaan prosessin eteenpäin viemistä ja maailmanlaajuista tukea.

Virallisen kokouksen valmistelut ovat jatkuneet. Tänä vuonna on ollut viisi eri tapaamista, joihin kaikki osapuolet ovat osallistuneet. Nyt vaikuttaisi siltä, että kokous voitaisiin toteuttaa. Se ei vielä toisi ratkaisua Lähi-idän aseistariisunnan ja rauhanrakentamisen ongelmiin, mutta rakentaisi yhteisen pöydän. Sen äärellä neuvottelut voisivat jatkua.

Nyt pidetään peukkuja. Ydinaseriisunta ei ole mahdotonta Lähi-idässäkään. **Y**

Ydinhetki

YDINHETKI KERTOO ASIOISTA PAIKAN PÄÄLTÄ JA IHMISTEN KAUTTA.

14 ARJA ALHO Tärkeintä on koulutuksen tasa-arvon eetos **/ 20 PEKKA ELOMAA** Tarinat ja laulut rauhan puolesta **/ 24 AINO HAAVIO** Pakoon kuivuutta **/ 28 ILARI LESKELÄ** Minne menet Afganistan? **/ 32 HENRIK LAHTINEN** Onko lähiruoka ekoruokaa? **/ 37 ESA RONKAINEN** Hongkongin kotiorjat **/ 40 PALEFACE** Kanarialintu kaivoksessa **/ 42 JENNI HEIKKA** Kiinnostaako ilmasto Eurooppaa? **/ 46 JUHANI KORHONEN** Burmalaisia – katse demokratiaan

Tärkeintä on
KOULUTUKSEN TASA-ARVON EETOS

Kirjoittaja Arja Alho Kuvat Pekka Elomaa

Pisa-paistattelussa koulupiirijaosta on luovuttu, puhutaan maksuista ja opintotuen rajoituksista. Miten koulutuspolitiikasta voisi saada säästöpaineissa kokonaisen kuvan? **Jarmo Kallunki** ja **Erno Lehtinen** auttavat. Samalla teemme kunniaa uraa uurtavalle peruskoulu-uudistukselle.

Arja: Pohjoismaisen hyvinvointimallin perusta on maksuton koulutus. Se on tasa-arvopolitiikan kulmakivi. Hyvän koulutusjärjestelmän sanotaan olevan myös hyvän kilpailukyvyn ponnin. Kun malli natisee ja paukkuu, ovatko nämä linjaukset edelleen päteviä?

Erno: Historiallisesti katsottuna ovat. Koulutuksen pitkäjänteinen kehittäminen on perustunut maksuttomuuteen ja koulutukseen satsaamiseen.

Entä edelleen? Se on tärkeä keskusteluteema. Emme voi jatkaa ihan samalla tavalla. On kriittisesti arvioitava rajoittamattomasti maksutonta koulutusta.

Jarmo: Minusta linjaukset ovat edelleen pätevät. Kun katsotaan historiallista kaarta, nähdään, että vanhempien taloudellisen aseman vaikutus lasten koulutustasoon on ollut jatkuvasti laskeva suunta. Tasa-arvo on vahvistunut.

Minun näkökulmastani katsoen ei ole olemassa näyttöä, että kehitys olisi taittunut tai edes pysähtynyt eikä syitä muuttaa kurssia. Jos koulutukseen liittyviä oikeuksia ryhdytään rajaamaan, se vaikuttaa heikoimmassa asemassa oleviin heti.

Erno: Nyt on syytä tähdentää, että olemme kumpikin samaa mieltä maksuttomasta esi- ja perusopetuksesta.

Mutta kun elämme niukan julkisen rahoituksen aikaa, juustohöylämäisellä säästämisellä on pudotettu laatua siellä, missä se on kaikkein tärkeintä. Esi- ja perusopetuksen laadullisen heikkenemisen yhteiskunnalliset vaikutukset ovat suuremmat kuin mahdolliset pienet rajaukset toisella asteella tai korkeakoulutuksessa kaiken maksuttomuuden suhteen. On katsottava, mikä on koulutuksellisen tasa-arvon kannalta kaikkein keskeisin asia, ja pidettävä siitä hyvää huolta.

Meillä on tehokkuusongelma. Sekä toisella asteella että korkeakoulutuksessa on paljon enemmän aloituspaikkoja, kuin mikä on ikäluokan koko. Pelkästään yliopistoissa 30 prosenttia paikoista menee niille, joilla on jo tutkinto tai jotka ovat osallistuneet jo johonkin ohjelmaan. Tästä seuraa, että 6 000 nuorta jää koulutuksen ulkopuolelle. Heidän joukossaan heikossa asemassa olevien nuorten osuus on suurempi kuin se, joihin koskisi päätös, että yhteiskunta tarjoaisi ilmaiseksi yhden tutkinnon kultakin asteelta.

Arja: Koulutuspolitiikan kannalta ollaan siis taitekohdassa. Tarvitaan julkista keskustelua. Eihän kukaan pysty suhteuttamaan yksityiskohtia kokonaisuuteen, jos linja on sumea.

Jarmo: Minäkin tartun juustohöylään koulutuksessa säästämisessä. Se on huonoin tapa. Kyllä yliopistoverkossa tarvitaan rakenteellisia muutoksia. Jo pelkästään yliopistojen rahanjakomalli johtaa siihen.

Tämä 30 prosentin joukko kertoo, ettei järjestelmämme ole joustava. Ihmiset eivät pysty vaihtamaan alaa yliopistojen sisällä. He joutuvat tekemään sen päävalintojen kautta, toisin sanoen hakemaan toisen kerran koulutuspaikkaa.

Erno: On tietenkin niitä, jotka haluavat parantaa työmarkkina-asemaansa täydentämällä koulutustaan. Koulutusjärjestelmän kannalta ongelma ovat kuitenkin ne, jotka ovat jääneet pörräämään koulutukseen.

Jarmo: En usko pörrääjien suureen määrään. Ongelma on täydennyskoulutuksessa. Kun se muuttui markkinaperusteiseksi, se myös hankaloitui. Kun ihmiset joutuvat maksamaan täydennyskoulutuksensa itse harvan työnantajan osallistuessa kustannuksiin, maksuton järjestelmä kuormittuu.

Korkeakoulut toimivat meillä hyvin vuorovaikutuksessa työelämän kanssa. Kansainväliset vertailut osoittavat, että meillä siirtymäaika koulutuksesta työelämään on vain vuosi.

Arja: Puhutaan seuraavaksi enemmän perusopetuksesta. Mitä tekisitte? Mikä olisi sopiva koulun aloittamisikä? Pitäisikö toteuttaa kokopäiväkoulu? Kunnat kipuilevat nyt pienten koululaisten aamu- ja iltapäivähoidon kanssa.

Erno: Koulun aloittamisiän myöhäisyydes-

tä ei näyttäisi olevan meille mitään haittaa. Olennaista on kattava esikoulu. Nyt esikoulun ulkopuolella on muutama prosentti. Usein perhe on valinnut niin itse.

Aamu- ja iltapäivähoito pitää olla kunnossa, kun meillä on kirjava perherakenne ja kovat työelämävaatimukset. Olisi viisasta nuoremmille koululaisiille, että heillä olisi mahdollisuus olla enemmän koulussa. Silloin voitaisiin myös ottaa huomioon yksilöllisiä eroja. Aiemmin koulujen vilkkaalla kerhotoiminnalla tehtiin paljon hyvää. Kun leikkaukset alkoivat, kerhotoiminta oli ensimmäisenä listalla.

Arja: Viime aikoina on puhuttu oppivelvollisuusiän pidentämisestä ja perusteltu sitä syrjäytymisen ehkäisyllä.

Erno: Hyväksyn ehdottomasti tavoitteen. Kyseessä on selvä nivelvaihe. Loisin toisen asteen alkuun kuitenkin mieluummin uusia ja monia vaihtoehtoisia koulutuksen malleja, jotka pelastaisivat syrjäytymiseltä.

Jarmo: Minäkin olen kahden vaiheilla. Sakolla kouluun ei tunnu hyvältä. He ovat itse valinneet itsensä koulusta ulos, vaikka tiedämme, ettei työelämässä pärjää enää ilman toisen asteen koulutusta. Tässä on kriittinen vaihe juuri tasa-arvon kannalta. Jako menee karkeasti ottaen käsillätekijöiden ja lukutyyppien välillä.

Erno: Itse asiassa jako on kolmeen: akateemiseen, ammatilliseen, ulos koko järjestelmästä. Viimeisin on tietysti pahin ongelma. Myös konservatiivinen koulupolitiikka mielellään korostaa selvää jakoa, vaikka sen ei sellainen tarvitsisi olla.

Arja: Siksipä etsivä nuorisotyö, työpajat ja oppisopimuskoulutus olisivat juuri sopivia malleja toisen asteen alkupäähän.

Erno: Jostain syystä meillä ammattiyhdistysliike on ollut nihkeä oppisopimuskoulutukselle. Kun on hypätty luokkamuotoisesta koulutuksesta ulos, ongelma ei ratkea tarjoamalla samaa tilalle. Etsivän nuorisotyön rahoitus on valitettavasti ollut pientä.

Jarmo: Minua kiusaa tapa puhua heistä. Silloin puhutaan ohi. Luokkahuoneesta vapautumista haluavien tilannetta pitää ryhtyä korjaamaan heidän näkökulmastaan. Sitä etsivä nuorisotyökin tavoittelee.

Arja: Suuruuden ekonomia on valtavirtaa. Pienet maaseutulukiot ovat lakkautusuhan alla. Nuorten kortteerielämä häämöttää taas, kun pitää lähteä kauas kouluun. Onko alueellisesti kattavalla verkolla merkitystä koulutuksellisen tasa-arvon kannalta?

Jarmo: Totta kai sillä on merkitystä. On valtavan iso asia, jos 15-vuotiaana pitää muuttaa pitkien matkojen päähän. Kun digitaaliset työvälineet ovat tätä päivää, voivat ne olla sitä myös koulussa.

SUURUUDEN EKONOMIA ON VALTAVIRTAA.

Olen itse kotoisin Rovaniemeltä. Siellä lähilukio ja pitkä matka asettuvat kysymyksinä toisin. Iso prosessi on kaupungistuminen ja syrjäseutujen tyhjentyminen, joka luo lisäpaineita myös koulutuksen järjestämiselle.

Erno: Toisella asteella keskittäminen ja karsiminen ovat huonosti perusteltuja. On myös kyseenalaista, tuovatko ne säästöä. Esimerkiksi kielivalintojen tarjoamisessa meillä on jo nyt etäopetuksessa hyvin toimivia malleja. Kysymys on myös ekologisuudesta. Meidän pitäisi miettiä, miten voimme elää näin suuressa maassa.

Arja: Suuri koulu: vähäinen yhteisöllisyys, monet sosiaaliset ongelmat. Pitääkö paikkansa?

Erno: Kyllä koulu voi olla iso ja silti jakautua yhteisöiksi. Ellei näin ole, tuloksena on kaaos. Alaluokkien kohdalla lähiyksikköjen pieni koko on etu. Yläluokkien kohdalla voi olla etu, että ahdas avautuu. Luokattomuuden suhteen olen enemmän kriittinen. Siinä voidaan menettää sosiaalisuudessa paljon.

Jarmo: Turvallinen kasvuympäristö on tärkeä. Mutta pitää muistaa, ettei sosiaalisuus vahvistu vain lähiyhteisöissä. Kyse on myös siitä, miten media toimii ja miten itse koulu.

Koulutuksen pitää olla olennainen osa kasvussamme kansalaisuuteen ja siinä, millaisia eväitä saamme elämäämme. Miten sosiaaliset rakenteet elävät meissä? Miten ne näkyvät siinä, keitä me olemme?

Arja: Peruskoulu-uudistuksen tavoitteita olivat koulutuksellisen tasa-arvon ohella myös opetuksen sisällöt erityisesti niin, että koulun tulisi tuottaa kriittisiä tiedonhakijoita sekä ajattelevia ja kokonaisuuksia hahmottavia kansalaisia.

Erno: Tällä hetkellä näin on enemmän kuin alkuvaiheessa. 1980-luvulla konservatiivit halusivat palauttaa tasokurssit. Olisi otettu askel taaksepäin. Sitten tulivat Pisa-tulokset. Peruskoulu olikin menestys.

Peruskoulua ei luotu arviointimielessä. Tavoitteena oli taata kaikille silloisen keskikoulun tasoinen hyvä koulutus. Niin pitää olla edelleen. Meidän on tarjottava meille parasta eikä juosta arviointien perässä.

KOULUTUKSEN PITÄÄ OLLA OLENNAINEN OSA KASVUSSAMME KANSALAISUUTEEN JA SIINÄ, MILLAISIA EVÄITÄ SAAMME ELÄMÄÄMME.

Arja: Salaisuus taitaa olla opettajakoulutuksessa ja sen arvostuksessa.

Jarmo: Muualla ihmetellään, miksi meillä ei ole koulutarkastajia. Näin vapautetaan opettajat itse opetustyöhön. Esimerkiksi brittien koulu-uudistuksessa koulujen tarkastustoimintaa vahvistettiin. Opettajien työmotivaatio romahti, ja opettajan työ menetti haluttavuuttaan.

Erno: Meillä on joskus esitetty huolena se, että opettajat saattavat hakeutua myös muihin tehtäviin. Se kertoo kuitenkin koulutuksen laaja-alaisuudesta ja professionaalisesta itsetunnosta.

Arja: Julkisuudessa puhutaan koulujen työrauhasta, kiusaamisesta, opettajien voimattomuudesta ja siitä, kuka nyt oikein kasvattaa: koti, koulu vai katu.

Erno: Muistat Arja varmaan Teiniliiton ison oikeusturvakampanjan 1970-luvulla? Silloinen koululainsäädäntö ei antanut oppilaille mitään oikeuksia. Kampanjointi aiheutti pysyvän muutoksen. Kävikö sitten niin, että oppilaat on nyt voimautettu ja koulutusjärjestelmä sinänsä on jäänyt puolustuskyvyttömäksi?

En oikein usko. 1990-luvun alun laman vaikutukset ulottuvat pitkälle ja näkyvät nuorten käyttäytymisessä kuten myös viihdemaailman trendit, joissa julkisesti kiusataan. Kyseessä on sittenkin marginaalinen ilmiö.

Tavoitteet kaikkien mukanaolosta samassa luokkahuoneessa ovat hyviä, mutta onnistumiseen vaikuttavat opetusryhmän koko ja muu tuki. Jos sitä ei ole, syntyy ongelmia.

Jarmo: Voihan työrauhaongelmissa olla lisäksi taustalla individualisoitumisen trendi. Meillä on ollut hyvä erityisopetus – on otettu kiinni niistä, jotka ovat jääneet jälkeen. Sen alasajo on huono asia.

Arja: Ongelma koulutuksessa on siis ovessa. Peruskouluun lopettajat eivät halua avata enää luokan ovea kun taas korkeakouluissa on niitä, jotka eivät halua sulkea yliopiston ovea. Ja sitten on ongelma, etteivät ovet aukene. Tuhansia jää koulutuspaikkojen ulkopuolelle.

Erno: Kyllä. Meillä on määrätietoiset pyrkijät, jotka hakevat etua itselleen ensin jostain muusta. Esimerkiksi aloittavat opiskelun luonnontieteissä mutta tähtäävät lääketieteelliseen. Toiset vahvistavat työmarkkina-asemaansa kahdella tutkinnolla. Kolmannet ovat jääneet kiinni järjestelmään, josta heidät pitäisi auttaa pois. Ja sitten ovat vielä neljännet, jotka ovat tehneet väärän valinnan ehkä huonon opinto-ohjauksen seurauksena.

Nämä ryhmät käyttävät koulutusresursseja rajattomasti, kun toiset eivät pääse edes aloittamaan.

Jarmo: Viimeisin ryhmä on luultavasti suurin. Se näkyy alanvaihtajien määränä.

Erno: Opintotukiuudistus ei muuten ollut mitenkään onnistunut. Joustavan opiskelun ja työelämän vuorottelu on juuri sitä mitä tarvitsemme.

Kuvaamani tehokkuusongelma uhkaa pohjoismaista kruununjalokiveä, maksutonta esi- ja perusopetusta. Oli käsittämätöntä, että perusopetuksen koulupiirijaosta aikanaan luovuttiin hyvin pienellä keskustelulla. Näin saatiin aikaan eriytymiskehitystä.

Arja: Mutta lukukausimaksut eivät ole mikään ratkaisu.

Erno: EU:n ulkopuolelta tulevien lukukausimaksu on lillukanvarsi. Aito ongelma on, että jotkut saattavat tulla köyhistä maista maksuttoman opetuksen vuoksi meille, mutta eivät stipendijärjestelmän puutteen vuoksi selviä kalliista elämisestä täällä.

Jarmo: Lukukausimaksukokeilun kokemukset olivat jo huonot.

Ketkä?

ERNO LEHTINEN on kasvatustieteen professori Turun yliopistossa. Hän on myös Akatemiaprofessori.

JARMO KALLUNKI on Suomen Ylioppilaskuntien liiton (SYL) koulutuspoliittinen sihteeri.

Vaikutukset tulevat olemaan, että EU:n ulkopuolisista maista tulevat eivät päädy Suomeen opiskelemaan. SYL kannattaa tietysti kansainvälistymistä ja vaihto-ohjelmia.

Arja: Vetäisimmekö nyt yhteen? Keskeisin ongelma? Keskeisin periaate myös jatkossa?

Erno: Pitää löytyä ratkaisu, jolla pidetään kunnolla huolta maksuttomasta ja laadukkaasta esi- ja perusopetuksesta. Yleensä laatu ja tasa-arvo nähdään toisilleen vastakkaisina. Peruskouluuudistuksessa niiden yhdistäminen oli jalo ja toimiva periaate.

Jarmo: Koulutuksen pitäisi valmistaa elämään. En ole ihan varma valmistaako. Tasa-arvon eetos on säilytettävä. Y

Tarinat ja laulut rauhan puolesta

Kuvat Pekka Elomaa

PALEFACE, KIRSTI ALHO JA EERO OJANEN:
”Olennaista rauhanlaulujen helmille on tietenkin teksti. Sen pitää olla puhutteleva ja universaali. Juuri runouden kieli on innoittanut säveltäjiä löytämään sävelkielen, joka puolestaan taas puhuttelee toisella tasolla kuin puhuttu kieli. Musiikkihan alkaa siitä, mistä sanat loppuvat.”

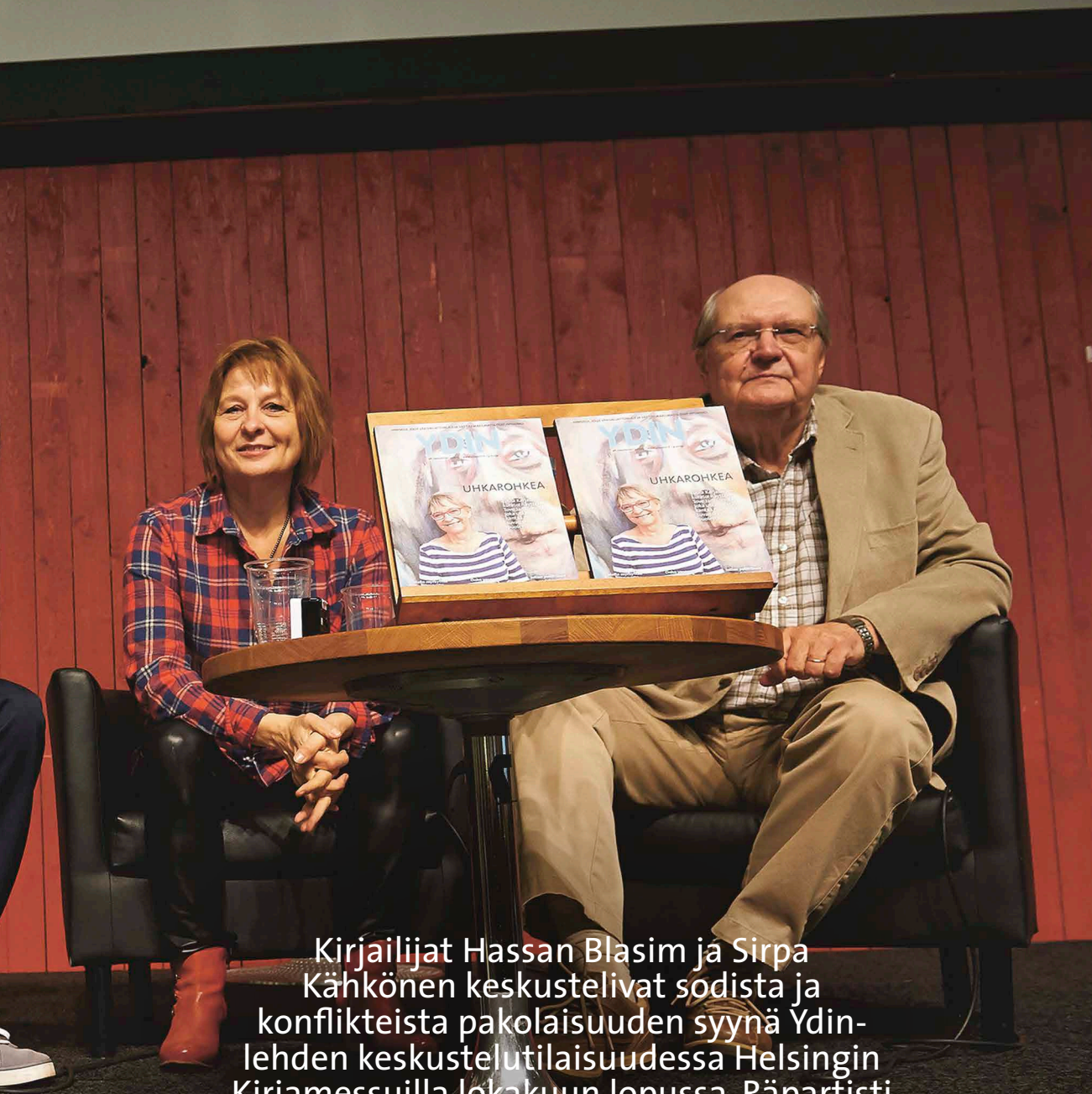

Kirjailijat Hassan Blasim ja Sirpa Kähkönen keskustelivat sodista ja konflikteista pakolaisuuden syynä Ydin-lehden keskustelutilaisuudessa Helsingin Kirjamessuilla lokakuun lopussa. Räpartisti Paleface, jazz-laulaja Kirsti Alho ja pianisti Eero Ojanen esittivät rauhanlaulujen parhaimmistoa Ytimen, Sadankomitean ja Rauhanliiton järjestämässä tilaisuudessa Musiikkimessuilla.

KIRJAILIJA JA SUOMEN PEN -SANANVAPAUSJÄRJESTÖN PUHEENJOHTAJA SIRPA KÄHKÖNEN:
”Erno Paasilinna sanoi, että kirjailijaksi tullakseen pitää elää sellainen elämä, että se synnyttää kirjailijan. Suuret kokemukset muovaavat ihmistä. Jos on elänyt hyvin tasaisen elämän ja katsellut vain telkkaria, voi olla, ettei siinä ole paljon kerrottavaa. Tarvitaan sysääviä kokemuksia.

Usein suhtaudumme muualta tänne tulleihin kirjailijoihin taustansa leimaamina. Emme muista, että he ovat kirjailijoita itsenään. Tässä meillä on opittavaa. Meillä on varaa ottaa turvakaupunkikirjailijoita, jotka kirjoittavat henkensä edestä. Se on nähty muissa Pohjoismaissa.”

KIRJAILIJA HASSAN BLASIM:
”Olen kokenut elämässäni monia hyvin vaikeita jaksoja, myös vankeutta. Totta kai ne kaikki vaikuttavat kirjoittamiseeni. Usein kuitenkin täällä Suomessa ajatellaan, että nyt on Hassan päässyt Pispalaan turvaan ja voi kirjoittaa. Kun käyn ulkomailla kirjamessuilla ja muissa tapahtumissa, niissä keskitytään kirjalliseen tyyliini ja haetaan vertailukohtia Tsehovista tai Fuentesista.

Tyylini on pitkän kirjallisen opiskelun tulosta, se ei ole tullut tyhjästä. Se on vakavan ammatillisen työskentelyn tulosta. Kirjoittaminen ja kirjallisuus ovat vaikea laji, vaikeampi kuin fyysisten rajojen ylittäminen. Siihen on vuodatettu sydänverta.”

Senegalilaisen Mbwanen kylän päällikkö Doudou Diop muistelee, kuinka puutarhat kukoistivat kylässä 1950-luvulla.

PAKOON *kuivuutta*

Teksti ja kuvat Aino Haavio

Ilmastonmuutos ja väestöpaine pakottavat monet Sahelin alueen länsiafrikkalaiset jättämään kotinsa. Muuttovirrat johtavat suurkaupunkien slummeihin tai vaaralliselle matkalle Välimeren yli.

Sahelin kaistaleella, Saharan eteläpuolella, keskimääräinen lämpötila on kohonnut viimeisten sadan vuoden aikana – paikoin 0,8 celsiusasteella. Samalla sademäärät ovat pudonneet erityisesti 1970-luvulta lähtien. Sadekaudet ovat entistä lyhyempiä ja epätasaisempia. Niitä kuvastaa rankkasateiden ja kuivien jaksojen vuorottelu.

Ankarina kuivuusvuosina, kuten 1970- ja 1980-lukujen alkuvuosina sekä vuonna 2005, väestöä on muuttanut sankoin joukoin pois elinkelvottomiksi taantuneilta alueilta. Onko kyse ilmastosiirtolaisuudesta – tai jopa ilmastopakolaisuudesta?

Hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin IPCC:n mukaan ilmastonmuutos on hyvin todennäköisesti kiihdyttänyt muuttoliikettä Sahelista. Ilmasto ei kuitenkaan jää alueella ainoaksi elämää vaikeuttavaksi tekijäksi. Sen ohella etenkin väestöräjähdys on heikentänyt kylien selviytymismahdollisuuksia.

Länsi-Afrikan talousalueella väkiluku on nelinkertaistunut vuodesta 1960 eli kohonnut reilusta 80 miljoonasta noin 320 miljoonaan. Korkean syntyvyyden Nigerissä eli 1970-luvun alun kuivuusvuosien aikaan 3,5 miljoonaa ihmistä. Nykyisin maan väkiluku yltää 18 miljoonaan.

Sahelin ilmastonmuutokseen perehtyneen ja muun muassa kalifornialaisessa Berkeleyn yliopistossa työskennelleen amerikkalaisen metsäekologin **Patrick Gonzalezin** mukaan Sahelin puusto on kärsinyt ilmastonmuutoksen ja väestöpaineen yhteisvaikutuksista. Puusto on huvennut kuudenneksella 1950-luvun alun ja 2000-luvun alun välillä.

Senegalilainen kyläpäällikkö **Doudou Diop** on todistanut muutosta omin silmin.

– Täällä Mbawanessa oli vielä 1950-luvulla runsaasti puustoa. Kaikkialla vihersi, ja puutarhat kukoistivat. Meillä ei ollut puutetta mistään. Nyt aavikko on ottanut vallan. Senegalilla on runsaampaa kasvillisuutta enää eteläisessä Casamancen maakunnassa. Tosin olen kuullut, että sielläkin hakkuut kiihtyvät, Diop kertoo kotikylässään, joka sijaitsee noin 60 kilometrin päässä pääkaupungista Dakarista. Diop on myös Senegalin luomuviljelijöiden liiton puheenjohtaja sekä Dienderin alueen viljelijä-karjankasvattajien liiton pääsihteeri.

Länsi-Afrikan muuttoliikkeeseen erikoistuneen ranskalaisen maantieteilijän **Nelly Robinin** mukaan Sahelin pienviljelijät turvautuvat ahdingossaan kestämättömiin viljelymenetelmiin. He eivät pysty jättämään palstojaan kesannolle vaan kuluttavat maan potentiaalin loppuun.

VÄHÄOSAISIMMAT EIVÄT PÄÄSE LÄHTEMÄÄN VAAN OVAT LOUKUSSA KOTIKYLÄSSÄÄN. SEN SIJAAN TIEN PÄÄLLE ASTUVAT KOULUTETUIMMAT NUORET MIEHET.

Nykyisin monissa Sahelin kylissä perheviljelmät tarjoavatkin väestölle ravintoa tuskin puoleksi vuodeksi. Naiset jalostavat maataloustuotteita ja myyvät niitä torilla voidakseen ostaa ansaitsemallaan rahalla elintarvikkeita. Arvonlisäys ei useinkaan nouse riittäväksi perheiden tarpeisiin nähden.

Kun ympäristönmuutos ja väestöpaine lietsovat lisäksi konflikteja muun muassa maanviljelijöiden ja karjankasvattajien välille, moni perhe nostaa kätensä pystyyn. Esimerkiksi sekasortoon päätyneessä Pohjois-Malissa sekä jakautuneessa Sudanissa moni näkee toivonkipinän enää siirtolaisuudessa.

Vähäosaisimmat eivät pääse lähtemään vaan ovat loukussa kotikylässään. Sen sijaan tien päälle astuvat koulutetuimmat nuoret miehet. Lähtijöiden profiili on tosin monipuolistumassa. Nelly Robinin mukaan jopa perheenäitejä uskaltautuu paikoin yksin maailmalle.

Lähtöpäätöstä jouduttaa viestintävälineiden

Mbwanen kylän lapsia. Vaikka perheenäiditkin lähtevät siirtolaisiksi, yhteydet säilyvät matkapuhelinverkkojen ansiosta.

kehitys. Räjähdysmäisesti laajentuneiden matkapuhelinverkkojen ansiosta siirtolaisuutta harkitseva voi saada nopeasti tietoa kohteista, reiteistä ja kontaktihenkilöistä. Kännykän turvin myös yhteys kotikylään säilyy muuton jälkeen.

– Sanotaan, että maailma on pienentynyt. Nykyään siirtolaiset voivat olla yhteydessä lähtöalueelle jopa päivittäin, toteaa Siirtolaisuusinstituutin tutkimusjohtaja **Elli Heikkilä.**

Kolonialismin ajan väestönsiirrot loivat Sahelin alueella pohjaa myöhemmälle muuttoliikkeelle. Nelly Robinin mukaan Senegalissa siirtolaisiksi lähtivät niin siirtomaa-aikana kuin pitkään sen jälkeenkin etenkin maan pohjoisosien soninké- ja toucouleur-kansojen edustajat.

Määränpäänä olivat usein Senegalin eteläosien maapähkinäviljelmät. Malin ja Burkina Fason karuilta pohjoisalueilta taas lähdettiin muun muassa hedelmällisempien seutujen puuvillaviljelmille.

Siirtomaa-aikana sahelilaista työvoimaa lähetettiin myös rajojen taakse etenkin Norsunluurannikolle ja Ghanaan – silloiselle Kultarannikolle – joiden savanni- ja metsäalueilla kaakaon- ja kahvinviljely kukoisti. Nämä Guineanlahden maat pysyivät Sahelin siirtolaisten suosikkikohteina aina 1990-luvulle asti. Myös Nigeria nousi vuosikymmenten saatossa tärkeäksi kohdemaaksi öljyntuotannon ja sen varaan rakentuneiden alojen ansiosta.

Viimeistään 2000-luvulta alkaen muuttajat ovat kuitenkin suunnanneet ensisijaisesi kaupunkiin. Kansainvälisen siirtolaisjärjestön IOM:n mukaan alueellinen muuttoliike kaupunkeihin kuuluu aikamme megailmiöihin. Länsi-Afrikan alueella yli 80 miljoonaa ihmistä on muuttanut 1960-luvulta lähtien maalta kaupunkiin.

Siirtolaisista useimmat jäävät synnyinmaansa suurkaupunkeihin tai niiden liepeille, paljolti slummeihin. Nelly Robinin mukaan noin kolme prosenttia Länsi-Afrikan talousalueen ECOWAS:n väestöstä asuu nykyisin toisessa talousalueen maassa. Alueella vallitsee ihmisten vapaa liikkuvuus. Vuodesta 2004

lähtien mailla on ollut käytössä myös yhteinen ECOWAS-passi.

Siirtolaisvirta pohjoisesta etelään Guinean-lahden rannikkovaltioihin on vähitellen hiipunut. Norsunluurannikolla ja Nigeriassa yleinen mielipide on kääntynyt maahanmuuttajavastaiseksi. Siirtolaisille ei ole tarjolla entiseen tapaan työtä, saati maata.

Norsunluurannikolla on ajauduttu kantaväestön ja siirtolaisten välisiin verisiin konflikteihin. Vuoden 2002 vallankaappausyrityksen jälkeen varsinkin suuri burkinafasolaisvähemmistö on joutunut kärsimään. Monet ovat lähteneet maasta.

Sahelilaisten muuttajien reitit ovat monipuolistuneet. Yksi tärkeistä väylistä kulkee nykyisin alueen suurten kaupunkien välillä: Niameyn, Ouagadougoun ja Bamakon kautta Dakariin.

SIIRTOLAISET EIVÄT USEINKAAN LUOVUTA ENSIMMÄISEN EPÄONNISTUMISEN KOHDALLA VAAN KARTOITTAVAT VERKOSTOJENSA AVULLA YHÄ UUSIA REITTEJÄ.

Vaikka 90 prosenttia Länsi-Afrikan siirtolaisista jää edelleen ECOWAS-alueelle, muutkin suunnat kiinnostavat ihmisiä entistä enemmän. Yhä useampi tähtää Saharan halki Pohjois-Afrikkaan, muiden muassa Algerian ja Marokon rannikkokaupunkeihin.

Lisäksi varsinkin nuoret miehet suuntaavat katseensa vielä pohjoisemmaksi. Esimerkiksi Norsunluurannikolla vaikeuksiin joutuneet burkinafasolaiset eivät Nelly Robinin mukaan välttämättä tunne enää kuuluvansa synnyinmaahansa. Heistä moni päättää jatkaa matkaansa meren yli.

Monen matka kuitenkin päättyy kesken. Euroopan rajavalvonnan seula tihenee päivä päivältä. Afrikkalaismaiden kansalaisilta edellytetään tyypillisesti jo afrikkalaisilla välilaskukentillä kauttakulkuviisumia. Meriteitse Eurooppaan pyrkivistä enemmistö ei pääse etenemään Pohjois- tai Länsi-Afrikan rannikkokaupungeista.

Kaikki eivät selviä edes Saharan-taipaleesta. Merelle päässeistä niin sanotuista laittomista siirtolaisista liian moni hukkuu, kun huterat ja ääriään myöten lastatut veneet uppoavat tai niitä upotetaan.

Siirtolaiset eivät useinkaan luovuta ensimmäisen epäonnistumisen kohdalla vaan kartoittavat verkostojensa avulla yhä uusia reittejä. Esimerkiksi suositun Marokon reitin rinnalle on avautunut 2000-luvulla lukuisia uusia väyliä. Tunisian ja Libyan kautta pyritään Italialle kuuluvalle Lampedusan saarelle. Mauritanian, Senegalin ja jopa Guinean rannikolta taas lähtee taajaan veneitä kohti Espanjan Kanariansaaria.

Jotkut kuitenkin pääsevät perille länteen. Osa myös menestyy uudessa kotimaassaan ja toteuttaa unelmansa paremmasta elämästä. Onko heidän lähtönsä hyväksi afrikkalaiselle kotikylälle?

Länsi-Afrikan siirtolaisuuteen perehtyneen ranskalaisen sosiologin **Alain Bonnassieux'n** mukaan siirtolaisten rahalähetykset tuovat lyhyellä aikavälillä ratkaisevan helpotuksen monen afrikkalaiskylän ahdinkoon. Myös Sahelin kylien väestöpaine hellittää siirtolaisten lähdön myötä. Ennen kaikkea suurperheet selviävät hengissä rahalähetysten ansiosta. Rahansiirtojen arvo nousee yleisesti ottaen kehitysmaissa selvästi yli kansainvälisen kehitysavun.

Bonnassieux'n mukaan on kuitenkin vaikeaa arvioida muuttoliikkeen pitkän aikavälin kehitysvaikutuksia. Hänen mukaansa on mahdollista, että kylien kehittäminen viivästyy, kun vahvimmat ja osaavimmat lähtevät maailmalle ja kylien toimeentulo lasketaan pois muuttaneiden varaan. Y

Minne menet *Afganistan?*

Kirjoittaja Ilari Leskelä

Kansainvälinen ISAF-operaatio päättyy tämän vuoden lopussa. Maan demokratia, turvallisuus ja oikeuslaitos ovat yhä heiveröisellä pohjalla.

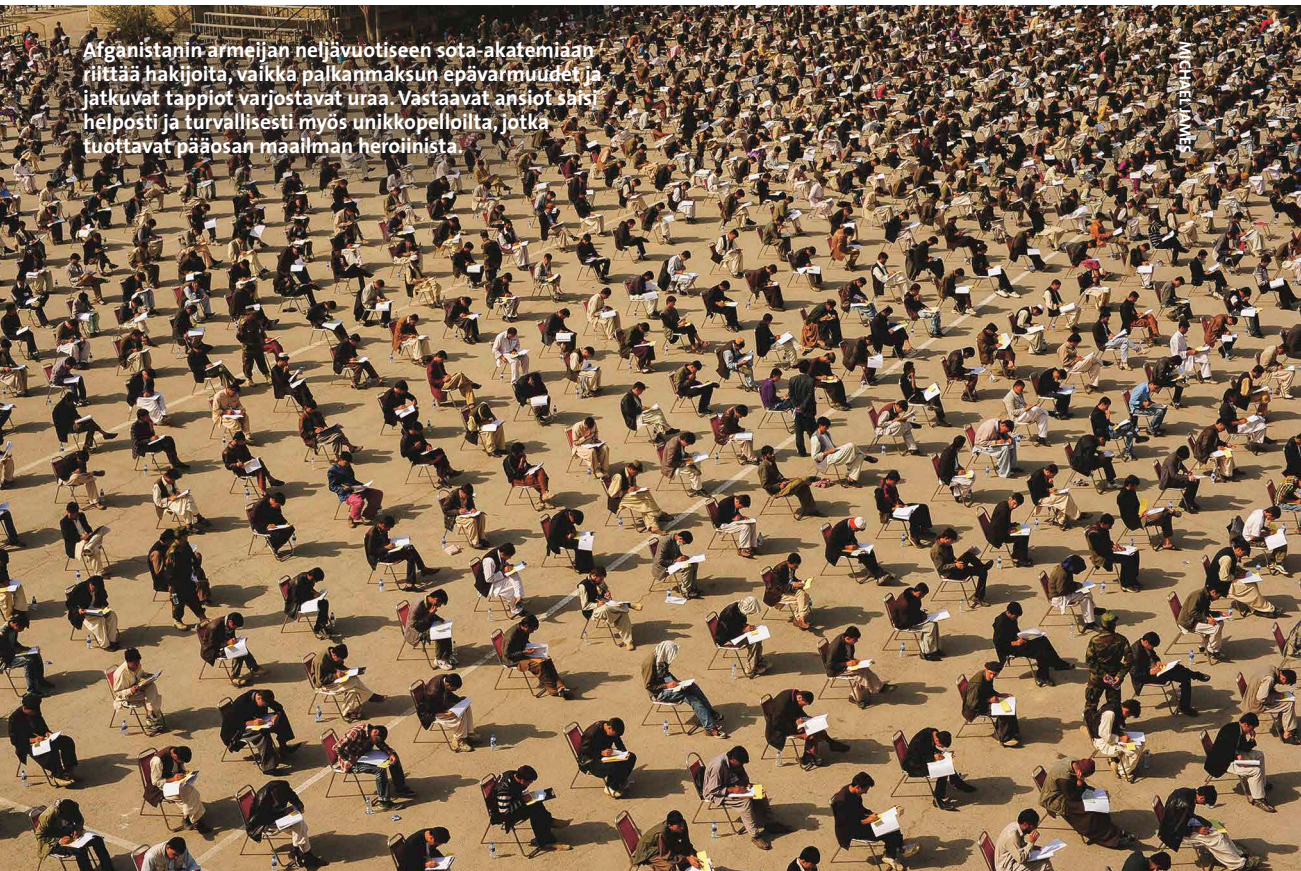

Afganistanin armeijan neljävuotiseen sota-akatemiaan riittää hakijoita, vaikka palkanmaksun epävarmuudet ja jatkuvat tappiot varjostavat uraa. Vastaavat ansiot saisi helposti ja turvallisesti myös unikkopelloilta, jotka tuottavat pääosan maailman heroiinista.

MICHAEL JAMES

JOHN JACKSON

Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen vetäytyvät Helmandista, jossa Taliban on edelleen vahvoilla. Afganistanin armeijan ei uskota kykenevän hallitsemaan maakuntaa, jonka rauhoittaminen on vaatinut yli neljänneksen kaikista ISAF:n 3500 kaatuneesta.

Lokakuun lopussa Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen liput laskivat kaikessa hiljaisuudessa Afganistanin eteläisessä Helmandin maakunnassa. Samalla päättyi myös Ison-Britannian osallistuminen Naton johtamaan monikansalliseen ISAF-operaatioon. Vaikka Afganistanin valtion valmius yhteiskunnan ylläpitoon on hyvin kyseenalainen, länsimaat ovat väsyneet pitkittyneeseen operaatioon ja sen kustannuksiin. Pelkästään Yhdysvallat on käyttänyt jälleenrakennukseen 109 miljardia dollaria.

Ensi vuodesta alkaen maahan jää vain 12 000 kansainvälisen yhteisön sotilasta. Vastuu maasta on tulevaisuudessa Afganistanin omissa käsissä. Yhteiskunnan rakenteita värittävät kuitenkin läpitunkeva ja laajamittainen korruptio sekä heimoidentiteetit. Kabulin keskushallinnolla ei ole todellista valtaa maakuntien lähes itsenäisiin kuvernööreihin ja sotapäällikköihin.

Hyvä esimerkki kansalaisyhteiskunnan tilasta olivat keväällä pidetyt presidentinvaalit. Itse vaalit järjestettiin Talibanin uhasta huolimatta onnistuneesti. Arviolta 58 prosenttia afganistanilaisista käytti äänioikeuttaan. Tulos onnistuttiin kuitenkin ratkaisemaan vasta kolmen kuukauden jälkeen kahden eniten ääniä saaneen ehdokkaan **Ashraf Ghanin** ja **Abdullah Abdullahin** sopiessa asiasta keskenään. Ghan nousi presidentiksi ja Abdullah sai eräänlaisen pääministerin paikan.

Abdullah oli ehtinyt heinäkuun tulosepäselvyyksien aikaan jo uhata hyökkäävänsä Kabuliin, mikäli häntä ei tunnusteta voittajaksi. Viime talvea hallinneet pelot vaalien eskaloitumisesta sisällissodaksi eivät onneksi toteutuneet, mutta kansalaisten odotukset demokratiasta päättyivät silti pettymykseen.

– Aika näyttää miten Ghani sekä Abdullah pystyvät maata johtamaan ja uudistamaan, **Johanna Valenius** toteaa.

Valenius on työskennellyt Afganistanissa vuodesta 2009 lähtien ensin Euroopan unionin poliisiohjelman ihmisoikeus- ja tasa-arvoyksikössä ja nykyisin International Development Law Organizationin -järjestön ohjelmajohtajana. Hänen mukaansa pitkällä aikavälillä tilanne on parantunut.

– Mutta esimerkiksi naisten oikeuksien saralla on tapahtunut sahausta eteen- ja taaksepäin. Vaikka yhä useampi lapsi pääsee koulutuksen piiriin, nousevan koulutetun keskiluokan ja kansalaisyhteiskunnan piirissä pelko tulevaisuudesta kasvaa.

Viime vuonna operatiivisen vastuun ottaneet Afganistanin turvallisuusjoukot painivat uskottavuusongelmien kanssa. Sotilaista kolmasosa vaihtuu vuosittain. Joukkojen ylläpito vaatii lähes koko valtion budjetin. Lisäksi tappiot ovat jokapäiväisiä varusteiden ja koulutuksen puutteiden takia.

Erityinen ongelma on poliisi, jolla on suuria ongelmia toteuttaa oikeusvaltiossa sille asetettuja tehtäviä. Varsinkin ISAF:n aloitteesta perustetun paikallispoliisin maine on kyseenalainen. *Human Rights Watch* katsoo sen jatkavan paikallisten sotapäälliköiden vallanpitoa kansainvälisen yhteisön mandaatilla. Afganistanilaisten keskuudessa usko omien turvallisuusjoukkojen kykyihin on alhainen.

Turvallisuuskysymykset aiheuttavat myös kehitysohjelmille yhä suurempia vaikeuksia. Ohjelmajohtajana Valenius joutuu jatkuvasti punnitsemaan alaistensa turvallisuutta.

– Mietin hyvin tarkkaan, onko välttämätöntä, että juuri minä tai ulkomaalainen yleensä käy ministeriöissä vai voinko lähettää paikallisen kollegan. Kabulin ulkopuolella liikkuminen taas on iso logistinen operaatio.

Työtehtävien lisäksi myös tavallinen sosiaalinen elämä on vaikeutunut. Tammikuinen tuhoisa itsemurhaisku länsimaisten suosimaan *Taverna du Liban* -ravintolaan Kabulissa muutti yhdessä yössä ulkomaalaisten elämän. Liikkumisrajoituksia tiukennettiin.

– Jo aiemmin esimerkiksi liikkuminen paikasta toiseen kadulla kävellen oli kiellettyä, sillä turvallisuutta ei voitu taata. Liikun vierastalomme ulkopuolella aina panssaroidussa autossa. Kansalaisjärjestöillä ei ole varaa samanlaisiin turvatoimiin kuin lähetystöillä ja isoilla järjestöillä.

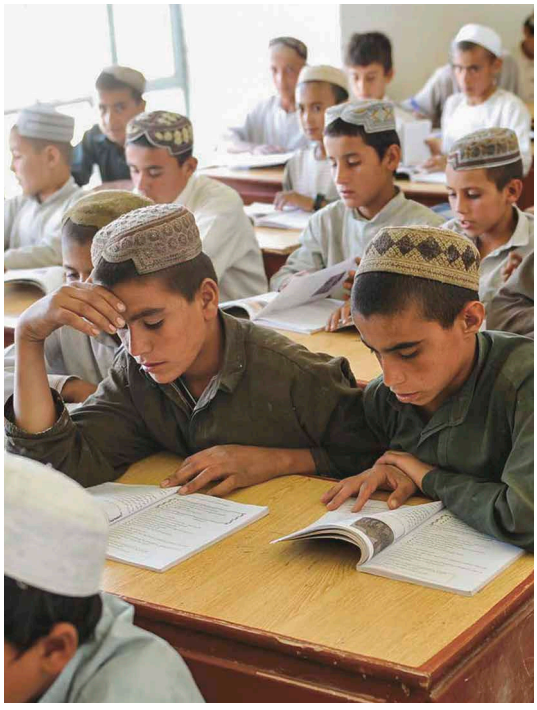

NEIL CHAPMAN

Pojat käyvät koulua Nad-e Alin kylässä, joka sijaitsee levottomassa Helmandin maakunnassa.

Pelko väritti länsimaiden lähtöä Afganistaniin 13 vuotta sitten. Se oli pelkoa 1990-luvun sisällissotien jälkeisen valtatyhjiön muuttumisesta ääri-islamin tukialueeksi. Epävarmuus uhkasi levitä Afganistanin riiteleviin naapurimaihin Pakistaniin ja Intiaan, joiden kädenvääntö vaikeuttaa tänä päivänäkin Afganistanin tilanteen ratkaisua. Pakistanin puolella koulutetut Taliban-taistelijat ottavat yhteen Afganistanin poliisivoimien kanssa, joiden koulutukseen Intia panostaa merkittävästi.

Ehkä eniten kyse oli kuitenkin pelosta länsimaisen arvomaailman tulevaisuuden puolesta. Globaalina aikana Afganistan ei ollut enää vain kaukainen maa vaan alue, jonka kehitys väärään suuntaan kyseenalaisti länsimaisen yhteiskunnan universaaleiksi koettuja perusarvoja. Niiden puolustamisesta intervention peruste-

luna käytetyssä ”globaalissa turvallisuudessa” oli lopulta kysymys.

Afganistanin sodan jatkuessa pelon on hiljalleen syrjäyttänyt syyllisyys: miten näytämme, että tavoiteltu yhteiskunta on kaikkien uhrauksien arvoinen? Ongelmaksi muodostui heti alussa todellisen strategian puute. Talibanhallinnon kaatumisen jälkeen aloite menetettiin, kun kansainvälinen yhteisö keskittyi hoitamaan asioita suurten kaupunkien kautta. Taliban sai järjestäytyä rauhassa maaseudulla ja erämaassa.

Lisäksi länsiliittoumaa johtaneella Yhdysvalloilla ei ollut vuonna 2001 kunnollista käsitystä siitä, mistä maan korjaaminen tulisi aloittaa ja mikä merkitys vanhoilla perinteillä oli. Taliban saattoi edustaa lopulta enemmän nationalistista ja konservatiivista islamilaista hallintotapaa kuin Al-Qaidan globaalia terrorismia.

Kansalaisiaan ja erityisesti naisia sortava Talibanhallinto näyttäytyi kuitenkin **George W. Bushin** Yhdysvalloille ennemmin pahuuden ruumiillistumana kuin avaimena ymmärtää, miten maan hallintoa voisi uudistaa. Onkin paradoksi, että rakenteilla oleva oikeusvaltio toimii yhä niin hitaasti, että moni afganistani-lainen kaipaisi esimerkiksi maakysymyksissä Talibanin ajan tehokkaaksi koettua oikeudel-lista järjestelmää.

– Oikeuslaitoksen tila on valitettavan huono, Valenius toteaa. Hänen johtamansa ohjelma pyrkii kehittämään Afganistania oikeusvaltiona.

– Syyttäjät, puolustusasianajajat ja tuomarit eivät välttämättä tunne lakeja ja prosesseja. Mitään arkistointisysteemiä ei yleensä ole. Kabulin syyttäjävirastossa kansioita säilytetään ikkunalaudoilla ja kaapeissa, joihin hiirillä on pääsy tai jotka ovat niin kosteita, että paperit tuhoutuvat.

Afganistanin konservatiivisissa piireissä esiintyy vastustusta oikeusjärjestelmää kohtaan varsinkin naisten oikeuksien saralla. Vuonna 2009 hyväksytty laki naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä on iso askel eteenpäin, mutta sen täytäntöönpano takkuaa. Lisäksi ulkopuolisten sekaantuminen oikeusjärjestelmään on yleistä.

KUKAAN EI HALUA MYÖNTÄÄ EPÄONNISTUMISTAAN, VÄHITEN ANNETTUA TEHTÄVÄÄ SUORITTAVAT SOTILAAT JA BYROKRAATIT.

Kukaan ei halua myöntää epäonnistumistaan, vähiten annettua tehtävää suorittavat sotilaat ja byrokraatit. Silti Afganistanista uhkaa tulla sellainen. Länsimaisten arvojen juurruttamista Afganistaniin Valenius puolustaa kuitenkin tiukasti.

– En missään nimessä ole kulttuurirelativisti. Lähtökohtani on, että jokaisella ihmisellä on uskonnosta, kulttuuritaustasta ja muista tekijöistä riippumatta oikeus universaaleihin ihmisoikeuksiin. Jokaisen länsimaalaisen, joka millään tavalla puolustaa Sharian käyttöä, pitäisi kysyä itseltään, haluaisiko tulla tuomituksi vanhan testamentin lakien mukaan.

Lokakuussa Kabulin yliopiston opiskelijat järjestivät mielenosoituksen sananvapautta vastaan. Jotkut mielenosoittajat heiluttivat Syyriassa ja Irakissa toimivan Isisin lippuja. On yhä mahdollista, että ääri-islam saa Afganistanissa jalansijan.

Maa on lopulta kohtauspaikka. Aikojen saatossa monet arvomaailmat ovat ottaneet Afganistanissa yhteen siitä, minkälaiselle pohjalle yhteiskunta rakentuu. Nyt on länsimaiden vuoro. Ne haluavat uskoa, että tavallisille ihmisille on annettu virheistään huolimatta paras mahdollinen tilaisuus parempaan tulevaisuuteen. Tie on pitkä, ja saavutettu edistys uhkaa valua hukkaan länsimaiden sitoutumisen heiketessä.

– Se on jatkuvaa taistelua eikä tapahdu hetkessä, ehkä ei koskaan. Olemme afgaaneille silti ainakin yrityksen velkaa, Valenius summaa. Y

Artikkelia varten on haastateltu toistakin Afganistanissa työskennellyttä suomalaista.

Lähiruokayrittäjä Kimmo Remes pyrkii pitämään tuotteiden kuljetusmatkat mahdollisimman lyhyinä.

SIMO ORTAMO

Onko lähiruoka EKORUOKAA?

Kirjoittaja Henrik Lahtinen

Lähiruoan ekologisuuteen liittyy enemmän uskomuksia kuin todellista faktatietoa. Suomalaiset asiantuntijat toivovat, että ruokatuotannosta käytäisiin nykyistä avoimempaa keskustelua.

Suomalaisten mielikuvat lähiruoasta tuntuvat yleisesti ottaen olevan varsin ruusuisia. Lähellä kuluttajaa tuotettu ruoka mielletään helposti puhtaaksi, terveelliseksi, eettiseksi ja ekologiseksi valinnaksi eli toisin sanoen täydelliseksi vastakohdaksi kasvottomalle ja kaikin puolin epämoraalisesti toimivalle suurtuotannolle. Lienee totta, että lähiruoalla on kiistattomia positiivisia ominaisuuksia, kuten paikallisten toimijoiden tukeminen, tuoreus ja tuotteen alkuperäistieto. Huomattavasti kyseenalaisempi ulottuvuus on lähiruoan ekologisuus. Sitä ei liiemmin ole päättäjien tai median taholta kritisoitu.

Turun Sanomien toimittaja **Rami Nieminen** kyseenalaisti elokuussa julkaistussa kolumnissaan yleiset käsitykset vetoamalla tutkimuksiin, jotka eivät anna lähiruoan ekologisesta kestävyydestä kovin mairittelevaa kuvaa. Nieminen näkee poliitikkojen ja viranomaisten väitteet lähiruoan ympäristöystävällisyydestä järjestelmällisenä kotimaisuuspropagandana. Hän väittää, että juridisten linjausten puuttuessa valtakunnan raja on usein keskeinen määre, jonka perusteella lähiruoka erotellaan kaukoruoasta. Lapista saatetaan tuoda puikulaperunoita Etelä-Suomeen lähiruoan nimellä, mutta Virossa tuotettu ruis ei usein kyseistä määritelmää saa.

Niemisen kritiikki raapaisee vain pintaa. Todellisuudessa lähiruoan ekologisen kestävyyden kokonaisvaltainen kartoittaminen on äärimmäisen haastavaa. Globaalilla tasolla asiantuntijoiden näkemykset ovat vaihdelleet rajusti. Sekä suomalaiset että ulkomaalaiset tutkijat ovat kuitenkin hyvin yksimielisiä siitä, ettei kestävän kehityksen ja lähiruoan välille voi automaattisesti asettaa yhtäläisyysmerkkiä.

Turun yliopisto, MTT sekä Jyväskylän ja Hämeen ammattikorkeakoulut julkaisivat syksyllä tutkimuksensa kotimaisesta lähiruoasta. *Lähiruuan ekologisten vaikutusten selvityksen* pääpaino oli hahmottaa sellaisia mittareita, joiden avulla

Tutkija Leena Erälinnan mukaan uusiutuvan energian käyttö on sekä ekologista että taloudellista.

HENRIK LAHTINEN

lähiruoan ympäristövaikutuksia voidaan tulevaisuudessa tutkia aiempaa tarkemmin. Tämänhetkisen kokonaistilanteen arvioiminen on vielä vaikeaa, myöntää tutkimuksen koordinaattori ja Turun yliopiston Brahea-keskuksen projektipäällikkö **Leena Erälinna.**

– Suomessahan on hyvin erilaisia lähiruokaketjuja. Tässä selvityksessä tarkasteltiin niistä neljäätoista. Sen perusteella ei voi sanoa, että kotimainen lähiruoka olisi keskimäärin ekologisempaa kuin kauempaa tuodut tuotteet, Erälinna kertoo.

Hänen mukaansa kotimaiset tuottajat toimivat nykyisten säännösten mukaisesti lähes poikkeuksetta. Ekologisen kestävyyden ymmärryksessä on vielä puutteita, mutta nuorempien tuottajien tietoisuus asiasta on jo hyvällä tasolla. Pikku hiljaa tuottajat ovat alkaneet ymmärtää, että ekologisuus ja taloudellisuus kulkevat usein käsi kädessä.

– Uusiutuvan energian hyödyntäminen tuotannossa on taloudellisesti ja ekologisesti kannattavaa.

Lähiruoan tuottajien on Erälinnan mukaan huomioitava entistä tarkemmin kuluttajien toiveet ja vaatimukset, koska nuoret kuluttajat ovat entistä kiinnostuneempia ruoan alkuperästä ja ekologisuudesta.

– Olen huomannut, että kolmekymppiset vanhemmat ovat erittäin tarkkoja siitä, mitä lapsilleen syöttävät, Erälinna sanoo.

Hän toisaalta muistuttaa, että monilta tuottajilta, kuluttajilta ja kauppiailta on unohtunut terve maalaisjärki. Huomio kohdistuu usein vääriin asioihin.

– Ekologisuudessa keskitytään usein johonkin marginaaliseen osatekijään samalla, kun kotitalouksissa syömäkelpoista lähiruokaa me-

nee suuria määriä hukkaan.

MTT:n tutkija **Helmi Risku-Norja** muistuttaa, että Suomessa luonnonmaantieteelliset realiteetit vaihtelevat alueittain runsaasti. Hänen mukaansa lähiruoan ekologisuudesta tehdään joskus karkeita yleistyksiä.

– On esimerkiksi valtavan suuri ero, onko tuotantopaikkojen lähettyvillä herkkiä vesistöjä vai ei.

Risku-Norjan mielestä lähiruoan tosiasiallisiin määriinkään ei aina kiinnitetä riittävästi huomiota. Varsinkaan pienten määrien kohdalla ei ole selvää, onko ekologisempaa ajaa ruokaostoksille kymmenen kilometrin päähän lähiruoan tuottajan luokse vai lähempänä sijaitsevaan markettiin.

NUORET KULUTTAJAT OVAT ENTISTÄ KIINNOSTUNEEMPIA RUOAN ALKUPERÄSTÄ JA EKOLOGISUUDESTA

Etenkin suomalaisessa lähiruokakeskustelussa tuotteiden kuljetusta pidetään keskeisenä ympäristöä kuormittavana tekijänä. Esimerkiksi vuoden lähiruokatekopalkinnon sai hiljattain **Kimmo Remeksen** Lähipuoti Remes, joka on erikoistunut tuotteiden keskitettyyn kuljettamiseen. Remeksen mukaan autoja liikkuu tiellä liikaa.

– Tuottajat kuljettavat itse tuotteitaan ja määrät ovat aika pieniä. Se on suuri ongelma.

Useiden ulkomaalaisten tutkimusten mukaan kuljetukseen kohdistunut huomio on kuitenkin täysin ylimitoitettua. Esimerkiksi yhdysvaltalaisten tutkijoiden **Christopher Weberin** ja **H. Scott Matthewsin** mukaan ratkaisevaa ei ole se, mistä ruoka tulee, vaan miten se on tuotettu. Heidän mielestään ruoka on ekologisesti kannattavinta tuottaa lämpimissä maissa, joissa kasvattaminen vaatii mahdollisimman vähän lisäenergiaa. Tutkijat väittävät, että ruoantuotannon kasvihuonepäästöistä vain neljä prosenttia tulee kuljetuksesta.

Kuljetuksen aiheuttamia ympäristöongelmia on helpompi kartoittaa kuin kaikkia tuottamiseen liittyviä lieveilmiöitä. Onko kuljetuksen korostaminen ympäristöongelmissa silkkaa tiedon puutetta?

– Asia ei ole yksiselitteinen. Amerikkalaistutkimuksessa ei välttämättä ole otettu huomioon tuottamisen ekologisia kokonaisvaikutuksia. Esimerkiksi soijantuotannossa kysymys ei ole pelkästään viljelystä. Peltojen raivaaminen edellyttää usein massiivista sademetsien tuhoamista, Leena Erälinna muistuttaa.

MTT:N MUKAAN EKOLOGISESTI KESTÄVÄN LÄHIRUOAN TUOTANTO

- käyttää luonnonvaroja kestävästi
- rehevöittää vesiympäristöä vain vähän
- käyttää kemikaaleja siten, että ne vaikuttavat ympäristöön vain vähän
- tukee luonnon monimuotoisuutta
- tukee paikallisia ekosysteemipalveluita
- lämmittää ilmastoa mahdollisimman vähän

LÄHTEET

MTT-raportti 145: Lähiruuan ekologisten vaikutusten selvitys, MTT 2014. www.mtt.fi/mttraportti/pdf/mttraportti145.pdf
Christopher Weber & H. Scott Matthews: Food-Miles and the Relative Climate Impacts of Food Choices in the United States, Environmental Science & Technology 48 (10) 2008.

Asiantuntijat ovat yksimielisiä siitä, että suomalaisen lähiruoan ekologisuuden tutkimus on vielä aivan alkutekijöissään. Heillä on kuitenkin runsaasti ehdotuksia, miten lähiruoan tuottaminen ja kuluttaminen saataisiin ekologisesti kestävämmälle tasolle. Leena Erälinnan mukaan faktoihin perustuva rehellinen tiedottaminen olisi ensiarvoisen tärkeää.

– Lisää säädöksiä ja byrokratiaa emme kaipaa vaan oikeanlaista ymmärrystä. Tämä koskee sekä tuottajia että kuluttajia.

Erälinna muistuttaa, että resursseja pitäisi hyödyntää nykyistä tarkemmin. Hänen mielestään esimerkiksi tuotantotilojen ja kuljetuksen järkeistäminen sekä yhteistyö tuottajien välillä lisäisivät tuotannon ekologista kestävyyttä.

Suomalainen elintarvikesysteemi on erittäin keskittynyttä. Kaksi ryhmää hallitsee markkinoita eikä pienillä toimijoilla ole helppoa. Kimmo Remeksen mielestä päättäjät voisivat korjata epäsuhtaa merkittävästi.

– Kilpailutusta voisi muuttaa enemmän paikalliseen suuntaan, jos poliittista tahtoa löytyy. Mielestäni jokaisella seutukunnalla pitäisi olla aina yksi lähiruokatukku, joka keräisi tuotteet lähialueen tuottajilta. Esimerkiksi työläs byrokratia ja ylisuuret hankintarenkaat ovat toistaiseksi kehityksen esteenä.

ONKO KULJETUKSEN KOROSTAMINEN YMPÄRISTÖONGELMISSA SILKKAA TIEDON PUUTETTA?

Helmi Risku-Norja toivoo kotimaisen lähiruokatuotannon volyymin kasvavan. Silloin julkisessa ruokahuollossa voitaisiin ottaa lähellä tuotettu ruoka käyttöön laajamittaisesti. Hänen mielestään jatkuvien uusien makuelämysten sijaan ravinnontarve pitäisi tyydyttää mahdollisimman pitkälle oman ympäristön tuotteilla ja suosia vuodenajan mukaisia raaka-aineita. Risku-Norja uskoo, että tämä todennäköisesti kaventaisi tuotevalikoimaa ja sitä kautta myös negatiivisia ympäristövaikutuksia pitkällä aikavälillä. Y

Lyhyet matkat, tuoreet ruoat

Tänä vuonna lähiruokatekopalkinnon voittanut Lähipuoti Remes kerää useiden eri tuottajien tuotteet ja jakaa ne keskitetysti lähialueen ravintoloille, pitopalveluyrityksille, keskuskeittiöille sekä pienille myymälöille. Vuonna 2013 perustetun humppilalaisen yrityksen toiminta-alue on Lounais- ja Etelä-Suomi.

Vähäiset kuljetuspäästöt eivät suinkaan ole ainoa asia, miksi yritys on saanut kiitosta. **Kimmo Remeksen** mukaan suurin osa tuotteista päätyy asiakkaille tuoreena, joten kuormittavaa varastointia tarvitaan vain vähän. Remes myös uskoo, että ihmiset kunnioittavat hyvälaatuista lähiruokaa.

– Luulen, että tuoreen lähiruoan hävikki on pienempi kuin muuntyyppisten tuotteiden kohdalla.

Tunnustuksesta huolimatta mies suunnittelee kehittävänsä yrityksensä ekologista kestävyyttä edelleen.

– Tarkoitus on hankkia sellainen auto, jossa voidaan käyttää bio- tai maakaasua. Olen mukana myös pakkausmateriaalikokeilussa, jossa tavoitteena on löytää kierrätettäviä materiaaleja.

Hongkongin KOTIORJAT

Teksti ja kuvat Esa Ronkainen

Indonesiasta ja Filippiineiltä tuodut kotiapulaiset elävät surkeissa oloissa. Monia pahoinpidellään.

Sunnuntaisin Hongkongin katukuva muuttuu. Useimmilla kaupungin 320 000 kotiapulaisesta on silloin ainoa vapaapäivä. Tuhannet indonesialaiset naiset täyttävät kaupungin Victoria-puiston. Monet heistä etsivät länsimaista miestä päästäkseen karkuun Hongkongin ahtaita olosuhteita.

Haastattelin indonesialaista **Juliaa**, joka on työskennellyt kaupungissa pitkään kotiapulaisena. Julian työnantaja kutsuu häntä siaksi. Palkka on noin 400 euroa. Julia lähettää useimpien muiden kotiapulaisten tavoin osan palkastaan perheelleen. Äiti on kiitoksena myynyt Julian hankkiman kiinteistön ja omaisuuden. Suku on pahin Indonesiassakin.

Kotiapulaisten virta Hongkongiin alkoi 1970-luvulla. Kiinan talousuudistus rahoitettiin suurelta osalta hongkongilaisella pääomalla. Työvoimavaltainen teollisuus alkoi muuttaa manner-Kiinaan, kun kaupungissa säilyi suunnittelu ja markkinointi. Voimakkaan talouskasvun myötä palkat nousivat ja keskiluokkaiset naiset siirtyivät työelämään. Kodinhoitoon alettiin värvätä työvoimaa.

Aluksi Hongkongin kotiapulaiset tulivat Filippiineiltä. Maan talous oli katastrofaalisessa kunnossa, joten diktaattori **Ferdinand Marcos** päätti korjata tilannetta tukemalla työvoiman siirtymistä ulkomaille. Tällä hetkellä valtaosa kotiapulaisista on Filippiineiltä ja Indonesiasta. Myös Thaimaasta ja muista Aasian maista tulee työvoimaa.

Kotiapulaisten välittäminen on kukoistava bisnes, johon monet yksityiset työnvälitystoimistot ovat erikoistuneet. Ne järjestävät työnhakijoille kursseja Filippiineillä ja Indonesiassa. Kurssikeskuksissa tyttöjen on usein ajettava hiuksensa lyhyiksi ja otettava ruiske raskauden ehkäisyyn.

Työnhakijan on maksettava keskimäärin 2 700 euroa työnvälittäjälle. Kun tytöillä ei tavallisesti ole säästöjä, heidän on otettava laina rahanlainaajalta. Työnvälittäjät takavarikoivat tyttöjen passin ja muut dokumentit, kunnes he ovat maksaneet vaaditun summan kokonaisuudessaan. Usein välittäjät antavat työnantajaperheille ohjeeksi, etteivät tytöt saa mennä ulos asunnosta ennen kuin työnvälitysmaksu on maksettu kokonaisuudessaan.

Haastattelemani Julia on kotoisin Solon kaupungista Keski-Jaavalta. Hän maksoi työnvälittäjälle 2 100 euroa työpaikastaan ja koulutuksesta. Kurssilla annettiin hyvin niukasti tietoa olosuhteista, joihin hän joutui. Hän ei saanut minkäänlaista informaatiota miten menetellä, jos työnantajan kanssa tulee vaikeuksia. Kehotettiin ainoastaan ottamaan yhteyttä työnvälittäjään. Julian kokemuksen mukaan työnvälittäjä asettuu kuitenkin ristiriitatilanteessa tavallisesti työnantajan puolelle.

TYÖNVÄLITTÄJÄT TAKAVARIKOIVAT TYTTÖJEN PASSIN JA MUUT DOKUMENTIT.

Hongkongissa kotiapulaisen palkka on noin 400 euroa kuussa. Kaupungissa on minimipalkkalaki, mutta usein sitä rikotaan. Laki määrää kotiapulaisen asumaan sen perheen asunnossa, jonka palveluksessa hän on. Hongkong on hyvin tiheästi asuttu, ja kiinteistöjen hinnat ovat maailman korkeimpia. Tästä syystä asunnot ovat hyvin pieniä.

Usein kotiapulainen joutuu jakamaan huoneen jonkun perheen jäsenen kanssa, nukkumaan kylpyhuoneessa tai muuten puutteellisissa oloissa. Työviikot ovat kuusiviikkoisia varhaisesta aamusta myöhään iltaan. Kotiapulaiset eivät voi saada jatkuvaa oleskelulupaa kaupunkiin. Jos he katkaisevat työsuhteen, heidän on löydettävä kahdessa viikossa uusi työ tai poistuttava kaupungista.

Hongkong on uusliberalistinen taloustiikeri. Tästä huolimatta tai nimenomaan tästä syystä 13 prosenttia kaupungin asukkaista elää köyhyysrajan alapuolella.

Monet vastustavat kotipaikkaoikeuksien myöntämistä kotiapulaisille, sillä se lisäisi entisestään köyhien määrää. Kotiapulaisia on

Kotiapulaiset viettävät vapaapäiväänsä Hongkongin Victoria-puistossa.

kaupungin asukkaista noin kolme prosenttia. Kiinalaismielinen kaupunginjohtaja **C. Y. Leung** totesi vastikään, että demokratia lisäisi köyhien sanavaltaa politiikassa. Lausunto luonnollisesti lisäsi raivoa kaupungin köyhien ja demokratialiikkeen keskuudessa.

Julian vaatimukset kotiapulaisten aseman parantamiseksi ovat perustavanlaatuisia. Kahden viikon sääntö kaupungista poistumisesta työsopimuksen loppuessa on lakkautettava. Kotiapulaisen on saatava valita asuinpaikkansa. Heidän on saatava tietoa työlainsäädännöstä ja oikeuksistaan. Heille on annettava oikeus ammatilliseen järjestäytymiseen.

ERWIANAA OLI PAHOINPIDELTY PIEKSÄMÄLLÄ HÄNTÄ PAHASTI POLKUPYÖRÄNKETJULLA JA POLTTAMALLA KIEHUVALLA VEDELLÄ.

Indonesian ja Filippiinien hallitukset eivät ole kiinnostuneita kotiapulaisten tilanteen korjaamisesta. Molemmille maille ulkomaille siirtynyt työvoima on suuri tulonlähde. Indonesiasta on lähtenyt ulkomaille vuodessa 700 000 työntekijää, Filippiineiltä vielä enemmän. Tällä hetkellä maailmalla asuu kymmenen miljoonaa filippiiniläistä. Suurin muuttokohde on arabimaat, missä kotiapulaisen asema ei ole häävimpi kuin Hongkongissa.

Viime aikoina Hongkongin kotiapulaisten aseman on noussut kansainvälisen huomion kohteeksi. Amnesty International kutsuu järjestelmää orjuudeksi. Tutkimuksen mukaan 58 prosenttia kotiapulaisista on kohdeltu sanallisesti kaltoin. Kotiapulaisista 18 prosenttia on joutunut pahoinpidellyksi ja kuusi prosenttia joutunut seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.

Erwiana Sulistyaningsihin tapaus nousi otsikoihin ympäri maailmaa tammikuussa 2014. Työnantaja oli pitänyt häntä vankina asunnossaan, ei antanut ruokaa eikä maksanut palkkaa. Lisaksi Erwianaa oli pahoinpidelty pieksämällä häntä pahasti polkupyöränketjulla ja polttamalla kiehuvalla vedellä. Lopuksi liikuntakyvytön tyttö oli lähetetty takaisin Indonesiaan ja hänelle sanottiin, että hänen vanhempansa tapettaisiin, jos hän ottaisi yhteyttä viranomaisiin.

Tapaus nostatti raivoa kotiapulaisten keskuudessa. Tammikuussa Hongkongissa järjestettiin mielenosoitus, jossa 4 000 kotiapulaista vaati oikeuksiaan. *Time*-lehti nimesi Erwianan yhdeksi maailman vaikutusvaltaisimmista naisista. Oikeudenkäynti hänen entistä työnantajaansa vastaan on yhä kesken Hongkongissa. Uusliberalismin ihmisviha ei ole saanut kaikkia unohtamaan yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden vaatimusta. Y

Kuva Pekka Elomaa

Kanarialintu kaivoksessa

Räpartisti Paleface kyseenalaistaa musiikillaan yhteiskunnan pyhät lehmät. Hän uskoo valtaosan suomalaisista olevan valmiita uudenlaiseen ajatteluun.

Räpin ja musiikin pitää olla ajassa kiinni. Kirjoitin biisin *Mull' on lupa* heti vapun jälkeisenä päivänä. Poliisi oli katkonut ja takavarikoinut mielenosoittajien lippukeppejä astaloina. Kappale oli ulkona alle kolme viikkoa kirjoittamisesta.

Räppejä kirjoittaessani kommentoin meidän yhteistä kollektiivitajuntaamme, näkymätöntä abstraktiota, jota yhteiskunnaksi kutsutaan.

Ei ollut mitenkään mahdollisuuksien rajoissa, että räppäämisestä voisi tulla ammatti, kun aloitimme tämän 90-luvulla. Se oli salaseurameininkiä ja vaihtoehtokulttuuria, ei mitään kaupasta ostettavaa.

Meitä kiinnostivat radanvarret ja graffiti. Moni ikäiseni graffititaiteilija on saanut kokea rajuja asioita. He ovat velkaantuneet, ja heidät on marginalisoitu yhteiskunnan laidalle.

Minua on aina kiehtonut se, mikä tekee musiikista poliittista ja kantaa ottavaa. **Alice Cooperin** 80-luvun hardrockballadi *Poison* saa kolme-nelikymppiset virolaiset liikuttumaan. Se oli ensimmäinen länsimainen popkappale, joka soi Eestin radiossa. He kirjoittivat siihen omia sanoja. Heille se on vapautumisen ja ajan kuva, meille vain biisi muiden joukossa.

Suurimpia idoleita minulle ovat dylanit, marleyt ja gillscottheronit, jotka ovat viiltävällä tavalla kuvanneet yhteiskuntaa. Tai Suomessa **Mikko Perkoila, Juice Leskinen, Reijo Frank** ja **Jarkko Laine. Hectorin** versio *American Pie* -biisistä, *Suomi-neito*, on mieletön yhteiskunnallinen teksti. Siinä on tarkkoja huomioita rakennemuutoksesta ja kansankirkosta.

Runoilijat ja parhaimmillaan räppärit ovat yhteiskunnan kanarialintuja kaivoksessa. Kaivoksissa pidettiin 1800-luvun Englannissa lintuja häkeissä. Kun ne alkoivat pökertyä, kaivosmiehet tiesivät lähteä nopeasti maan pinnalle ennen kuin kaivos täyttyi kaasusta. Runoilijoilla on valtavan pitkät tuntosarvet.

Äänestän ja kannatan edelleen poliittista vasemmistoa, sillä se on paras tapa vastustaa jatkuvan kasvun harhaa, sitä säätelemättömään vapaaseen markkinatalouteen ja uusliberalistisiin arvoihin perustuvaa maailmaa, jota presidenttimme ja pääministerimme edustavat.

Silti kaikkien poliitikkojen ja puolueessa toimivien on tunnustettava, ettei järjestelmä toimi. 60 prosenttia kansalaisista ei äänestänyt Suomen tärkeimmissä vaaleissa keväällä.

Julkinen keskustelu on banaalia. Minut leimataan heti kommunistiksi ja Neuvostoliiton kannattajaksi. Ikään kuin markkinataloudella ei olisi muita vaihtoehtoja, vaikka niitä on vaikka kuinka paljon.

Prosessi on onneksi jo alkanut. Siihen liittyy sukupuolineutraali avioliitto, puolustusvoimauudistus ja **Jari Aarnion** tutkinta. Yhteiskunnan pyhät lehmät, kirkko, armeija ja poliisi, kyseenalaistetaan. Se on terveellistä tälle herranpelkoiselle kansalle.

Yhä suurempi osa suomalaisista on valmiita uudenlaiseen ajatteluun ja maailmaan. Pienenevä joukko arvokonservatiiveja ja perussuomalaisia takertuu menneisyyteen, kansallisvaltioon ja Suomen lippuun.

Kaikki tietävät, mitä kulttuurien yhteen törmäämisestä seuraa: kauniita lapsia, hyvää ruokaa ja musiikkia. Se on parasta mitä on. Miten siinä voi olla jotain pelättävää? Nolottaa ja hävettää niiden suomalaisten puolesta, jotka ovat yhä leijonariipustietoisuudessa. Siksi olen kukkahattudädi tai suvakki.

Joidenkin mielestä on naurettavaa, että teen biisin astalokohusta. Jos poliisit tekevät smash-asemeja tulevaisuuden vaikuttajille vuonna 2014, niin takaan, että poliisiautot palavat ja polttopulloja heitetään pian. Älykkäiden ja tulenpalavan intohimoisten ihmisten on saatava toimia politiikassa ja kansalaisaktivisteina.

Artistina dilemmani on, että minulta pyydetään ratkaisuja yhteiskunnan ongelmiin. Valitetaan että maalailen piruja seinille. Mutta se on kanarialinnun rooli. Y

Teksti ja kuva Jenni Heikka

KIINNOSTAAKO ILMASTO Eurooppaa?

EUROOPAN UNIONIN UUDET ILMASTOTAVOITTEET JÄIVÄT VAISUIKSI. ASIANTUNTIJA SINI ERÄJÄÄN MUKAAN ILMASTOPOLITIIKKA UHKAA JÄÄDÄ LAPSIPUOLEN ASEMAAN NIIN SUOMESSA KUIN EUROOPASSA.

Eurooppa-neuvosto päätti lokakuun lopussa Euroopan unionin yhteisistä ilmasto- ja energiatavoitteista. Ympäristöpolitiikan asiantuntija **Sini Eräjää** pitää niitä riittämättöminä.

– Kunnianhimossa on tapahtunut selkeä lasku, hän sanoo Ydin-lehden haastattelussa päivää ennen paketin lopullista hyväksymistä.

Kokouksessa neuvosto päätti, että ensi vuosikymmenen loppuun mennessä unionin jäsenmaat vähentävät ainakin 40 prosenttia kasvihuonepäästöistään verrattuna vuoden 1990 tasoon. Lisäksi 27 prosenttia energiantuotannosta tulee tuottaa uusiutuvilla energiamuodoilla.

Myös energiatehokkuutta pyritään parantamaan 27 prosenttia, mutta tämä tavoite ei sido jäsenmaita. Luonnonsuojelujärjestöt ovat pitäneet prosenttilukuja vaisuina.

Sini Eräjään työpaikka on 140 eurooppalaisen ympäristöjärjestön kattojärjestö European Environmental Bureau Brysselissä. Hän on seurannut tiiviisti keskustelua unionin uusista ilmasto- ja energiatavoitteista.

Itäeurooppalaiset jäsenmaat Puolan johdolla vastustivat tavoitteita jyrkästi. Sini Eräjää ei kuitenkaan pidä Itä-Eurooppaa suurimpana jarruna kehitykselle.

– Näen ilmaston kannalta ongelmallisempana kasvavan EU-kriittisyyden. Eurokriittinen Iso-Britannia on ollut koko ajan yksi kiihkeimmistä vastustajista uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden tavoitteille.

Ilmapiiri ei ole Brysselissäkään ollut kovin suotuisa ympäristöasioille viime aikoina. **Jean-Claude Junckerin** vastamuodostettu komissio on herättänyt paljon kritiikkiä etenkin parlamentin vihreän ryhmän ja ympäristöjärjestöjen keskuudessa.

– Komission agendalla ei ole paljon ympäristökysymyksiä. Enemmän on koko ajan puhuttu kasvusta ja työllisyydestä. Toisaalta tässä ei ole suurta muutosta aikaisempaan keskusteluun, Eräjää sanoo.

Ympäristö- ja etenkin ilmastoasiat näyttävät jäävän nykyisessä komissiossa lapsipuolen asemaan. Aiemman kahden komissaarin sijaan energia- ja ilmastoasiat on nyt niputettu öljy-yhteyksistään kritisoidun espanjalaisen **Miguel Cañeten** toimivaltaan. Nähtäväksi jää, tuleeko tämä vähentämään ilmaston painoarvoa komission työssä.

KOMISSION AGENDALLA EI OLE PALJON YMPÄRISTÖKYSYMYKSIÄ.

Sini Eräjään mielestä tilanne kuitenkaan ole täysin synkkä, koska ympäristöjärjestöt eivät ole enää yksin vaatimuksineen radikaalimmista ja rohkeammista tavoitteista.

– Myös bisnesmaailmasta tulee koko ajan avauksia, joissa vaaditaan kunnianhimoisempaa otetta.

Suomessa mediaa pintapuolisesti seuraamalla voi saada kuvan maasta, jossa korkea elintaso ja teknologia pitävät sen automaattisesti ilmastotavoitteiden ja ympäristöasioiden kympin oppilaana.

Sini Eräjään mukaan Suomi ei käytä mahdollisuuttaan olla kehityksen etulinjassa. Sen sijaan johdon vihreinä valtioina ovat Eurooppassa ottaneet Tanska, Ruotsi ja Hollanti.

– Yleensä Suomi nostaa päätään, kun ky-

seessä on tavalla tai toisella metsät. Suomi on kriittinen EU:sta tulevia metsiä koskevia tavoitteita kohtaan. Erityisesti biomassan hiilitaseen laskenta on herkkä paikka.

Parlamentaarinen energia- ja ilmastokomitea totesi hiljattain, että biomassan laskeminen nollapäästöiseksi polttoaineeksi on Suomelle ydinkysymys. Toteamus julkaistiin mietinnössä, joka on osa hallituksen niin sanottua energia- ja ilmastotiekarttaa. Elinkeinoministeri **Jan Vapaavuoren** johdolla viime vuonna aloitetun strategisen linjauksen tavoitteena on tehdä Suomesta hiilineutraali vuoteen 2050 mennessä.

– Tätä logiikkaa on vaikea ymmärtää, Sini Eräjää toteaa. – Vastustetaan siis todellisten päästöjen mittaamista ja selvittämistä, jotta ilmastotavoitteisiin päästäisiin.

– Eräs hyvä bioenergian muoto Suomessa ja myös muualla on metsäteollisuuden jätteiden käyttäminen energianlähteenä, Eräjää jatkaa. – Tässä on oikeasti järkeä. Suomessa näin on tehty aina, joten kyseessä ei siis ole mikään uusi keksintö. Energiamuodon käyttöä tulisi entuudestaan tehostaa.

Ympäristöjärjestöt ovat yksimielisiä siitä, että öljy ja hiili kuuluvat menneisyyteen ja uusiutuvat luonnonvarat ovat tulevaisuutta. Niiden varaan rakennetun energiatuotannon toteutusta tulisi silti tarkastella kriittisesti.

Sini Eräjää muistuttaa, että biomassan ja erityisesti puun osuuden lisäämistä energiatuotannon kokonaisuudesta ei tule tehdä ilman tarkkaa analyysiä ja valvontajärjestelmää sen ympäristövaikutuksista.

SUOMI EI KÄYTÄ MAHDOLLISUUTTAAN OLLA KEHITYKSEN ETULINJASSA.

– Ei ole kestävällä pohjalla, että Euroopan valtiot kuskaavat Amerikasta ja Afrikasta puuta poltettavaksi. Se, että biomassa on uusiutuvaa, ei tarkoita, että sitä voidaan käyttää loputtomasti.

Julkisuudessa on harvoin mainittu EU:n ilmastotavoitteilla ja etenkin uusiutuvan energian käytöllä olevan suoria vaikutuksia muun muassa metsiin Pohjois-Amerikassa. Hiljattain sähköntuotannon suuryhtiö E.ON ilmoitti muuntavansa vanhan hiilivoimalan lähellä Marseillea biomassalla toimivaksi. Siellä suunnitellaan poltettavan vuosittain lähes miljoona tonnia puuta. Puolet raaka-aineesta tulisi juuri Pohjois-Amerikan metsistä.

– Vanhojen hiilivoimaloiden käyttäminen biomassan polttamisessa johtaa valtavaan raaka-aineiden tarpeeseen, johon Euroopan oma tuotanto ei pysty vastaamaan. Tähän liittyy iso eettinen ongelma. Meidän täytyy EU:n sisällä yhä enemmän kysyä, voimmeko rakentaa energiatulevaisuuttamme toisten alueiden luonnonvarojen varaan. Y

Sini Eräjää

- Politiikan asiantuntija European Environmental Bureau (EBB) -järjestössä vuodesta 2013
- Työskennellyt aikaisemmin muun muassa Suomen Luonnonsuojeluliitossa
- Erityisalana kestävän bioenergian käyttö energiasektorilla.
- EBB on 140 eurooppalaisen ympäristöjärjestön Brysselissä toimiva kattojärjestö.

Burmalaisia – katse demokratiaan

Kuvat ja teksti Juhani Korhonen

Nuoria noviiseja aamun oppitunnilla vuoristokylän temppelissä. Inle-järvi, Kalaw.

Toivo on palannut burmalaisten katseisiin. Keväällä he äänestävät orastavasta demokratiasta.

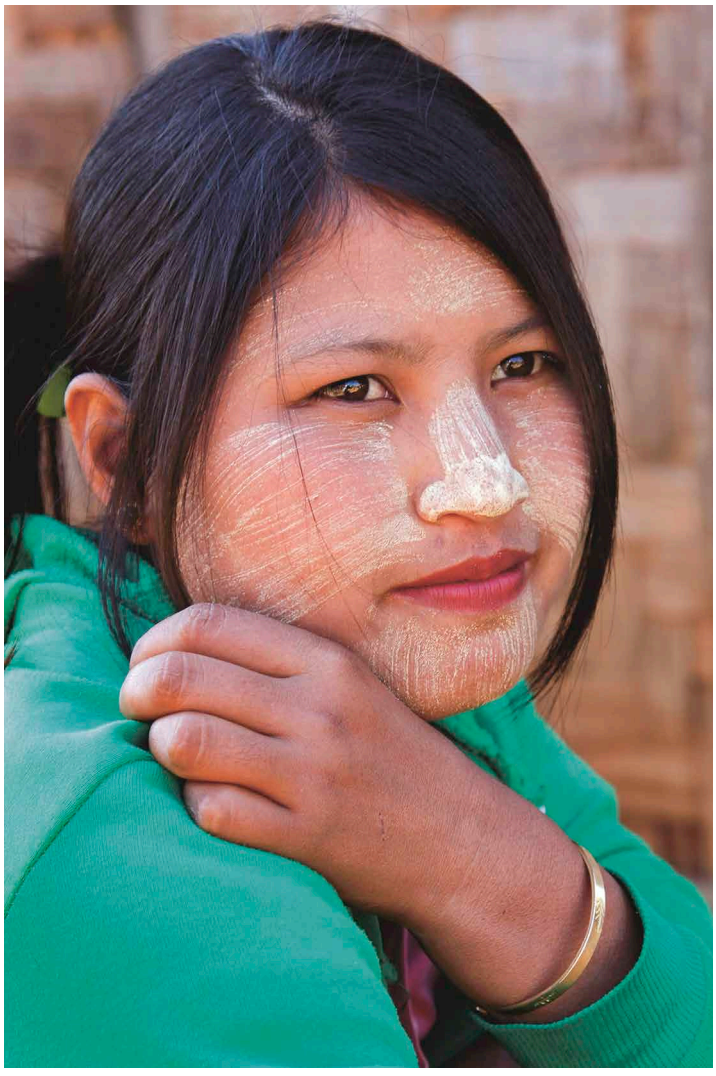

Nuori Pa Oo - vuoristoheimon nainen Keski-Burman vuorilla, Inle-järven ympäristössä.

Burmalla ja Suomella on eräs yhteinen tekijä; molemmat maat valmistautuvat vuoden 2015 tärkeisiin vaaleihin. Suomalaiset yrittävät koota eduskunnan ja hallituksen, joka saa maan talouden nousuun ja säilyttää hyvinvointivaltiomme perustan. Burmalaisilla ei ole hyvinvointivaltiota eikä palveluja, joiden puolesta äänestää. He äänestävät orastavasta demokratiasta.

Burman avautuminen alkoi vuonna 2011. Diktatuurin ottein vuodesta 1962 hallinnut sotilasjuntta lakkautettiin, vaikka käytännössä vain nimellisesti. Jo edellisenä vuonna se oli järjestänyt näennäisdemokraattiset vaalit, jonka juntan kannattajat voittivat. Myös Yhdysvaltain presidentti **Barack Obaman** vierailulla vuonna 2012 oli suuri symbolinen merkitys. Se oli vahva länsimainen tuulahdus burmalaisille.

Muutokset heikon demokratian maissa kuten Burmassa edistyvät hitaasti. Toivo demokratiasta elää silti. Burma on nyt myös kiinnostava sijoitus- ja avustuskohde. Vuonna 2013 Burmaan virtasi lähes 50 miljardia dollaria ulkomaisia sijoituksia. Suomi antoi velkaa anteeksi, aikoo lisätä kehitysyhteistyötä ja nostaa kehitysavun 15–18 miljoonaan euroon.

Burma on luonnonvaroiltaan vauras valtio. Tavallisen työntekijän keskimääräinen päiväpalkka on silti vain noin kaksi euroa. He ovat tottuneet selviytymään. Nyt heidän katseissaan on toivon pilkahdus. Innostunut uuden politiikan odotus on aistittavissa kaikkialla.

Myanmar vai Burma? Myanmar-nimelle on vahvat etymologiset ja historialliset perusteet. Demokratian kannattajat kokevat kuitenkin, että juntta vaihtoi vuonna 1989 nimen epädemokraattisesti. Siksi he kutsuvat maataan Burmaksi. Vastarinnan symboliksi noussut Nobel-voittaja **Aung San Suu Kyi** on suositellut Burma-nimen käyttämistä. Y

Nuori ”punkkari” kauppaa perinteisiä hiekkamaalauksia torilla, Bagan.

TILAA NYT!

Intoa lahjaksi!

Kalle Kniivilä:
PUTININ VÄKEÄ
– Venäjän hiljainen enemmistö

Kanava-palkintovoittaja 2014. Tämä ei ole kirja Vladimir Putinista – sellaisia on jo liikaakin. Vähemmän on kerrottu tavallisista venäläisistä, jotka Putinia kannattavat. Ja heitä on paljon.

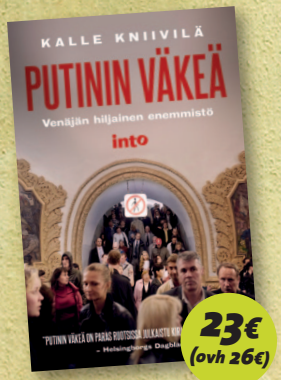

23€
(ovh 26€)

Jesper Malmose:
VALLAN LINNAKE

Vetävä kuvaus poliitikkojen, toimittajien ja mediapelureiden juonista ja niiden vaikutuksista heidän elämäänsä. Todentuntuinen sukellus politiikan kulisseihin perustuu supersuosittuun tv-sarjaan.

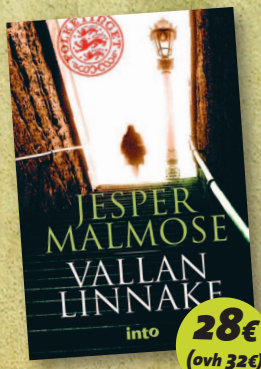

28€
(ovh 32€)

Sinikka Paavilainen:
KYYNELVAUNUT

Kyynelvaunut on hurja ja koskettava matka inkerinsuomalaisten kohtaloihin Neuvostoliitossa, Suomessa ja Virossa. Kolme perhettä pakenee sortoa ja sotaa rajan yli. Josif Stalinin varjo yltää kuitenkin kauas.

28€
(ovh 32€)

David Leigh &
Luke Harding:
ASSANGE

Historian suurin vuoto raivostutti maailman suurimman supervallan, nolostutti Britannian kuningasperheen ja edisti Pohjois-Afrikan vallankumouksia. Vuonna 2010 WikiLeaks nousi salamana kaikkien tietoisuuteen. Kuka on Julian Assange, mies kaiken takana?

28€
(ovh 32€)

Andrea Levy:
PITKÄ LAULU

Pitkä laulu kertoo orjatyttö Julyn tarinan. Se sijoittuu 1800-luvun Jamaikalle, viimeisiin orjuuden vuosiin ja sen lakkauttamisen jälkeiseen aikaan. Levy kuvaa repivää aihetta herkästi unohtamatta iloa ja huumoria.

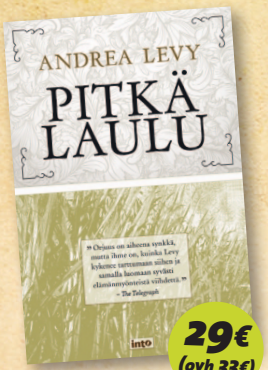

29€
(ovh 33€)

Pentti Haanpää:
ERÄS AVIOLIITTO
– Ja muita kadonneita juttuja

Tässä riemukkaassa novellikokoelmassa Haanpää käsittelee nykyaikaisia teemoja: ahneutta, petollisuutta ja sitä miten liiallisesta kauneudesta voi syntyä elämän rumuus.

26€
(ovh 29€)

Tilaa netistä: www.intokustannus.fi tai myynti@intokustannus.fi.
Hintoihin lisätään toimituskulut 3–5 €.

into

Ytimessä

YTIMESSÄ ON LAADUKKAITA ESSEITÄ, JOISSA KIRJOITTAJAT VALOTTAVAT AJANKOHTAISIA KYSYMYKSIÄ JA OTTAVAT KANTAA.

52 KRISTIINA KOIVUNEN Miksi Turkki tukee Syyrian jihadisteja? / **59 JUSSI FÖRBOM** Turvaton Eurooppa / **64 EERO SUORANTA** Koulutusta vai kilpajuoksua Kiinassa? / **68 MIKKO PATOKALLIO** Libanonin rauha rapautuu / **74 JARMO PYKÄLÄ** Suomalainen välitilinpäätös Afganistanista

Miksi Turkki tukee SYYRIAN JIHADISTEJA?

Teksti ja kuvat Kristiina Koivunen

Historialliset suurvaltahaaveet, poliittinen islamismi ja kurdiautonomian pelko ajavat Turkkia törmäyskurssille läntisten liittolaistensa kanssa. Turkista on tullut Välimeren Pakistan.

Syksyllä mediassa levisi kuvia turkkilaisista panssarivaunuista, jotka olivat pysähtyneet Turkin ja Syyrian väliselle rajalle näköetäisyydelle Isis-järjestön kolmelta taholta piirittämästä Kobanen kaupungista. Kuvat symboloivat Turkin toimettomuutta koko maailman pelkäämän islamistijärjestön valmistautuessa joukkomurhiin. Turkin kulissien takaisen tuen Isisille alkaessa tulla julkisuuteen ja edelleen jatkuessa maa on ajautumassa kansainvälisesti eristettyyn asemaan.

Washingtonissa toimivan *Foundation for Defense of Democracies* -tutkimuslaitoksen apulaisjohtaja **Jonathan Schanzer** pitää lokakuussa julkaistussa artikkelissaan Turkkia niin epäluotettavana liittolaisena lännelle, että se pitäisi erottaa Natosta.

Kuinka Turkki on ajanut itsensä tällaiseen tilanteeseen? Sehän näytti olevan rauhan saareke kuohuvalla alueella. Istanbulin Gezi-puiston mielenosoitukset laantuivat vuosi sitten ja Kurdistanin työväenpuolueen PKK:n kanssa sovittu aselepo on pitänyt. Käsitys osoittautui tosin jo ennen syksyä illuusioksi, mistä muut kuin Suomen valtamedian uutissivustot raportoivatkin.

Turkin ajautumista yhteistyöhön jihadistien kanssa ei voi ymmärtää irrallaan maan poliittisesta historiasta. Monet Lähi-idän nykyisistä rajoista vedettiin salaisella Sykes-Picot-sopimuksella ensimmäisen maailmansodan jälkeen, kuten kirjoitin Ydin-lehden edellisessä numerossa. Alueelle ei syntynyt kansallisvaltioita. Ottomaani-imperiumin romahdusprosessi pysähtyi, ja siitä tuli jäätynyt konflikti.

Muut alueen kansat riemuitsivat Ottomaani-imperiumin hajotessa, mutta turkkilaisiin sen henkinen perintö vaikuttaa eri tavalla. Vaikka Turkin tasavalta on vain yksi imperiumin alueelle perustetuista valtioista, turkkilaiset pitävät sitä sen seuraajavaltiona. Suurvaltamentaliteetin vaikuttaessa edelleen heidän on vaikea hyväksyä maansa olevan yksi tavallinen valtio muiden joukossa.

Ottomaani-imperiumi oli valtiona aivan erityyppinen kuin nykyiset valtiot. Se oli yhden dynastian hallitsema rypäs autonomisia alueita. Niitä ei yhdistänyt juuri muu kuin se, että ne maksoivat veroja sulttaanille. Imperiumin armeija taas huolehti alueiden puolustuksesta. Vaikka sulttaani oli turkkilainen, talonpoikien asema Anatoliassa ei ollut parempi kuin imperiumin muissa osissa.

TURKIN KULISSIEN TAKAISEN TUEN ISISILLE ALKAESSA TULLA JULKISUUTEEN JA EDELLEEN JATKUESSA MAA ON AJAUTUMASSA KANSAINVÄLISESTI ERISTETTYYN ASEMAAN.

Jäätynyt konflikti sulaa nyt ja tilanne jatkuu siitä, mihin se jäi sata vuotta sitten. Monet alueen nykyisistä sodista ja sisällissodista ovat tämän prosessin osia. Konfliktin sulaminen vaikuttaa Turkkiin eri tavoin kuin sen naapurimaihin. Monet turkkilaiset, varsinkin maan presidentti **Recep Tayyip Erdogan** ja pääministeri **Ahmet Davutoglu,** ovat haaveilleet Turkille tulevaisuutta uutena Ottomaani-imperiumina, joka hallitsisi Lähi-itää alueellisena suurvaltana.

Kun Turkin tasavalta perustettiin vuonna 1923, pinnan alla kyti kaksi voimakasta ristiriitaa. Niihin ei ole vuosikymmenten kuluessa etsitty poliittista ratkaisua, vaan tilanne on yritetty pitää hallinnassa poliisin ja armeijan voimin. Tasavallan perustaja **Mustafa Kemal Atatürk** uskoi sekularismiin eli uskonnon ja hallinnon erottamiseen. Turkissa kiellettiin myös vähemmistöjen olemassaolo, vaikka vain noin puolet asukkaista oli etnisesti turkkilaisia.

Kurdeja lukuun ottamatta muut kansat on saatu pakkoassimiloitua turkkilaisiksi vajaassa sadassa vuodessa. Ottomaani-imperiumin romahtaessa kurdit eivät onnistuneet yhdistämään voimiaan itsenäisen valtion perustamiseksi monien muiden kansojen tapaan, vaikka he olivat eläneet *de facto* itsehallinnossa klaanilakejaan noudattaen vuoteen 1923 asti. Turkin tasavallalla ei ollut paljoakaan päätösvaltaa sen hallintaan päätyneessä Pohjois-Kurdistanissa. Armeija joutui valtaamaan alueen melkein kylä kylältä kurdien kapinoidessa jatkuvasti. Pohjois-Kurdistanissa on ollut rauhallista vain vuosina 1938–1984.

Nämä kaksi sisäistä ristiriitaa – kemalistit vastaan islamistit ja Turkin valtio vastaan kurdit – ovat hallinneet Turkin politiikkaa tasavallan perustamisesta lähtien. Nyt islamistit näyttävät olevan kemalistien niskan päällä. Samaan aikaan kurdikysymys kuitenkin kuumenee ja asettaa islamistipresidentti Erdoganin menestyksen kyseenalaiseksi.

Kansainvälinen yhteisö on kauhistellut viime kuukaudet islamin nimissä toimivien terroristien ja erityisesti Isisin raakuutta. Miten järjestö on pystynyt kasvamaan niin vahvaksi, että se on saanut haltuunsa suuren osan Irakista ja Syyriasta?

Jihadistiliike ei syntynyt tyhjästä, vaan sillä on pitkä pe-

rinne Lähi-idässä. Isisin ja Nusran rintaman terroristit eivät matkustaneet Syyriaan ja Irakiin salaa rajojen yli kuin pakolaiset toiseen suuntaan. Vaikutusvaltaiset tukijat auttavat heitä sekä alueelle matkustamisessa että siellä toimimisessa.

TÄRKEIN ERO KOVAN JA PEHMEÄN ISLAMISMIN VÄLILLÄ ON NIIDEN SUHTAUTUMINEN LÄNSIMAIHIN. JIHADISTIT OVAT EHDOTTOMAN LÄNSIVASTAISIA.

Jihadistiliikkeen kasvun nykyisiin mittoihin ymmärtäminen edellyttää sen kehityksen pääasioiden tuntemista. Egyptissä vuonna 1920 syntynyt Muslimiveljeskunta on radikaalin islamismin uranuurtaja. Islamilaisen maailman radikalisoituminen alkoi 1980-luvun alussa. Neuvostoliiton miehittäessä Afganistanin syntyi jihadismi eli militantti ääri-islamilaisuus. Taistelu neuvostoarmeijaa vastaan oli ensimmäinen nykyaikainen sota, jossa eri maista ja kulttuureista tulevat muslimit liittoutuivat keskenään lyödäkseen ei-islamilaisen vihollisen.

Turkkilainen islamismi on erilaista kuin Muslimiveljeskunnan tai iranilaisten rajut otteet Isisistä puhumattakaan. Se on pehmeämpää eikä suhtaudu kielteisesti länteen ja varsinkaan Yhdysvaltoihin. Nyt Turkkia hallitsevan Oikeus ja kehitys -puolueen eli AKP:n juuret ovat syvällä yhdysvaltalaisessa maaperässä. Turkkilaisen islamismin henkinen isä, islamilainen uskonoppinut **Fetullah Gülen** pakeni Turkista vuoden 1980 sotilasvallankaappauksen jälkeen Pennsylvanian osavaltioon. Länteen radikaaliliikkeitä myönteisemmin suhtautuva islamismi syntyi siellä 1980-luvulla. AKP toteuttaa güleniläistä ideologiaa.

AKP:n politiikkaa ja tavoitteita voidaan arvioida sisä- ja ulkopolitiikan kannalta. Sen pyrkimys tehdä Turkista islamistinen valtio vaikuttaa ennen kaikkea sisäpolitiikkaan. Ulkopolitiikassa puolueen tavoitteet eivät ole Kemal Atatürkin ideologian vastaisia. AKP ajaa turkkilaista imperiumia jopa innokkaammin kuin kemalistit, jotka eivät Pohjois-Kyproksen miehittämistä lukuun ottamatta ole yrittäneet laajentaa Turkkia.

Päällisin puolin suurin ero kovan ja pehmeän islamismin välillä näyttäisi olevan niiden väkivaltaisuus. Tämä ei kuitenkaan ole niin tärkeä asia, kuin miltä ensisilmäyksellä näyttää. Syyrian sisällissota on osoittanut niiden tekevän yhteistyötä esimerkiksi siten, että pehmoislamistit teettävät likaisen työn jihadisteilla.

Tärkein ero kovan ja pehmeän islamismin välillä on niiden suhtautuminen länsimaihin. Jihadistit ovat ehdottoman länsivastaisia, Fethullah Gülen ja AKP-puolue eivät tee yhteistyötä ainoastaan länsimaiden vaan myös Israelin kanssa.

Kun syyrian sisällissota alkoi vuoden 2011 keväällä, sen kaaos näytti olevan tilaisuus aloittaa Erdoganin imperiumiprojektin toteuttaminen eli Turkin laajentaminen etelään. Turkki pyrki kriisin välittäjäksi kaikkien uskoessa **Bašar al-Assadin** hallinnon nopeaan kaatumiseen. Mitä kauemmin Syyrian sisällissota on kestänyt, sitä sekavammaksi vyyhdeksi se on kuitenkin muuttunut myös Turkin kannalta.

Lähi-idän hallitsemisen sijaan Erdoganin ja Davutoglun ponnistelujen tulos näyttää olevan päinvastainen. Turkista ei ole tullut uutta Ottomaanien imperiumia vaan Välimeren Pakistan, terroristien taustavoima. Tätä termiä käytti konservatiivinen amerikkalainen tutkija **Michael Rubin** kuluvan vuoden alussa, tosin kysymyksen muodossa. Viimeistään kesällä myönteinen vastaus oli kaikkien tiedossa.

Kurdistanin työväenpuolue PKK oli julistanut yksipuolisen aselevon Turkille vuonna 1999. Silloin Turkki ei ollut vielä valmis neuvottelemaan. Aselepo murtui vähitellen vuodesta 2006 lähtien. Vaikka turkkilaisten enemmistö ei hyväksy kurdien vaatimuksia, he eivät pidä myöskään taisteluista. Kaatuneista sotilaista suuri osa on ollut nuoria asevelvollisia.

Erdogan on tehnyt pieniä myönnytyksiä kurdeille. Kulissien takana käytiin salaisia rauhanneuvotteluja, jotka tuotiin julkisuuden vuoden 2013 alussa. Maaliskuussa PKK:n vangittu johtaja **Abdullah Öcalan** julisti tulitauon. Kukaan ei kuollut maaliskuun 2013 ja syyskuun 2014 välisenä aikana. Sen jälkeen osapuolten välillä on ollut muutamia yhteenottoja.

Turkin rauhanprosessin edistymisen sijasta taistelut siirtyivät Syyriaan. Se oli Turkin hallituksen kannalta kätevää, sillä kotimaassa ei tullut kritiikkiä kaatuneista sotilaista. Aseleposopimuksen mukaan PKK:n sissien oli tarkoitus vetäytyä Irakin rajan yli Qandilin vuoristoalueelle, jota he ovat jo pitkään käyttäneet turvapaikkanaan. Kun taistelut Syyriaan kuuluvassa Länsi-Kurdistanissa kiihtyivät, sissejä siirtyi kuitenkin sinne taistelemaan.

ISISIN ÄLLISTYTTÄVÄ ETENEMINEN PERUSTUU KAHTEEN ASIAAN: TUKIJOIHIN SYYRIAN JA IRAKIN SUNNIEN KESKUUDESSA SEKÄ TURKIN TUKEEN.

Isisin ja sen Syyriassa toimivan liittolaisen Nusran rintaman propaganda uhoaa šiiamuslimien vastaista taistelua. Šiia- ja sunnimuslimien välien kiristymisestä puhutaan paljon myös mediassa. Kumpikin äärijärjestö on kuitenkin taistellut pääasiassa Syyrian sunnalaisia kurdeja vastaan.

Jihadistien uskomattoman laaja virta Syyriaan alkoi kesällä 2013. Samoihin aikoihin Irakissa sijaitsevan Kurdistanin autonomisen alueen presidentti **Masoud Barzani** kertoi vuosikausia suunnitellun kurdien kansalliskongressin järjestämisestä. Heti ilmoituksen jälkeen Nusran rintama alkoi tehdä Syyrian Länsi-Kurdistanissa kurdisiviilien joukkomurhia.

Kesäkuussa 2014 Isis valtasi kurdien ja arabien asuttaman Mosulin, joka on Irakin toiseksi suurin kaupunki, sekä suuren osan Irakin sunnien asuinalueista. Irakin ajauduttua syvään kriisiin Kurdistanin autonomisella alueella alkoi ennen näkemätön itsenäisyysinnostus. Elokuussa Isis hyökkäsi kohti sen pääkaupunkia Erbiliä ja pysähtyi vasta yhdysvaltalaisten lennokki-iskujen seurauksena. Itsenäisyyspuheet hiipuivat nopeasti.

Isisin ällistyttävä eteneminen perustuu kahteen asiaan. Sillä on ensinnäkin ollut tukijoita Syyrian ja Irakin sunnien keskuudessa. Irakissa monet entisen diktaattorin **Saddam Husseinin** Ba'ath-puolueen kannattajista tekevät Isisin kanssa yhteistyötä muiden vaihtoehtojen ollessa vähissä.

Toinen merkittävä tekijä Isisin ja Nusran rintaman menestykseen on Turkin tuki. Jo kesällä 2013 Syyrian kurdien aseellisen YPG:n (Yekîneyên Parastina Gel, Kansan puolustusyksiköt) taistelijat kertoivat jihadistien saapumisesta Syyriaan Turkin kautta. Sitä todisti muun muassa Turkin leimat sotavangeiksi saatujen jihadistien passeissa. Pian myös ihmisoikeusjärjestöt ja kansainväliset uutistoimistot alkoivat välittää tietoja Turkin kautta Syyriaan tulevasta aseiden ja jihadistien virrasta sekä sieltä turkkilaisiin sairaaloihin ja proteesipajoille kuljetettavista haavoittuneista.

Turkin kannalta kiusallista on myös terroristien öljyn virtaaminen Turkkiin. Salakuljetus on aina ollut tärkeä osa taloutta Turkin rajaseuduilla. Nyt salakuljettajat jatkavat toimintaansa Isisin kanssa, jonka hallussa on öljyntuotantoalueita sekä Irakissa että Syyriassa. *Bloomberg Businessweek* -lehti kertoi syyskuussa järjestön myyvän öljyä edullisesti.

Syyrian kurdeilla on yli kymmenen puoluetta, joista vahvin on Demokraattisen yhtenäisyyden puolue PYD (Partiya Yekîtiya Demokrat). Saatuaan autonomian kesällä 2012 puolueet ovat pystyneet tekemään yhteistyötä keskenään paremmin kuin kurdit muissa Kurdistanin osissa. Syyrian autonomisen kurdialueen hallinnosta vastaa lähinnä PYD, joka on ideologisesti lähellä PKK:ta.

PYD:n menestys Syyriassa on ollut Turkille vielä vaikeampi pala kuin Irakin kurdien saama autonomia vuonna 1991. Irakin kurdien autonomiahallinto perustuu vanhoilliseen klaaniajatteluun, mutta Syyrian kurdit kehittävät omaa hallintoaan Abdullah Öcalanin ajatusten pohjalta.

Turkki ajautui tekemään yhteistyötä jihadistien kanssa, jotta ne estäisivät sen puolesta Länsi-Kurdistanin autonomian kehityksen.

Maailma heräsi tajuamaan globaalin jihadismin vaarat Isisin vallattua

Irakin toiseksi suurimman kaupungin Mosulin viime kesäkuussa. Samaan aikaan järkytyttiin siitä, että osa väestöä Irakissa ja Syyriassa terrorisoivista nuorista oli kotoisin Euroopasta ja Yhdysvalloista.

Turkki on ollut haluton liittymään Yhdysvaltain presidentti **Barack Obaman** syksyllä 2014 kokoamaan kansainväliseen liittoumaan Isistä vastaan. Sen sijaan se haluaisi Turkin ja Syyrian rajalle turvallisuusvyöhykkeen, joka käytännössä suojaisi Turkkia enemmän PKK:ta kuin Isistä vastaan.

Tämä on ylittänyt Isisin terroristeja pelkäävän kansainvälisen yhteisön sietokyvyn. Turkin erottamista Natosta ehdottanut Jonathan Schanzer muistuttaa, ettei Turkki ole Afganistanissakaan suostunut osallistumaan kansainväliseen operaatioon kuin huolto- ja koulutustehtävissä.

Gülenilaisen pehmeän islamismin vienti ulkomaille ei ole onnistunut. Eikä siinä kaikki: Erdogan ja Gülen ovat ajautuneet ilmiriitaan ja aiemmin yksimieliseen AKP-puolueeseen on tullut säröjä. Lähi-idässä ovat nyt vahvoilla kovan linjan islamistit Isis, Nusran rintama sekä Muslimiveljeskunta liittolaisineen.

Gezin puiston protestit Istanbulissa eivät päättyneet neuvotteluratkaisuihin vaan poliisin nujerrettua mielenosoittajat. Tätä juttua kirjoittaessani Turkin ja PKK:n aselepo on edelleen voimassa, mutta lehden tullessa painosta se saattaa olla murtunut. Turkin ongelmat saattavat olla vasta alkamassa.

Uhkailuihin Natosta erottamisesta Turkissa suhtaudutaan sille tyypillisellä omahyväisyydellä. Turkkilaisten lehtien kolumnistit ovat löytäneet paljon arvosteltavaa Natosta ja pitäneet jäsenyyttä tarpeettomana Turkin kannalta. Aseitakin saa edullisemmin Kiinasta.

Presidentti Erdogan ei ole välttämättä nujertanut kemalisteja täysin. Nato-kortilla uhkailu saattaa aktivoida armeijan ja sen kannattajat. Sotilasvallankaappaus ei olisi uusi toimintatapa sen enempää Turkissa kuin arabikevään myllerrysten kourissa olevassa Lähi-idässä.

Kristiina Koivusen kirja *Suuruudenhullu Turkki* ilmestyy vuoden 2015 alussa.

Turkki näyttää pelkäävän PKK:ta enemmän kuin Isisiä. Maa suututtaa mieluummin Nato-kumppaninsa kuin antaa kurdin kielelle vähemmistöaseman. Tämä ei tunnu loogiselta meikäläisen ajattelutavan mukaan. Kyseessä on kuitenkin herrakansana itseään pitävä kansa ja maa, joka ei suostu olemaan valtio muiden joukossa ja tavoittelee suurvalta-asemaa. Y

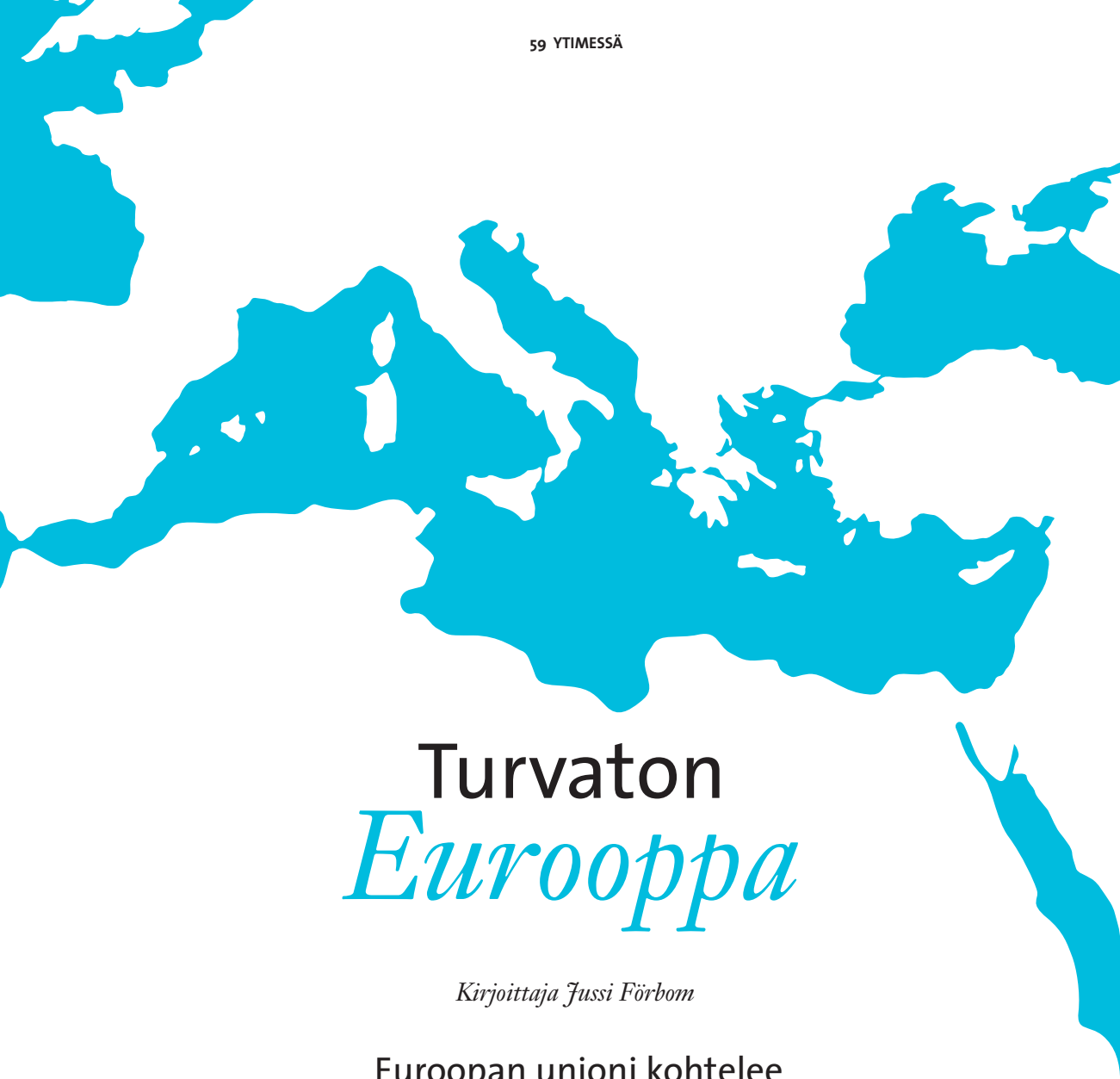

Turvaton *Eurooppa*

Kirjoittaja Jussi Förbom

Euroopan unioni kohtelee siirtolaisia turvallisuusuhkana ja pitää heidän ihmisoikeuksiaan toisarvoisina. Yhä useampi hukkuu Välimeren vesiin.

Kolmesataa. Ainakin niin monen voidaan uskoa hukkuneen Lampedusan saaren edustalla Italiassa 3. lokakuuta 2013. Onnettomuus on saanut viime vuosina enemmän huomiota kuin mikään muu humanitaariseen siirtolaisuuteen kytkeytyvä tragedia Välimerellä.

150 810. Niin monta ihmistä Italian laivasto on ilmoittanut pelastaneensa Välimereltä Lampedusan onnettomuuden jälkeen käynnistetyssä Mare Nostrum -operaatiossa. Sen piirissä on ollut 70 000 neliökilometrin alue Välimerellä. Mukana on ollut viisi alusta, viisi lentokonetta, kaksi sukellusvenettä ja useita helikoptereita.

Seitsemänsataa. Niin monta ihmistä Italian ja Maltan viranomaiset ilmoittivat pelastaneensa merihädästä EU-johtajien huippukokousta edeltävänä yönä viime vuoden lokakuussa.

– EU ei voi hyväksyä sitä, että tuhannet ihmiset kuolevat rajoillamme, sanoi EU-komission puheenjohtaja **José Manuel Barroso** *Helsingin Sanomien* mukaan kokouksen päätyttyä.

3 200. Niin monen ihmisen Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM arvioi vuonna 2014 kuolleen Välimerellä – meidän rajoillamme – matkalla kohti Eurooppaa. IOM antoi arvionsa lokakuun lopussa.

EU:n jäsenmaiden johtajat ovat suhtautuneet rajoillaan käynnissä olevaan humanitaariseen katastrofiin pelkistetysti kahdella tavalla. Yhtäältä he ovat vaatineet tehokkaampaa rajavalvontaa, jotta merikelvottomissa aluksissaan Välimerellä matkaavat siirtolaiset saadaan kiinni. Kiinnioton jälkeen ihmiset on joko kuljetettu vastaanottokeskuksiin Euroopan puolelle tai käännytetty lähtösatamaansa, kuten Libyaan. Kumpikaan vaihtoehto ei suuresti kunnioita ihmisten oikeuksia turvapaikanhakijoina. Toisaalta johtajat pelkäävät, että pelastustoimet muodostavat niin sanotun vetotekijän, joka saa yhä useammat ihmiset uhraamaan kaiken ja lähtemään vaaralliselle merimatkalle. Vetotekijöihin vedoten Ison-Britannian hallitus ilmoitti juuri, että maa ei enää jatkossa rahoita minkäänlaisia pelastusoperaatioita Välimerellä.

Sen sijaan EU:ssa ei ole haluttu puuttua nykytilanteen synnyttäneeseen perusongelmaan. Eurooppa on sulkenut lailliset ja turvalliset rajanylitysväylät maalla ja merellä ihmisiltä, jotka ovat lähteneet liikkeelle pakottavista humanitaarisista syistä ilman henkilö- ja matkustusasiakirjoja. Näin EU:ssa on keskitytty hoitamaan taudin oireita – ja niitäkin vain pakon edessä – vaikka myös itse tauti olisi parannettavissa. Samalla oireiden kantajat on leimattu vilpillisiksi ja ongelmallisiksi ihmisiksi, joita parhaimmillaan kohdellaan luvattomina ja pahimmillaan ”laittomina” maahantulijoina. Puhe humanitaarisista siirtolaisista ja turvapaikanhakijoista onkin Euroopassa tänään yksitoikkoista litaniaa, jossa sanan ”laiton” eri

EUROOPPA ON SULKENUT LAILLISET JA TURVALLISET RAJANYLITYSVÄYLÄT MAALLA JA MERELLÄ IHMISILTÄ, JOTKA OVAT LÄHTENEET LIIKKEELLE PAKOTTAVISTA HUMANITAARISISTA SYISTÄ ILMAN HENKILÖ- JA MATKUSTUSASIAKIRJOJA.

taivutusmuodot ovat korvanneet lähes kaikki muut substantiivit ja adjektiivit.

Nyt Italia on ilmoittanut ajavansa alas Mare Nostrum -operaationsa. Kun partiointi Välimerellä siirtyy jälleen lähes yksinomaan rajavirasto Frontexin kontolle, oireet pääsevät äitymään nopeasti. Mare Nostrumissa nimenomaan pelastettiin ihmisiä sekä avomerellä että esimerkiksi lähellä Libyan rannikkoa. Frontex taas keskittyy vain rajojen valvontaan – noin 50 kilometrin säteellä Italian rannikosta.

Euroopan unioni on määritelty oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alueeksi, mutta nämä hyveet koskevat vain EU-jäsenmaiden omia kansalaisia. Esimerkiksi tärkeässä Tukholman politiikkaohjelmassa lukee, että alueen kehitystyössä on keskityttävä ”kansalaisten etuihin ja tarpeisiin”. Siksi kaikkien tulevien toimenpiteiden on “painotuttava unionin kansalaisiin ja muihin henkilöihin, joita koskevaa vastuuta unionilla on”.

On toki syytä muistuttaa jäsenmaiden poliitikkoja ja virkamiehiä siitä, keitä nuo “muut henkilöt” ovat. Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) ensimmäisen artiklan mukaan sopimuspuolet takaavat jokaiselle lainkäyttövaltaansa kuuluvalle yleissopimuksessa määritellyt oikeudet ja vapaudet. Oikeus nauttia ihmisoikeuksista täysimääräisesti ei siis ole riippuvainen siitä, ovatko viranomaiset myöntäneet henkilölle luvan oleskella valtion alueella, eikä sitä ole rajattu vain niille, joilla virallinen lupa on. Sopimuksen sana *jokaiselle* tarkoittaa todella juuri sitä, mitä se tarkoittaa: *jokaiselle*.

”Laittomuuspuheessa” ihmisoikeusvelvoitteilla ei kuitenkaan ole painoarvoa. Sen sijaan se on helppo kytkeä poliittisesti kullanarvoiseen turvallisuuspuheeseen – eihän juuri kukaan uskalla kyseenalaistaa sitä, että EU:n rajoja valvotaan ja jäsenmaiden sisäisestä turvallisuudesta huolehditaan. Tämäkin tavoite näyttäytyy kuitenkin aivan eri valossa, kun asetetaan vastakkain yleisinhimillinen ja omien kansalaisten turvallisuus tai ihmisten vapaa liikkuvuus ja jäsenmaiden kansallinen turvallisuus.

Politiikantutkija Jef Huysmans muistuttaa kirjassaan *The Politics of Insecurity*, että turvattomuus on aina poliittisesti ja yhteiskunnallisesti konstruoitu ilmiö. Siksi ei ole yhdentekevää, millaisena poliittisena prioriteettina mikäkin uhka nähdään ja millainen on erilaisten turvattomuuksien keskinäinen hierarkia. Nähdäänkö kansallinen turvallisuus olennaisempana poliittise-

na investointikohteena kuin yleinen inhimillinen turvallisuus? Jos nähdään, onko silloin tähdellisempää käyttää resursseja esimerkiksi rajavalvontateknologiaan eikä kehitysapuun? Voidaanko tätä valintaa perustella turvapaikanhakijoiden synnyttämällä uhkakuvalla?

Huysmansin mukaan juuri etabloituneiden poliittisten yhteisöjen pyrkimys torjua niihin kohdistuvia uhkia tekee niistä turvattomia. Kun siirtolaisuus ja turvapaikanhaku liitetään osaksi turvallisuusrakennelmaa, yhteisön poliittista luottamusta ja lojaliteettia vahvistetaan levittämällä pelkoa ja voimistamalla ihmisten vieraantumista toisistaan. Tällöin poliittisen yhteisön identiteetti ja yhtenäisyys nimenomaan kulminoituvat siihen, että yhteisö luo ympärilleen turvattomuutta, joka kiinnitetään siirtolaisuuteen.

Turvapaikanhaulle lankeaa siis merkittävä tehtävä: tehdä yhteisö turvattomaksi. Uhkaa voi korostaa toistamalla numeroita ja lukumääriä tai turvautumalla vertauskuviin, kuten ”laittomat maahantulijat”, ”tuhannet maahan virtaavat somalit” tai vaikkapa ”paperittomien invaasio”. Tässä turvallistamisprosessissa yhteisö tekee eettis-poliittista arviointityötä siitä, mikä on yhteisön kannalta hyvää elämää ja mikä taas vaarallista. Samalla juuri tulkinta siitä, mikä on vaarallista, tekee arvion hyvästä mahdolliseksi.

Huysmansin mukaan eurooppalaisessa siirtolaisuuskeskustelussa turvapaikanhakijat esitetään johdonmukaisesti kielteisesti. Samalla korostetaan, miten tärkeää on houkutella maahan osaavia ja hyviä työntekijöitä. Tehdään selväksi, että *ei-haluttu* halutaan pitää ulkopuolella ja *haluttu* integroida osaksi työmarkkinoita. ”Laiton” maahantulo edustaa uhkaa. Ei siksi, että se uhkaisi yhteisön vaurautta tai vakautta vaan koska se uhmaa yhteisön toiminnallista yhtenäisyyttä eli sitä kapasiteettia, jolla yhteisö voi kontrolloida tuon vaurauden muodostumista.

Lisäksi: jos turvapaikkakysymykset sälytetään politiikkatoimijalle, joka keskittyy yhteiskunnallisten ongelmien ja rikosten synnyttämiin turvallisuusuhkiin, asettaa se turvapaikanhakijat kovin erilaiseen asemaan kuin jos heidän asiaansa käsiteltäisiin esimerkiksi siirtolaisten integroitumisen, vapaan liikkuvuuden ja ihmisoikeuksien vahvistamisen näkökulmasta.

Välimerellä merihätään joutuvat siirtolaiset eivät toisin sanoen ole EU-johtajille inhimillisen vaan kansallisen turvallisuuden ongelma. Vasta nimitetty sisäministeri **Päivi Räsänen**

TURVAPAIKANHAULLE LANKEAA SIIS MERKITTÄVÄ TEHTÄVÄ: TEHDÄ YHTEISÖ TURVATTOMAKSI. UHKAA VOI KOROSTAA TOISTAMALLA NUMEROITA JA LUKUMÄÄRIÄ TAI TURVAUTUMALLA VERTAUSKUVIIN.

väitti Yle Radio 1:n haastattelussa kesäkuussa 2011, että ”Euroopassa on aika varottavia esimerkkejä siitä, että tulee maahanmuuttajaryhmiä, jotka eristäytyvät yhteiskunnasta”. Siksi huomio on Räsäsen mukaan kiinnitettävä oman yhteiskuntamme turvallisuuteen ja kestävyyteen.

– Nyt kun nämä maahanmuuttoasiat tulevat saman ministerin hoidettavaksi eli poliisiministerin hoidettavaksi, uskon että tämä on ollut ihan tarkoituksellinen linjaus hallitukselta, ja uskon että tämä vahvistaa maahanmuuttopolitiikassa ikään kuin tämän turvallisuusnäkökulman huomioimista, Räsänen jatkoi.

Kesäkuussa UNHCR raportoi, että maailmassa oli vuoden 2013 lopussa 51,2 miljoonaa pakolaista tai turvapaikanhakijaa. Luku on ensimmäistä kertaa sitten toisen maailmansodan suurempi kuin 50 miljoonaa. Kun 51,2 miljoonasta vähennetään ne 33,3 miljoonaa, jotka ovat paossa kotimaansa rajojen sisäpuolella, saadaan tulokseksi 17,9 miljoonaa ihmistä. Euroopan unionin jäsenmaihin taas jätettiin vuoden 2014 ensimmäisellä puoliskolla yhteensä 115 343 turvapaikkahakemusta. Se on 0,64 prosenttia noista 17,9 miljoonasta. Tämä on Eurooppaan suuntautuvan ”siirtolaistulvan” mittakaava.

Räsäsen ja hänen kollegoidensa on ymmärrettävä, että ihmiset eivät lakkaa pakenemasta sotaa, konflikteja, vainoa ja kestämättömiä elinolosuhteita siksi, että Räsänen ja hänen kollegansa niin tahtoisivat. Yhtä vähän vallanpitäjät voivat vain tahtomalla tehdä tyhjäksi pakolaisuuteen pakotettuja ihmisiä koskevat ihmisoikeusvelvoitteet.

Neljä päivää Lampedusan tragedian jälkeen YK:n siirtolaisten ihmisoikeuksien erikoisraportoija **François Crépeau** toisti EU-maille osoitetun viestinsä. Näiden on kiireellisesti omaksuttava uusi turvapaikkapoliittinen agenda, jossa siirtolaisten oikeudet asetetaan etusijalle. Jos ilman asiakirjoja liikkuvien siirtolaisten kriminalisointia jatketaan ja heitä estetään saapumasta kohdemaihin turvallisesti, se vain kasvattaa niiden ihmisten määrää, jotka vaarantavat henkensä täyteen ahdetuissa ja merikelvottomissa aluksissa riskejä täynnä olevilla merireiteillä.

Jotta uusi agenda voidaan omaksua, on kuitenkin tunnustettava, että Euroopalla on vain kaksi vetotekijää. Ne ovat rauha ja yhteiskunnan perusturvallisuus. Jos vetotekijät halutaan tosiaan Euroopasta poistaa, on Euroopasta poistettava rauha ja yhteiskunnan perusturvallisuus. Y

KOULUTUSTA VAI KILPAJUOKSUA *Kiinassa?*

Kirjoittaja Eero Suoranta Kuvitus Pirita Tolvanen

PISA-tuloksista huolimatta Kiinan koulutusjärjestelmä ei opeta tarpeellisia taitoja tai auta heikoimmassa asemassa olevia.

Samalla, kun kiinan on pelätty päihittävän länsimaat talouskilpailussa, sen on uskottu nousevan myös koulutuksen suurvallaksi. Joidenkin mukaan lännen ainoa vaihtoehto on ottaa mallia idästä ja tuoda kiinalaiset metodit länsimaisiin luokkahuoneisiin.

Pääsyy kiinalaisten koulujen saamalle huomiolle on kehittyneiden maiden järjestön OECD:n maailman nuorten osaamista mittaava PISA-tutkimusohjelma. Vuosina 2009 ja 2012 Kiinaa edustanut Shanghai oli ensimmäisenä niin matematiikassa, lukutaidossa kuin luonnontieteissäkin. Jo ennen vuoden 2012 tulosten julkistamista BBC katsoi aiheelliseksi kysyä, onko Kiina ”maailman älykkäin maa”.

PISA-tuloksia on selitelty Kiinan perinteisellä konfutselaisella ajatusmaailmalla, jossa koulutuksella on suuri arvo. OECD:n PISA:sta vastaavan johtajan **Andreas Schleicherin** mukaan Kiinan koululaiset ovat länsimaisia ikätovereitaan valmiimpia ottamaan vastuuta omasta koulumenestyksestään. Ison-Britannian entinen opetusministeri **Michael Gove** taas on toivonut brittiläisiin kouluihin kiinalaistyylistä ”kulttuurivallankumousta”.

Kokonaiskuvaa katsomalla on kuitenkin selvää, että kiinalaisessa koulutuksessa on valtaisia puutteita. Järjestelmä numeroiden takana muistuttaa lähinnä armotonta kilpajuoksua, jossa huijaaminen on maan tapa, väsymättömimmätkin voivat romahtaa ennen maalia eikä palkintoja jaeta kuin harvoille.

Tusinassa kiinan maakunnassa on toteutettu PISA-mittauksia. Kiinan ja OECD:n sopimuksen mukaisesti kuitenkin vain Shanghain sekä Macaon ja Hongkongin itsehallintoalueiden tulokset on julkistettu. Shanghai ei edusta koko manner-Kiinaa. Sen bruttokansantuote on kaksinkertainen maan keskitasoon verrattuna Sen lukiolaisista yli kahdeksankymmentä prosenttia jatkaa yliopistoon, kun muualla maassa osuus on vain neljännes.

Alueellinen ja koulujen välinen eriarvoisuus onkin yksi kiinalaisen koulutusjärjestelmän keskeisimmistä piirteistä. Hierarkian huipulla ovat ”avainkoulut”, jotka saavat enemmän rahoitusta ja joista on paremmat mahdollisuudet päästä edelleen ”avainlukioihin” ja ”avainyliopistoihin”.

VUOSITTAIN HEINÄKUUN ALUSSA PIDETTÄVÄN PÄÄSYKOKEEN MERKITYS ON NIIN SUURI, ETTÄ SEN TAKIA POLIISI PYSTYTTÄÄ TIESULKUJA KOULUJEN YMPÄRILLE JA RAKENNUSTYÖMAAT KESKEYTTÄVÄT TYÖSKENTELYN.

Esimerkiksi Jingshanin yhteiskoulu Pekingissä vaatii *The Washington Postin* mukaan ylempien luokkien opettajilta tohtorinarvoa. Koululla on myös oma uima-allas ja tähtitieteellinen observatorio.

Toisessa päässä arvoasteikkoa ovat Kiinan köyhän sisämaan koulut, joissa yhdessä luokassa voi olla yli sata oppilasta. Maaseudulla opettajat ovat alipalkattuja eikä kouluissa ole aina edes pulpetteja. On yleistä, että oppilaat keskeyttävät koulun ennen oppivelvollisuuden päättymistä.

PISA-mittauksissa eivät ole mukana myöskään miljoonat siirtotyöläisten lapset, joilla ei ole virallista asuinpaikkaa kaupungeissa ja joilla siten on harvoin mahdollisuutta käydä julkisia kouluja. Heidän vaihtoehtonaan ovat heikkolaatuiset yksityiset tai vapaaehtoisten pyörittämät koulut, joista monet toimivat jatkuvan lakkautusuhan alla. Useimmat siirtotyöläisten lapset joutuvatkin muuttamaan takaisin viralliselle kotiseudulleen, jotta voivat käydä lukiota ja pyrkiä yliopistoon.

Julkiset koulut ovat periaatteessa ilmaisia Kiinassa, mutta käytännössä niihinkin liittyy monia laillisia ja laittomia maksuja. Maaseudulla koulumatkat ovat usein pitkiä, minkä takia perheet joutuvat maksamaan koulukyydeistä tai asuntolapaikoista. Kaupunkien varakkaat ”tiikerivanhemmat” taas käyttävät valtavia summia yksityisopettajiin ja valmennuskursseihin. Lisäksi opettajille ja kouluille annetuilla lahjuksilla yritetään varmistaa, että oma lapsi esimerkiksi saa istumapaikan luokan etuosasta tai tulee valituksi arvostettuun oppilaitokseen.

Koulutukseen ollaan valmiita panostamaan, koska siitä voi riippua koko perheen tulevaisuus. Heikon sosiaaliturvan takia Kiinassa on tavallista, että ikääntyvien vanhempien toimeentulo on heidän lastensa varassa. Koulutus nähdään parhaana keinona varmistaa hyvä työpaikka ja useamman sukupolven elättämiseen riittävät tulot.

Kiinan sisällä niin keskustelu koulutuksesta kuin koululaisten elämäkin pyörii pitkälti yliopistojen valtakunnallisen pääsykokeen eli kiinaksi *gaokaon* ympärillä. Vuosittain heinäkuun alussa pidettävän kokeen merkitys on niin suuri, että sen takia poliisi pystyttää tiesulkuja koulujen ympärille ja rakennustyömaat keskeyttävät työskentelyn. Vuonna 2012 Hubein maakunnassa lukiolaisia laitettiin ottamaan suonensisäisesti aminohappoja opiskelun tehostamiseksi. Nuoriin kohdistuvan stressin kerrotaan aiheuttavan masennusta ja jopa itsemurhia.

Edes menestys pääsykokeissa ei kuitenkaan takaa valituksi tulemista. Huippuyliopistot voivat vapaasti määrätä sisään otettaville opiskelijoille alueellisia kiintiöitä, joiden takia niihin on paljon helpompi päästä Pekingistä ja Shanghaista kuin sisämaasta. Korkeakoulut voivat myös antaa ylimääräisiä pisteitä taide- tai urheiluharrastuksista, mitä on kritisoitu keinona suosia tiettyjä hakijoita.

Syyskuussa Kiinan hallinto julkaisi hakuprosessin uudistamiseen tähtäävät suunnitelmansa, joihin sisältyy muun muassa lisäpisteistä luopuminen ja alueellisten kiintiöiden korjaaminen. Kriitikoiden mielestä muutokset eivät kuitenkaan ratkaise perimmäistä ongelmaa eli koko ajan kovenevaa kilpailua yliopistopaikoista.

– *Gaokao*-järjestelmä on pohjimmiltaan suuri joukko ihmisiä, jotka yrittävät työntää toisiaan pois tieltä ahtautuakseen sisään eliittiyliopistojen ovesta, kuvailee Qinghua-yliopiston lukion entinen vararehtori **Jiang Xueqin.**

– Ovessa on edelleen rajatusti tilaa. Edelleen tulee olemaan tiikeriäitejä ja -isiä, jotka taistelevat kynsin hampain varmistaakseen, että heidän lapsensa pääsevät läpi ovesta.

Kiinalaista koulujärjestelmää on myös laajalti kritisoitu oman ajattelun ja käytännön osaamisen laiminlyönnistä. Lukioissa keskitytään pelkkään ulkolukuun. Ammatillisia oppilaitoksia on vähän, eikä niitä juuri arvosteta.

Myös yliopistot painottavat teoriaopintoja. Lukujärjestyksiin kuuluu pakollisena osana esimerkiksi kursseja marxismi-leninismin perusteista ja **Mao Zedongin** ajattelusta.

Pitkään opetuksen sisällöllä ei ollut väliä, sillä vielä kaksikymmentä vuotta sitten pelkkä yliopistotutkinto takasi hyvän työpaikan. 1990-luvun lopulta lähtien yliopistot ovat kuitenkin alkaneet lisätä aloituspaikkoja, mikä on johtanut valmistuneiden määrän moninkertaistumiseen ja muiden kuin huippuyliopistojen tutkintojen arvon alenemiseen työmarkkinoilla.

Prosessin lopputuloksena Kiinaan on muodostunut uusi akateeminen köyhälistö. Pekingin yliopiston professori **Lian Si** kehitti termin ”muurahaisheimo” kuvaamaan korkeakoulutettuja nuoria aikuisia, jotka asuvat ränsistyvissä asunnoissa suurkaupunkien laitamilla ja tekevät koulutustaan vastaamattomia hanttihommia. Heille vuosien opiskelu on merkinnyt lähinnä hukkaan mennyttä vaivannäköä.

Joillekin Suomessa kiinalaisen koulutuksen hutera pohja voi olla helpotus. Onhan myös Suomi ollut mukana kilpailussa PISA-mittausten kärkisijoista. Toiset voivat ottaa sen varoituksena: tähän mekin päädymme, jos unohdamme tasa-arvon ja alamme tuijottaa vain koetuloksia.

Kiinalaisessa koulutuksessa on kuitenkin kyse paljon muustakin kuin kansainvälisestä kilpailusta ja siitä, kelpaako se malliksi länsimaille. Nykytilanteessa lukemattomilta nuorilta kiinalaisilta on evätty oikeus sivistykseen, itsensä kehittämiseen ja riittävään toimeentuloon.

Tilanteen korjaamiseksi länsimaisen median ja kansalaisyhteiskunnan on haastettava Kiinan hallinnon yritykset antaa kaunisteltu kuva koulutuksen tilasta. Kiinan kanssa on pyrittävä yhteistyöhön koulutusjärjestelmän kehittämiseksi tasa-arvoiseen, lasten ja nuorten hyvinvointia kunnioittavaan suuntaan. Jos järjestelmää ei muuteta, kiinalaiset joutuvat edelleen osallistumaan väsyttävään kilpailuun hupenevista palkinnoista. Y

Libanonin rauha RAPAUTUU

Teksti ja kuvat Mikko Patokallio

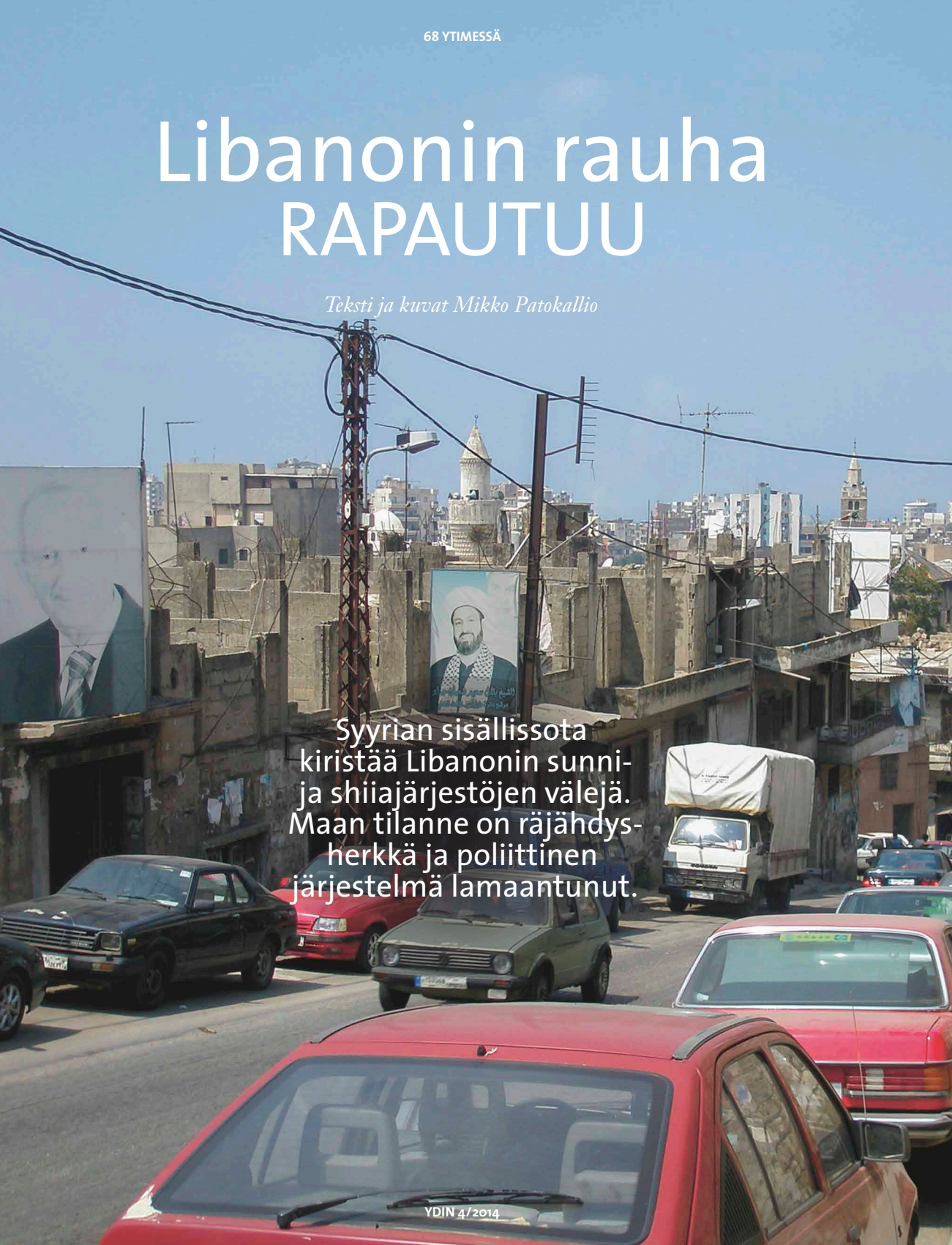

Syyrian sisällissota kiristää Libanonin sunni- ja shiiajärjestöjen välejä. Maan tilanne on räjähdysherkkä ja poliittinen järjestelmä lamaantunut.

Yli kolme vuotta kestänyt Syyrian sisällissota on heijastunut voimakkaasti maan pieneen naapurimaahan Libanoniin. Maassa on nähty lukuisia kriisejä Syyrian väkivaltaisuuksien alkamisesta lähtien. Ne ovat koetelleet syvästi Libanonin vakautta ja myös vahvistaneet maan sisäisiä konfliktinaiheuttajia.

Vaikutukset Libanoniin ovat olleet monitasoisia, mikä on vaikeuttanut niiden käsittelyä. Terrorismi ja rajaväkivalta ovat kasvaneet ja poliittinen järjestelmä lamaantunut. Hitaampia ja tuntuvasti vaikeammin ratkaistavissa olevia seurauksia ovat olleet yhteiskunnallisten suhteiden kiristyminen ja sektaarisen konfliktin uhkan kasvaminen sekä valtiovallan supistuminen.

Tähän asti Libanonin tilanne on juuri ja juuri pysynyt hallinnassa. Kuitenkin maa on hyvin vaarallisessa tilanteessa, jossa jokainen kriisi voi nopeasti syöstä maan väkivallan kierteeseen.

Hyvin nopeasti Syyrian kansannousun puhjettua sen poliittiset seuraukset kantautuivat Libanoniin, jossa on yhtä lailla suuren naapurimaan hallinnon kuin opposition kannattajia. Libanonin pitkäaikainen poliittinen jako on ollut šiialaisen Hizbollah-liikkeen johtaman Maaliskuun 8. päivän liittouman ja sunnien Tulevaisuusliikkeen johtaman Maaliskuun 14. päivän liittouman välillä. Jako taipui hyvin luontevasti Syyrian konfliktin kontekstin ympärille.

Maaliskuun 14. päivän liittouman jäsenet pitkälti kannattivat Syyrian oppositiota **Bašar al-Assadin** hallintoa vastaan, kun taas Maaliskuun 8. päivän liittouma suhtautui äärimmäisen kriittisesti oppositiota kohtaan. Ajan myötä nämä vastakkaiset leirit pyrkivät kanavoimaan tukea Syyrian sodan osapuolille, mikä on kiristänyt välejä Libanonissa.

Entuudestaan vaikea poliittinen tilanne muuttui sietämättömäksi toukokuussa 2013, kun Hizbollah tunnusti taistelevansa Syyriassa Assadin hallinnon puolella. Liikkeen osallisuutta oli pitkään epäilty, joten ilmoitus ei tullut varsinaisena yllätyksenä. Se kuitenkin syvensi kuilua liittoumien välillä ja on muodostunut keskeiseksi poliittiseksi kompastuskiveksi.

Maaliskuun 14. päivän liittouma on asettanut Hizbollahin vetäytymisen ehdoksi yhteistyölle. Kun Hizbollah ei suostu keskustelemaan asiasta, tuloksena on ollut poliittisten prosessien lamaantuminen. Eliittitasolla ydinajatus, että Libanon täytyy jotenkin eristää itsensä naapurin tuhon pyörteestä, on kuitenkin yhä tärkeä. Muista maan kohtaamista ongelmista toimijat ovat edelleen syvästi eri mieltä.

Yksikään Libanonin poliittinen instituutio ei nauti täyttä luottamusta. Presidentin toimikausi päättyi toukokuussa, eikä uutta kandidaattia ole löytynyt. Tarvittavan vaalilain puuttuessa parlamentti on kahdesti pidentänyt presidentin kautta ja lykännyt vaaleja tulevaisuuteen. Pitkän hallituksettoman kauden jälkeen helmikuussa 2014 syntyi molempien liittoumien tukema hallitus. Konsensuksen pinta on ollut niin ohut, että uusi hallitus teholtaan muistuttaa pitkälti sitä edeltänyttä toimitushallitusta.

Libanonilla on lukuisia ongelmia. Monet niistä – kuten yli 1,3 miljoonasta syyrialaispakolaisesta huolehtiminen – ovat sidoksissa Syyrian

konfliktin kulkuun ja hyvin vaikeita ratkaista. Tähän asti libanonilaiset toimijat ovat olleet valmiita lykkäämään ongelmien käsittelyä tulevaisuuteen, kunnes on selvempää, miten Syyrian sodassa käy. Poliittisten ryhmien erimielisyydet heijastuvat vaarallisesti Libanonin poliittisten instituutioiden legitimiteettiin ja sitä kautta maan kykyyn vastata vakavuudeltaan ja laajuudeltaan pahenevia kriisejä.

Libanonin poliittiselle lamaantumiselle ei ole näkyvissä loppua. Kumpikin poliittinen liittouma on lukittautunut omaan kantaansa eikä ole valmis luopumaan itselleen kriittisistä kysymyksistä. Korkean tason politiikka – ja väittelyt parlamentin kaudesta ja presidenttiehdokkaista – on lamaantumisen myötä eriytynyt muista tapahtumista Libanonissa.

Syyrian sisällissota on nostanut Libanonissa vaikean yhteiskunnallisen kriisin, joka kehittyy poliittisesta tilanteesta riippumatta. Kaikista kriisin osa-alueista huomio keskittyy eniten Libanonin heikentyvään turvallisuustilanteeseen. Syyrian konfliktin väkivaltaistuminen heijastuu väkivallan leviämisenä rajan yli Libanonin puolelle. Lisäksi se on ruokkinut väkivaltaisuuksia libanonilaisten ryhmien välillä.

Syyrian konflikti on saattanut myös liikkeille uusia poliittisia ja aseellisia voimia Libanonissa. Niistä merkittävin on puritaanista sunnalaista islamia kannattavien salafistien nousu. Salafismi ei ole uusi ilmiö Libanonissa, joskin poliittisena liikkeenä se on pitkälti ollut marginaalissa sunniyhteisön sisällä.

Syyrian sisällissota on kuitenkin toiminut vahvana yhteiskunnallisen identiteetin katalyyttina sunniväestölle. Salafistit vetoavat laajempaan turhautumiseen valtion piittaamattomuudesta ja kokemukseen šiiojen tekemistä väitetyistä vääryyksistä sunneja kohtaan. Populistiset salafistisaarnaajat kuten **Salem al-Rafei** ja **Ahmad al-Assir** ovat näkyvästi yhdistäneet Assadin hallinnon tuomitsemisen ja sunnalaisuuteen painottuvan sektaariseen identiteettiin vetoamisen. Perinteisten sunnijohtajien heikentyminen on antanut tilaa näille uusille ryhmille kilpailla suosiosta etenkin taloudellisesti ja poliittisesti marginalisoiduissa osissa sunniyhteisöä.

Salafismi on uudesta nousustaan huolimatta rajallinen ilmiö. Se aiheuttaa silti huolta yhdistyessään sektaariseen vastakkainasetteluun ja väkivaltaan Libanonissa. Lukuisia paikallisia aseellisia sunniryhmiä on muodostettu eri puolilla maata pääosin itsepuolustuksen nimissä. Ryhmiä on pidetty osallisina väkivaltaisiin yhteenotoihin Assadin hallintoa kannattavien ja vastustavien välillä Tripolissa, Sidonissa, Beirutissa sekä Bekaan laaksossa.

LUKUISIA PAIKALLISIA ASEELLISIA SUNNIRYHMIÄ ON MUODOSTETTU ERI PUOLILLA MAATA PÄÄOSIN ITSEPUOLUSTUKSEN NIMISSÄ.

Hizbollahin sekaannuttua Syyrian sotaan molemminpuolinen sektaarinen vihanlietsonta šiia- ja sunniyhteisöjen välillä on kiihtynyt. Etenkin paikallisten sunniryhmien yhteydet jihadisteihin kuten Ahmed Azzamin prikaateihin, *Jabhat al-Nusraan* Libanonissa (JAN) ja Islamilaiseen valtioon eli tunnetummalta nimeltään Isisiin ovat muodostuneet merkittäviksi huolenaiheiksi.

Väkivaltaisuuksien syttyessä Libanonissa poliittiset toimijat ovat nopeasti antaneet tukensa Libanonin valtiolle ja etenkin ylityöllistetyn Libanonin armeijan pyrkimyksille toimia maan sisäisenä rauhanturvaajana. Nykyisessä poliittisessa ilmapiirissä armeija on ainoa laajaa luottamusta nauttiva turvallisuuslaitos ja poliittisen ylistyksen kohde maan turvana. Poikkeuksellisen laaja kansainvälinen tuki armeijalle heijastaa osaltaan sitä, kuinka tärkeä Libanonin yhtenäisyyden ja vakauden symboli siitä on kehittynyt.

Keskeisestä roolistaan huolimatta armeijan kyky toimia on vakavasti rajoittunut. Materiaalin puutteen ohella roolin rajoittuneisuus johtuu osittain siitä, että vaikka armeijaan suhtaudutaan neutraaleimpana toimijana, siihen ei varsinaisesti luoteta. Libanonin armeija on useimmiten toiminut vain pahimpien väkivaltaisuuksien pysäyttämiseksi. Tulitauon vahvistuttua armeija on vetäytynyt pois taistelualueilta. Armeijan toimintaa Tripolissa on kritisoitu, mutta vaihtoehtojen puutteen takia sen rooli maan sisällä on korostunut.

Kasvavan vastuun myötä Libanonin armeijan uskottavuutta puolueettomana toimijana haastetaan. Libanonissa sillä ei ole koskaan ollut väkivallan monopolia. Maan sisäistä turvaa ylläpitääkseen armeija onkin joutunut nojaamaan muihin aseellisiin ryhmiin, etupäässä Hizbollahiin. Hizbollahin joukoilla on iso läsnäolo Bekaan laaksossa Syyrian vastaisella rajalla. Laakso on liikkeen vankkoja kannatusalueita ja toimii tukialueena liikkeen taisteluille rajan toisella puolella.

Yhteistyö on erittäin ongelmallista, sillä Hizbollah osallistuu aktiivisesti Syyrian sisällissotaan, mitä armeija ei yritä tai edes voi rajoittaa. Tämän käytännön yhteistyön johdosta salafistit ovat syyttäneet armeijaa Hizbollahin liittolaiseksi. Vaihtoehtojen puutteen takia armeijan rooli maan sisällä säilyy, mutta sen rajoitteet tulevat entistä selvemmiksi.

Erilaisten libanonilaisten toimijoiden syventäessä rooliaan Syyriassa on entistä vaikeampaa tehdä eroa maan sisäisten riitojen ja naapurimaan sisällissodan väkivaltaisuuksien välillä. On silti selvää, että väkivalta libanonilaisten välillä Libanonissa on dissosiaatiopyrkimyksistä huolimatta realiteetti. Syyrian konflikti edelleenkin toimii keskeisenä kehyksenä tälle väkivallalle, mutta se on kovaa tahtia vuotamassa laajempaan sektaariseen vastakkainasetteluun sunni- ja šiiayhteisöjen välillä Libanonissakin. Jihadistien aktivoituminen Libanonissa on lisännyt sektaarisia tulkintoja ja myös konfliktipotentiaalia.

Sektaarisen vastakkainasettelun rajaamisen vaikeus ilmenee, kun tarkastelee konfliktia Bekaan laaksossa Syyrian vastaisella rajalla. Hyvin nopeasti Syyriassa konfliktin alettua šiiaenemmistöiseen Bekaan on tulvinut pakolaisia, jotka ovat majoittuneet sunnienemmistöisille alueille.

Esimerkiksi Aarsalin kaupungissa on nyt runsaasti enemmän syyrialaisia kuin libanonilaisia. Opposition asteittaisen aseistautumisen osana kaupungin kaltaiset paikat Syyrian rajalla muuntuivat luonteviksi taustatukikoh-

diksi oppositiotaistelijoille. Syyrialaisten ryhmien rinnalle syntyi paikallisia aseellisia sunniryhmiä joko itsepuolustusta varten tai tukemaan oppositiota.

Syyrian hallitus on toistuvasti iskenyt näitä opposition tukikohtia vastaan Libanonin puolella muun muassa Aarsalissa. Assadin liittolaisena Hizbollah on myös pyrkinyt rajoittamaan näiden tukikohtien toimivuutta. Toukokuun 2013 jälkeen Hizbollah on aktiivisesti sotinut Assadin rinnalla Libanonin ja Syyrian rajavuoristossa.

Yllättävän pitkään taistelut rajautuivat vain Syyriaan sekä Hizbollahin että opposition hyötyessä Bekaan tukikohdista. Sittemmin taisteluita on näkynyt ryhmien välillä myös Libanonin puolella. Konfliktin siirtyminen Libanoniin on myös ajanut maan armeijan ottamaan suuremman roolin raja-alueen valvonnassa ja asettanut sen siten suoraan konfliktiin oppositiotaistelijoiden kanssa.

Samojen ryhmien taistellessa sekä Syyrian että Libanonin puolella rajaa erottelun tekeminen niiden välillä on monimutkainen kysymys. Yhtenä osapuolena on Syyrian hallituksen joukot, jotka iskevät yhdessä Hizbollahin kanssa oppositiota vastaan molemmin puolin rajaa. Implisiittinen yhteistyökumppani on Libanonin armeija, joka tekee käytännön yhteistyötä Hizbollahin kanssa turvatakseen Bekaan laaksoa – oppositiota vastaan.

Toinen osapuoli on hyvin laaja ja vaikeasti määriteltävä ryhmä eri Syyrian opposition kannattajia; se koostuu yhtäältä Vapaan Syyrian armeijan jäänteistä, paikallisista aseellisista sunniryhmistä sekä jihadisteista – JAN:n ja Islamilaisen valtion kannattajista. Varsinaista yhteistä ideologiaa näillä taistelijoilla ei ole, mutta suurin yhdistävä tekijä on sunnalainen identiteetti. Lisäksi Assadin hallinto ja Hizbollah koetaan yhtä lailla vastustajaksi.

Näiden laajojen ja erikoisten rintamien muodostuminen vahvistaa sektaarista vastakkainasettelua. Hizbollahin alttius hyödyntää šiiaidentiteettiä omien joukkojensa mobilisointiin maalatessaan toimiaan Syyriassa antijihadistisena sotana on suoraan vahvistanut salafistien sektaariisia näkemyksiä.

Yhteistyö Libanonin armeijan ja Hizbollahin välillä heijastuu siinä, että Hizbollahin sunnivastaiseksi koettu poliittinen agenda yhdistetään nyt armeijaan. Muutama radikaalisunniryhmä onkin luokitellut sen yhtä lailla legitiimiksi kohteeksi. Sidonissa salafistisaarnaja Assirin kannattajat iskivät huonolla menestyksellä armeijaa vastaan. Myös Bekaassa se on useamman kerran joutunut iskun kohteeksi.

Asenteiden koventumista sunneja kohtaan on ollut selvästi nähtävissä kesän 2013 terroriaallon jälkeen. Noin vuoden sisällä Beirutissa, Tripolissa, ja Bekaassa tehtiin yhteensä 17 terrori-iskua, jotka kohdistuivat etupäässä šiiasiviileihin ja Hizbollahin symboleihin. Jihadistisen terrorismin kasvu Libanonissa liittyy Islamilaisen valtion nousuun Syyriassa ja JAN:n näkyvyyteen Bekaan laakson taisteluissa. Se on tehnyt jihadismista kansallisen uhkan ja pelon aiheen.

Tämä heijastuu vahvasti muihin sunniryhmiin, jotka joko tekevät yhteistyötä jihadististen ryhmien kanssa Bekaan laaksossa tai nojaavat sa-

mankaltaiseen ideologiseen tulkintaan – kuten salafistiset ryhmät Tripolissa, Sidonissa ja muualla. Sanaton huoli on, että Syyrian konfliktin siivittämänä Libanoniin syntyy kotoperäinen jihadistiryhmittymä, jonka tuhoaminen on hankalaa.

KESKEINEN HAASTE LIBANONIN SISÄISELLE TURVALLISUUDELLE ON SUNNIYHTEISÖN RADIKALISOITUMISEN EHKÄISEMINEN.

Bekaan laakson epävakaus on sidoksissa Syyrian taisteluihin. Sillä on kuitenkin kauaskantoisia vaikutuksia Libanonissa sen kristäessä sektaarisia suhteita vaikealla hetkellä. Keskeinen haaste Libanonin sisäiselle turvallisuudelle on sunniyhteisön radikalisoitumisen ehkäiseminen.

Kasvavalle määrälle Libanonin sunneja halu vastustaa Hizbollahia ja sen edustamaa poliittista agendaa alkaa olla niin vahva, että äärimmäiset liittolaiset kuten JAN tai Islamilainen valtio tuntuvat jo houkuttelevilta. Tämä ei niinkään kumpua jihadistisen ideologian lumosta kuin siitä, että vain salafistiset ja salafisti-jihadistiset ryhmät vastustavat Hizbollahia. Maltillisia vaihtoehtoja ei enää ole.

Etenkin Jabhat al-Nusra on tietoisesti pyrkinyt hyödyntämään tätä asemoituessaan Hizbollahin päävastustajaksi Libanonissa. Muutamassa tapauksessa yksittäinen Libanonin armeijan sotilas on loikannut JAN:n riveihin. Lokakuussa 2014 tiedossa on noin kuusi tapausta, joten kyseessä on harvinainen ilmiö. Se kuitenkin korostaa ongelmallista dynamiikkaa Libanonin valtioninstituutioiden ja sunniyhteisön välillä.

Myös aseelliset sunniryhmät muualla Libanonissa ovat luoneet yhteyksiä jihadistitoimijoihin. Kyseessä tuntuu olevan enemmänkin ideologinen inspiraatio kuin materiaalinen tuki, mutta se vahvistaa vastakkainasettelua Libanonin valtion ja sunniyhteisön välillä.

Maan mediassa nämä sunniryhmät – joilla on lukuisia motivaatioita – esitetään terroristeina ja Islamilaisen valtion etukaartina, joita armeija pyrkii kitkemään parhaansa mukaan. Tämä on ajanut vaarallisiin yhteenottoihin armeijan ja sunnimilitanttien välillä esimerkiksi Tripolissa lokakuussa 2014 tai Sidonissa kesäkuussa 2013. Ne voivat lietsoa laajempaa väkivaltaa.

Merkittävin tämänhetkinen riski Libanonin turvallisuudelle olisikin kontrolloimaton kriisi, jota lamaantunut poliittinen valta ei pysty ratkaisemaan ja joka synnyttää samalla itseään voimistavan mekanismin. Tähänastiset poliittiset pyrkimykset ovat keskittyneet kriisinhallintaan – nopeisiin toimiin rajoittaa ja poliittisesti eristää väkivallan ilmentyvät Libanonissa korostamalla samalla vakauden tärkeyttä.

Kuitenkin kriisien välillä poliittisten ryhmien toiminta ja etenkin Syyrian sotaan sekaantuminen ruokkivat uusien kriisien syntyä. Vakauspyrkimysten ansiosta kriisit Libanonissa ovat olleet tähän asti lyhytkestoisia suuresta intensiivisyydestään huolimatta. Jokainen kriisi on kuitenkin lisännyt tulevan kriisin räjähdysherkkyyttä ja koetellut maan vakautta syvästi. Y

Suomalainen välitilinpäätös AFGANISTANISTA

Kirjoittaja Jarmo Pykälä

Ainakin neljä suomalaista sai surmansa konfliktissa. Rahaa valtio käytti 511 miljoonaa. Mitä operaatiosta jäi käteen?

Olet ensimmäinen, joka tulee kysymään meidän mielipidettämme, Suomessa asuvat afgaanit kertoivat minulle keväällä 2010. Olin tästä yhtä vaikuttunut kuin hekin.

Olen tuosta keväästä lähtien osallistunut lukuisiin Afganistania ja kriisinhallintaa käsitteleviin seminaareihin sekä kirjoittanut niistä moniin julkaisuihin. Olen toimittanut **Kai Bymanin** kanssa MOT:lle ohjelmaa Afganistanissa palvelleista ja siellä kokemansa takia post-traumaattiseen stressiin sairastuneista suomalaissotilaista.

Tästä kaikesta huolimatta tuo yksi kuulemani lause on jäänyt kaikkein eniten mieleeni. Se kertoo mielestäni paljon enemmän kriisinhallinnasta kuin sen pohtiminen, olimmeko osapuolina sodassa, ovatko haavoittuneet sotilaamme veteraaneja tai onko kaiken takana Nato.

Emme kysyneet, koska tiesimme jo vastauksen. Uskoimme oman yhteiskuntamallimme kykenevän ratkaisemaan konfliktin Afganistanissa. Oli kysymys vain siitä, millä keinoilla onnistuisimme viemään ja juurruttamaan tämän mallin tuohon kaukaiseen maahan. Päätin *Afganistan äänet* -selvityksen seuraaviin sanoihin: ”Olisi katsottava peiliin ja kysyttävä, vastaavatko meidän käsityksemme ja toimintatapamme vallitsevaa todellisuutta?”

BRANDON POMERENKE/ISAF MEDIA

Suomalainen upseeri ohjasi brittisotilasta esteradan läpi Isafin koulutustilaisuudessa Kabulissa lokakuun lopussa.

Suomi näki Afganistanin konfliktin ensisijaisesti turvallisuuspoliittisena kysymyksenä, johon vastattiin lähettämällä sotilaita ja sotakalustoa maahan. Ulkoministeri **Erkki Tuomioja** on korostanut siviilikriisinhallinnan merkitystä, mutta sen osuus Afganistan-budjetistamme oli vain kuusi prosenttia vuosina 2001–2014. Tuona aikana käyttämistämme 511 miljoonasta eurosta lähes 60 prosenttia käytettiin sotilaalliseen toimintaan.

Vastasivatko sotilaalliset toimemme Afganistanin tarpeita? Onko niiden avulla onnistuttu saamaan aikaan muutosta? Näihin kysymyksiin ei ole vielä päästy vastaamaan, koska yhteiskunnallinen keskustelu katkesi sanaan sota. Toimittaja **Johanna Korhosen** mukaan keskustelussa ei ollut kysymys siitä, mikä tilanne Afganistanissa todella oli, vaan siitä, ”ketkä saavat keskusteluun osallistua, ja mitä sanoja saa tai ei saa käyttää”. Sota-sanaa koskeneessa väittelyssä jäätiin kauas Afganistanin todellisuuden kuvaamisesta.

Afganistan on maan nimi, mutta maa itsessään ei ole yksi ja sama. Taistelut keskittyivät Pakistanin vastaisille raja-alueille maan eteläisiin ja itäisiin maakuntiin. Suomalaisten ja ruotsalaisten joukkojen vastuualueilla maan pohjoisosissa käytiin merkittävästi vähemmän taistelui-

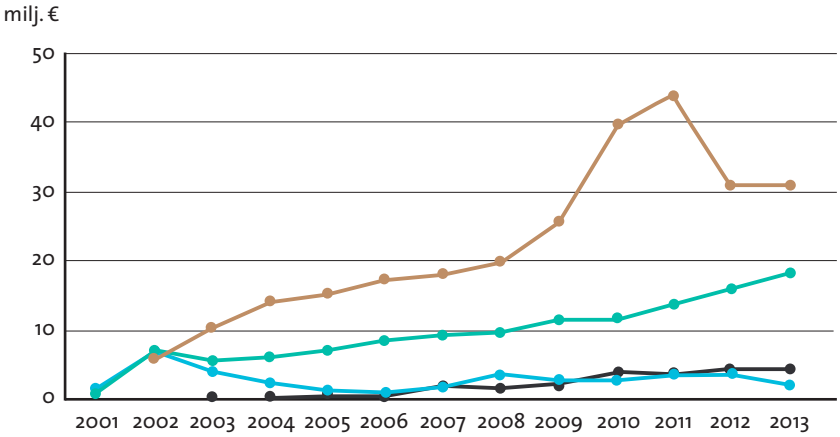

Suomen kulut Afganistanissa 2001–2014. Lähde: SaferGlobe

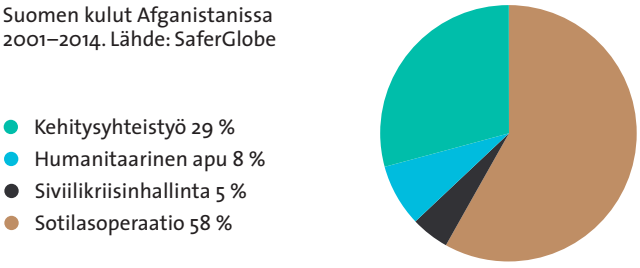

ta. Perinteinen jako pohjoiseen ja etelään ei vastaa täysin todellisuutta. Kaikkein vähiten taisteltiin eteläisimmässä Nimrozin maakunnassa, joka sijaitsee kaikkein sotaisimman Helmandin naapurissa.

Suomalaiset eivät myöskään osallistuneet kaikkiin sotatiloihin. Ensimmäinen niistä alkoi lokakuussa 2001, kun Yhdysvallat käynnisti Taliban-hallinnon kaatamiseksi *Enduring Freedom* -operaation. Heti sen jälkeen alkoi Pohjoiseen liittoon yhdistyneiden aseellisten ryhmien hyökkäys Kabuliin. Seuraavana vuonna käynnistyi *International Security Assistance Forcen* eli Isafin operaatio. Siinä oli mukana kaikkiaan 49 valtion asevoimat.

Myös Afganistanin kansallinen armeija aloitti oman toimintansa. Oman lusikkansa aseelliseen voimankäyttöön toivat yksityiset sotilas- ja turvapalveluyritykset. Nämä kaikki osapuolet toimivat osin samoilla alueilla, osin eri alueilla, osin eri aikaan samassa paikassa ja osin yhteistyössä samaan aikaan samassa paikassa. Operaatiot olivat päällekkäisiä ja limittäisiä, minkä takia niitä on haastava erottaa toisistaan.

Sota tuli monelle suomalaiselle järkytyksenä, koska ei Suomi koskaan päättänyt lähteä sellaiseen. On vaikea sanoa, milloin Afganistanin todellisuus muuttui. Isaf-koalition kuolleita sotilaita tilastoivan *iCasualties*-sivuston mukaan ensimmäisinä vuosina kuoli korkeitaan 70 sotilasta vuodessa. Taistelut kiihtyivät vuonna 2005. Kun Korhosen sotakeskustelua kuvaava kolumni ilmestyi vuonna 2009, kuolleita oli jo 521. Seuraava vuosi oli koalitiolle kaikkein

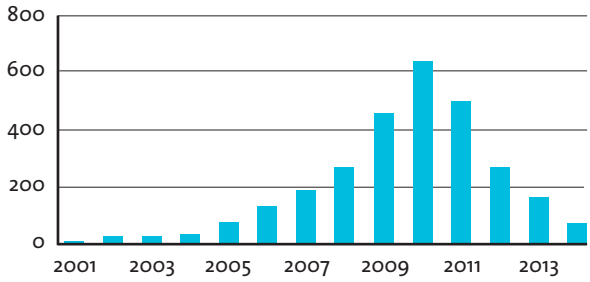

Isaf-koalition vihollisuuksissa kuolleet sotilaat 2001–2014". Lähde: iCasualities

raskain: sen riveistä kuoli 711 miestä ja naista.

Vuotta 2005 voidaan ajatella konfliktin käännekohtana. Isaf-koalition uhriluvut ovat laskeneet sitä edeltävälle tasolle vasta nyt, kymmenen vuotta myöhemmin. Tämäkään tieto ei kerro yksistään Afganistanin todellisuudesta. Sen takana on myös Isaf-joukkojen uusi taktiikka. Vetäytymiskäskyä odottava koalitio ei enää osallistu juurikaan partioihin vaan toimii Afganistanin kansallisen armeijan kouluttajana tukikohdissa.

Johtopäätöksemme perustuvat lukuihin. Esimerkiksi Suomen Afganistan-sotilasmenojen kasvua kuvaavan käyrän takaa ei kuitenkaan kannata ensimmäiseksi etsiä valtioneuvoston voimatasapainoa ja poliittisia agendoja. Kasvaneet sotilasmenot kertovat yksinkertaisesti sodan luonteesta. Talibanin aloitettua hyökkäyksensä Isaf-koalitiolle jäi kaksi vaihtoehtoa. Hyökkäykseen vastattiin, mutta sitä varten tarvittiin lisää kalustoa ja joukkoja.

SAAMME TUSKIN KOSKAAN TIETÄÄ, KUINKA MONTA IHMISTÄ SUOMALAISET SOTILAAT AMPUIVAT.

Suomi lähetti lisää joukkoja. Tulituksen keskellä sotilaamme tarvitsivat parempia varusteita. Pelkästään Puolustusvoimien julkaisemien tiedotteiden mukaan vuoden 2009 aikana suomalaisia joukkoja vastaan hyökättiin 23 kertaa käsituliaseilla, singoilla, tienvarsipommeilla ja itsemurhaiskuilla. Siihen asti partiot olivat käyttäneet Mercedes-Benzin G270-maastoajoneuvoja, mutta nyt niiden panssarointi osoittautui riittämättömäksi. Seuraavana vuonna Suomi osti raskaita maastoajoneuvoja Etelä-Afrikasta.

Taliban vastasi koalition raskaammin panssaroituihin ajoneuvoihin kasvattamalla pommien kokoa. Suurimmat olivat jopa 500 kiloa ja lennättivät isoja panssariajoneuvoja 150 metrin päähän. Sotilaat kuolivat lentäessään auton sisällä. Näin kävi myös suomalaiselle sotilaalle helmikuussa 2011.

Afganistan on vaatinut ainakin neljä suomalaista kuolonuhria ja noin parikymmentä haavoittunutta. Loukkaantuneista noin puolet haavoittui vihollisen ja puolet omien tulituksessa. Siviilikriisinhallintaoperaatioissa ja yksityisten sotilas- ja turvapalveluiden palveluksessa olleiden kuolleiden tai loukkaantuneiden suomalaisten määristä en ole nähnyt tietoa.

En myöskään kuolleista afgaanisotilaista. Saamme tuskin koskaan tietää, kuinka monta ihmistä suomalaiset sotilaat ampuivat tai ammuttivat tilaamalla tykistö- ja ilmaiskuja. Tilinpäätöksemme Afganistanista uhkaa jäädä hyvin ohueksi.

Harri Lammi kirjoittaa teoksessa *Afganistan – Johdatus maahan ja kulttuuriin* afgaanien elävän tarinoista ja niiden uudelleen tulkinnasta. Hänen mukaansa rationaalisella logiikalla ei pääse kovin pitkälle sisään maan kulttuuriin ja sen toiminnan ymmärtämiseen. Tarinat kertovat myös suomalaisesta kriisinhallinnasta.

– Kansainvälisen yhteisön nykyiset toimintamenetelmät kertovat pelottavalla tavalla siitä tietämättömyydestä, jonka pohjalta Afganistanissa toimitaan, tiivisti Kriisinhallintakeskuksen johtajana toiminut **Ari Kerkkänen.**

Afganistanin kriisinhallinnasta on kyllä yritetty oppia. ”Parhaat käytännöt ja opitut opit” ovat olleet useamman julkaisun ja seminaarin aiheena. Yhdessäkään niistä ei kerrottu Suomen ensimmäisestä rauhanturvaoperaatiosta Afganistanissa.

Suomi johti vuosina 1987–1989 Neuvostoliiton vetäytymistä valvonutta UNGOMAP-rauhanturvaoperaatiota. Suomalaisupseerin siitä 1990-luvun alkupuolella kirjoittamassa julkaisussa korostettiin muun muassa Pakistanin ja Iranin merkitystä alueen vakauttamiseksi.

Vuonna 2010 maiden merkitys keksittiin uudestaan esimerkiksi Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa. Samana vuonna koko julkaisun olemassaolo tuli yllätyksenä myös Kriisinhallintakeskukselle. Se onnistui saamaan lainaan yhden raportin tamperelaisesta kirjastosta.

Miksi suomen afgaaneilta ei kysytty? Ulkoministeriö sekä siviili- ja sotilaskriisinhallintakeskukset kertoivat taustalla olleen kaksi syytä. Suomessa asuvia afgaaneja ei voitu ottaa asiantuntijoiksi, koska heidän kielitaitonsa oli puutteellinen. Harva afgaani osasi kunnolla suomea tai englantia. He puhuivat sen sijaan daria, paštua, ranskaa ja venäjää. Toiseksi heidän taustojaan oli mahdoton tarkistaa ja tietää, oliko heillä yhteyksiä aseellisten ryhmien jäseniin.

TALIBAN VASTASI KOALITION RASKAAMMIN PANSSAROITUIHIN AJONEUVOIHIN KASVATTAMALLA POMMIEN KOKOA.

Jotkut sentään olivat kiinnostuneita siitä, mitä afgaanit ajattelivat. Hieman ennen Rauhanliiton projektissa tekemäämme haastattelua oli sama monikulttuurisuuskeskus saanut vieraita. Keskuksen työntekijä kertoi Suojelupoliisin etsivän omien sanojensa mukaan ”sattumalta ohi kulkiessaan piipahtaneen” sisään ja jättäneen käyntikorttinsa. Häneen voisi olla yhteydessä, jos maahanmuuttajien keskuudessa sattuisi jotakin epäilyttävää.

Mitä sitten olisimme kuulleet afgaaneilta, jos olisimme kysyneet? He pyysivät minua välittämään kiitoksensa Suomen kansalle ja päättäjille maalleen antamastaan avusta. Sitten he kertoivat haluavansa patoja. Niistä saa vettä viljelmille. Onnistunut sato pitää nälän poissa. Onnistuneesta sadosta jää myytäväksi. Rahalla voi ostaa suomalaisia laitteita ja koneita. Sen jälkeen maatyöt käyvät nopeammin. Lapset vapautuvat kouluun.

Padoista saadaan myös sähköä. Siitä saa valoa ja voi iltaisin opiskella. Siitä saa virtaa laitteisiin ja kuunnellaan radiota sekä opitaan uutta, ladataan kännykkä ja soitetaan sukulaisille Suomeen. Siitä se kehitys lähtisi liikkeelle. Y

Ydinkokemus

KIRJOJA, ELOKUVAA, TEATTERIA JA MUSIIKKIA: TAIDETTA, JOKA SYNNYTTÄÄ KOKEMUKSIA.

80 RIITTA OITTINEN Maailmansodan muiston maisemat **/ 84 ARJA ALHO** Sarjatulta ja kaasunaamareita **/ 86 RAILA RINNE** Kansalaisopistoja uhkaa karsinta **/ 89** Kirja-arviot **/ 92** Levyt **/ 93 SIMO ORTAMO** Äläkä saata meitä kiusaukseen **/ 94 JANNE VIRKKUNEN** Täydellinen myrsky **/ 96 MARYAN ABDULKARIM** Miltä feministi näyttää? **/ 98** Pala historiaa

MAAILMANSODAN MUISTON MAISEMAT

Kirjoittaja Riitta Oittinen Kuvat Jimmy Kets

Sota, jonka piti lopettaa kaikki sodat, alkoi sata vuotta sitten. Sen muistamisen kirjo on valtava ja motiivit monenlaisia. Belgialainen valokuvaaja Jimmy Kets loi uudenlaisen näkökulman.

Ensimmäinen maailmansota oli viimeinen Euroopassa käyty sota, jossa pääosa uhreista oli sotilaita. Puolueettoman Belgian maaperällä käytiin lukuisia verisiä taisteluita. Monet Flanderin taistelukentät ovat nykyisin peltoja. Karmealla tavalla taisteluista muistuttavat kyntötöiden yhteydessä edelleen ajoittain löytyvät vainajien jäänteet.

Menneisyyden voi kohdata suunnitellusti virallisissa muistotapahtumissa ja vierailuilla taistelukentille tai hautausmaille. Varsinkin nyt muistovuonna sotaa on palautettu mieliin televisio-ohjelmin, lehtiartikkelein ja näyttelyin. Lisäksi historiallisia tapahtumia on syövytetty belgialaisten ajatuksiin historianopetuksen, suullisen perinteen ja muistoesineteollisuuden keinoin.

Niin koululuokat kuin eläkeläiset vierailevat Ypresin eli Ieperin kaupungissa sotamuseoineen sekä sen lähistöllä sijaitsevien Flanderin peltojen eri kansallisuuksien sotilasmuistomerkeillä ja -hautausmailla. Lokakuussa 2014 alueella käydessäni havaitsin hautausmaiden parkkipaikoille vyöryvän bussilasteittain vierailijoita eri maista. Erään matkanjärjestäjän auton kyljessä mainostettiin muistomerkkikierroksen yhdistämistä panimovierailuihin. Toisen ryhmän opas esiintyi punaisin unikoin koristellussa t-paidassa, joka julisti, ettei sota koskaan unohdu.

Flanderin pelloilla ensimmäinen maailmasota on voimakkaasti läsnä. Erityisen vaikuttava on voitettujen estetiikkaa huokuva, koruton Langemarkin saksalainen sotilashautausmaa. Yksin siellä lepää 44 000 sotilasta, paljon nimenomaan sodan alussa kaatuneita lukiolaisia ja opiskelijoita. Tästä syystä Saksassa taistelua muistetaan usein lastenmurhana.

– Saksalaiset eivät juuri käy täällä, paikal-

linen oppaamme totesi. – En minä heitä siitä syytä, he varmasti haluavat mieluiten unohtaa.

Voittajia eli brittejä Flanderin peltojen eri kohteissa sen sijaan vierailee paljon. Brittiläisen imperiumin suurella Tyne Cot -hautausmaalla vallitsi kuhina. Koululaisryhmät kiipeilivät muistomerkkiristin jalustan päällä, turistit bongasivat hautakivien joukosta valkoisen ristin saaneita kaatuneita ja oman uskontokuntansa tai etnisen ryhmänsä jäseniä. Päämuistomerkillä australialainen kunniavartiosto teki virallisen seppeleenlaskun. Vierailijat ottivat kuvia ja selfieitä kaikkialla.

Nuorehkon polven valokuvaaja **Jimmy Kets** on institutionalisoitunut flaamilehtien ja -perinteen kuvaajana. Idea kohdistaa uudenlainen katse ensimmäisen maailmansodan maisemiin ja muistoon oli kolmen flaami-instituution toimeksianto. Tulokset näkyvät näyttelyssä ja tuoreessa kirjassa, jotka kulkevat nimellä *The Graves Are Nice This Time of the Year*. Lause on sitaatti ypresiläisen turistioppaan puheesta, joka mainosti alueen muistomerkkejä brittituristeille.

Ketsin kahden vuoden aikana ottamat kuvat konkretisoivat sotatoimien laajuutta ja yli sukupolvien kestäviä vaikutuksia ottaen niihin samalla etäisyyttä. Mukana kulkee useita juonteita, kuten ironinen suhtautuminen muistomerkkiturismiin sekä flaaminationalismin kritiikki. Joidenkin kuvien sisä- ja kielipoliittiset sanomat menevät Belgian tilanteeseen ja historiapolitiikkaan perehtymättömiltä todennäköisesti kuitenkin ohi.

Kuvista näkyy, kuinka osa taistelupaikoista ja muistomerkeistä on saavuttanut ikonisen aseman, kun osa taas on unohdettu. Moni

muistomerkki on sulautunut osaksi maisemaa ja kohdannut belgialaisen korruptoituneen rakennussuunnittelun tai yksinkertaisesti vain ajan kulun ja luonnonvoimat.

Joitakin Ketsin kuvista on laitettu esille suurikokoisina vedoksina Flaamien parlamentin näyttelytiloihin hulppeiden avajaisten ja julkisuuden siivittäminä. Nykyaikaista markkinointiakaan ei ole kaihdettu: *Youtube*-videoilla useat politiikassa ja kulttuurikentillä toimivat miehet – kuten Belgiassa tapa on – esittävät tulkintojaan kuvista. Myös esimerkiksi hollanninkielinen *De Standaard* -sanomalehti julkaisi artikkelin hankkeesta jo ennen avajaisia. Kuvakokonaisuudella Kets päässeekin (toisin) muistajien kaanoniin.

Tietystä pönötyksestä ja virallisesta tuesta huolimatta Ketsin valokuvat tarjoavat yllättäviä ja haastavia välähdyksiä sodan muistamiseen. Toisin kuin monet juhlateokset, valokuvat kertovat myös vähemmän imartelevia ja jopa tahattoman koomisia asioita. Niissä näkyy arkirealismia ja vähän sinnepäin tekemisen kulttuuria: bunkkeriin kiinnitetty muovinen roskakori, metrin päästä hautakivistä nokkaunia vetelevä matkalainen, tangossa huolimattomasti repsottava Belgian lippu, pumpattavan joulupukin seurakseen saanut kyyhkypatsas ja niin edelleen.

KUVAT KYSEENALAISTAVAT MUISTAMISEEN USEIN LIITETTYÄ PROPAGANDISTISTA OTETTA.

Kerran jyhkeinä pidetyt monumentit saattavat puolestaan hyvinkin epäkunnioittavasti jäädä kaupallisten rakennelmien ja vaikkapa kiertävien markkinoiden katveeseen.

Toisaalta Kets näyttää myös sen, miten muistaminen on tietyissä paikoissa hyvin juhlallista, aktiivista ja jopa rutiinia.

Kuvat kyseenalaistavat muistamiseen usein liitettyä propagandistista otetta. Ketsin valokuvat tavoittavat yksityisen ja yleisen, henkilökohtaisen kokemuksen ja sodan ideologispoliittisen hyväksikäytön. Kuviin on ikuistunut muistomerkeillä vierailevien ihmisten kirjo siviileistä armeijan edustajiin, työnsä puoles-

ta muistajiin ja satunnaisiin kulkijoihin. Niistä paljastuu myös poliittisten ryhmien, kuten hollanninkielisen äärioikeiston, halua ratsastaa menneellä kärsimyksellä.

– Todellisuus on mielenkiintoisempaa kuin fiktio, koska todellisuudessa kohtaa asioita joita ei ikinä keksisi itse, Kets totesi eräässä haastattelussa.

Hänen usein tragikoomisista ja joskus lähes julmista kuvista tulee mieleen muun muassa **Martin Parrin** intiimin satiirinen ote. Ketsin ikuistama banaalin ja arvokkaan, surun ja koomisuuden outo vuoropuhelu tavoittaa belgialaisen absurdiuden ja rumuuden estetiikan yleisempää ydintä.

Joidenkin mielestä valokuvakokonaisuus voi olla epäkunnioittava. Minusta siitä välittyy ennen kaikkea apea ja melankolinen tunnelma, sodan mielettömyys ja turhuus. Y

Jimmy Kets, The Graves Are Nice This Time of the Year, Hannibal 2014, 168 s.
Näyttely: Lokette, Vlaams Parlement, Bryssel, 25.9.–24.12.2014, ma–la 10–17.

www.flemishpeaceinstitute.eu/jimmykets

Sarjatulta ja kaasunaamareita

Kirjoittaja Arja Alho

Suomalaiset sarjakuvahahmot seikkailivat sota-aikana niin juoksuhaudoissa kuin pommisuojissakin. Propaganda ja huumori vuorottelevat sodan pilapiirroksia ja sarjakuvia esittelevässä teoksessa.

Sota-ajan pilapiirrokset ja sarjakuvat on koottu kirjaksi. **Ville Hännisen** ja **Jussi Karjalaisen** kokoama *Sarjatulta!* esittelee monipuolisesti sota-ajan kuva-aineistoa. Teos tarjoaa kuvien ymmärtämiselle tiivistä tietoa historiallisista vaiheista sekä äärimmäisen omaisia luonnehdintoja kuvien tekijöistä. Heitä on ollut paljon: tunnettuja ja tuntemattomia, ammattilaisia ja harrastajia.

Sarjatulta! kuvaa hienolla tavalla sarjakuvien ja pilapiirrosten kautta kotirintaman ja sotilaiden tuntoja talvisodan, jatkosodan, Lapin sodan ja aselevon aikana. Teoksessa on suoranaisia löytöjä jo klassikoiksi muuttuneiden piirroshahmojen ohella. Huumoria löytyy ankeissa olosuhteissakin esimerkiksi suurpommitusten aikana.

Erkki Tantun Rymy-Eetu, tuo muhkeavartaloinen suojeluskuntalainen, oli varautunut sotaan *Hakkapeliitta*-lehdessä jo vuodesta 1936. Todellisessa elämässä talvisotaan lähti marraskuussa 1939 esimerkiksi helsinkiläismiehistä koottu Ässärykmentti. Sen riveissä oli paljon taiteilijoita ja urheilijoita kuten **Unto Pusa** ja **Tapio Tapiovaara** mutta myös *Kiekun ja Kaikun* piirtäjä **Asmo Alho.**

Osuuskuntaliikkeen lehdet tutustuttivat

Ville Hänninen, Jussi Karjalainen (toim.)
SARJATULTA! SOTA-AJAN SUOMALAISET PILAPIIRROKSET JA SARJAKUVAT
Jalava 2014
206 s.

kotirintaman hahmoon *Topi Toimelias*, jota piirsi **Joel Räsänen.** Sarjakuvat olivat oiva keino kertoa tärkeää tietoa häkäpöntöistä ja kaasunaamareista tai kannustaa kansalaisia mottitalkoisiin. *Pekka Puupään* piirtäjä **Ola Fogelholm** ei koskaan oikein innostunut sotahurmoksesta.

Jatkosodan aikana suomalainen tiedotus- ja propagandatyö organisoitiin Saksan mallilla. **Kari Suomalainen** sai pestin tiedotuskomppanian piirtäjänä mutta **Henrik Tikkanen** ei. Vaikka Rymy-Eetu antoi venäläisille kyytiä, hahmo ei koskaan noussut sotaherraksi kuten ei **Väinö Linnan** vänrikki Koskelakaan. Kun Rymy-Eetusta tuli korpraali, ”hänen nokkansa nousi vain pieneksi hetkeksi pystyyn – ja hän kompastui oitis.”

Sodan jälkeen monia lehtiä lakkautettiin, eivätkä hahmot eläneet enää uusissa rauhan ja jälleenrakennuksen olosuhteissa. Poikkeuksia ovat Kieku ja Kaiku, jotka seikkailivat vielä 48 vuoden ajan. Rymy-Eetukin rauhoittui ja eli 43 vuotta.

Kuitenkin juuri **Tove Jansson** onnistui piirroksissaan tulkitsemaan uskaliaalla tavalla sodanjälkeisiä tuntoja. Virallisen uhoavan kielenkäytön takana oli todellisuudessa paljon psyykkistä romahdusta ja ankeutta. Silti Jansson pyrki ”kyynisyyden keskelläkin jonkinlaiseen alakuloiseen huumoriin. Näillä mennään, tällä erää.” Y

Italian klassikot -kotitalouskurssi Helsingin työväenopistossa.

Kansalaisopistoja uhkaa karsinta

Kirjoittaja Raila Rinne Kuvat Mari Thorin

Kansalaisopistot pelkäävät joulun tuloa, sillä niitä odottaa säästöleikkuri. Rehtori Liisa Vornasen mukaan opistot lisäävät kansalaisten hyvinvointia ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Runsas puoli miljoonaa suomalaista käyttää osan vapaa-ajastaan itse valitsemaansa opiskeluun tai harrastukseen kansalaisopistossa. Opistoja on 187, ja niiden toiminta kattaa koko maan. Lähes kaikki kansalais- ja työväenopistot ovat kuntien ylläpitämiä.

– Olemme julkisen rahoituksen varassa, Haapavedellä Pohjois-Pohjanmaalla toimivan Jokihelmen opiston rehtori **Liisa Vornanen** kertoo. – Opistojen toiminta perustuu valtionosuuteen, kuntien maksuosuuteen ja opiskelijoiden kurssimaksuihin.

– Kolmikantarahoitus muodostaa varsinaisen triangelidraaman, sillä muutos yhtäällä vaatii tasapainotusta toisaalla, tai muuten yhtälö kaatuu, myös Kansalaisopistojen liiton hallituksen puheenjohtajana toimiva Vornanen jatkaa.

Julkisen talouden säästöt ovat leikanneet opistojen valtionosuudesta 18 prosenttia vuoden 2011 tasoon verrattuna. Kunnilla ei ole tarjota auttavaa kättä, päinvastoin. Nykyisin kuntien maksuosuudet vaihtelevat nollasta 55 prosenttiin opistojen vuosibudjeteista.

1990-luvun alun lamasta lähtien kansalaisopistot ovat joutuneet vähentämään kurssitarjontaansa, korottamaan opiskelumaksujaan, suurentamaan opetusryhmiään ja irtisanomaan henkilökuntaansa.

Opistoilla on rehtorin lisäksi yleensä vain muutama päätoiminen suunnittelija-opettaja. Pienissä kunnissa rehtorin tehtävistä saattaa vastata kunnan sivistystoimen johtaja. Opetus on usein tuntiopettajien varassa.

Eduskunta käsittelee vielä ennen joulua lakiesityksen, jonka tarkoituksena on uudistaa muun muassa vapaan sivistystyön rahoitusta ja rakennetta. Kansalaisopistojen lisäksi vapaata sivistystyötä harjoittavat kansanopistot, kesäyliopistot, opintokeskukset ja liikunnan oppilaitokset.

Kokeneena rehtorina Liisa Vornanen sanoo ymmärtävänsä opetus- ja kulttuuriministeriön ajamaa uudistusta. Säästöjä on saatava, ja nykyinen rahoitusmalli suosii kohtuuttomasti vain menestyviä opistoja.

– Valtionosuuden saanti on ollut oravanpyörässä juoksemista. Mitä enemmän opisto on saanut pelimerkkejä kunnalta tai opiskelijoilta, sitä enemmän se on voinut toteuttaa opetustunteja ja saada valtion rahaa. Menestyvät opistot ovat pärjänneet entistäkin paremmin. Rahanjakosysteemi on heikentänyt alueellista koulutuksen tasa-arvoa.

– Kansalaisopistojen liitto esitti ministeriölle radikaalia uudistusta, jossa vapaan sivistystyön parhaat palat olisi sekoitettu ja jalostettu yhdeksi uljaaksi oppilaitosmuodoksi. Valitettavasti esityksemme vaiettiin hengiltä, ja energiat tuhlattiin poterojen kaivamiseen.

OPISTOTOIMINTA EI KUULU KUNTIEN LAKISÄÄTEISIIN TEHTÄVIIN.

Opistot nousevat Liisa Vornasen sanoin aina palkintopallille, kun ihmisiltä kysytään mitkä ovat kunnan tärkeimmät palvelut. Terveyskeskus, peruskoulu, kansalaisopisto ja kirjasto – niitä tarvitaan ja niitä arvostetaan.

Niillä ei kuitenkaan ole lain suojaa. Opistotoiminta ei kuulu kuntien lakisääteisiin tehtäviin. Juuri siksi niiltä on muita helpompi leikata rahaa. Viime vuosina opistot ja muu vapaa sivistystyö ovat tutkituttaneet toiminnastaan koituvia hyötyjä perustellakseen työnsä merkitystä kuntapäättäjille ja kansanedustajille.

Alkuvuodesta julkaistu *Benefits of Lifelong Learning* -tutkimus selvitti kymmenen Euroopan maan kansalaisten kokemuksia vapaista aikuisopinnoista. Tutkimuksen Suomen osuudesta vastanneen professori **Jyri Mannisen** mukaan yli 80 prosenttia opiskelijoista koki opiskelumotivaation, sosiaalisen kanssakäymisen, hyvinvoinnin sekä tyytyväisyyden lisääntyneen opiskelun ansiosta. Yksilöjen lisäänty-

neenä toimeliaisuutena hyödyt leviävät myös ihmisten asuinyhteisöön ja koko yhteiskuntaan.

Opistoissa voi päivittää esimerkiksi tietotekniikan ja vieraiden kielten osaamista. Niissä voi harrastaa liikuntaa ja kädentaitoja, kokoontua lukupiireihin tai paneutua vaikkapa sukututkimukseen tai matkailumaiden herkkuihin. Vapaasta sivistystyöstä hyötyvät eniten ne ihmiset, joilla on matala koulutustausta.

– Vapaalla sivistystyöllä on toimeliaisuutta ja hyvinvointia lisäävä vaikutus. Opistot ehkäisevät syrjäytymistä. Niillä on paljon annettavaa esimerkiksi työttömille, maahanmuuttajille ja eläkeläisille, Liisa Vornanen summaa.

115 vuotta kansalais- ja työväenopistoja

- Ensimmäinen työväenopisto perustettiin Tampereella 1899.
- 1970-luvulle tultaessa opistoja oli lähes joka kunnassa.
- Tarjoavat kaikille avointa yleissivistävää aikuiskoulutusta.
- Nykyään Suomessa on 187 kansalais- ja työväenopistoa.
- Toimintaa sääntelee laki vapaasta sivistystyöstä.

Taiteen perusopetus tuo kansalaisopistoihin myös lapset ja nuoret. Taideopetus vahvistaa itse taiteenlajin, vaikkapa kuvataiteen tai musiikin, oppimisen lisäksi nuorten sosiaalistumista ja kiinnittymistä yhteiskuntaan. Aikuisille se saattaa avata väylää erikoistumiseen tai jopa ammatin vaihtoon.

Vornasen johtama Jokihelmen opisto tunnetaan nimenomaan monipuolisesta kulttuuritoiminnastaan. Rehtorilla on aihetta iloon, sillä pelkästään Haapavedeltä pääsi tänä syksynä seitsemän nuorta opiskelemaan taidealoille muun muassa teatterikorkeakouluun, Sibelius-Akatemiaan ja konservatorioon.

– On välttämätöntä turvata rahoitus taiteen perusopetuksen järjestämiseen kansalaisopistoissa, Liisa Vornanen painottaa.

Helsingin työväenopistossa voi opiskella muun muassa suomea vieraana kielenä.

Ministeriön rakenneuudistus ohjaa kansalaisopistoja yhdistymään muiden aikuisoppilaitosten kanssa. Useita alueopistoja onkin syntynyt viime vuosina. Alueopisto pystyy luonnollisesti monipuolistamaan opetustarjontaansa ja mahdollisesti turvaamaan työpaikan entistä useammalle opettajalle, mutta toisaalta opiskelijoiden matkat pitenevät ja hankaloituvat.

– Omaleimaisuutemme turvaamiseksi yhdistyminen on järkevää ainoastaan vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa, Liisa Vornanen sanoo.

Voimistuvat säästöpaineet ajavat opistoja etä- ja verkko-opetukseen samoin kuin tiivistämään opetusta viikonloppujen intensiivikursseiksi. Opetusryhmiä opistot ovat jo suurentaneet, vaikka se tiedetään pedagogisesti epäedulliseksi.

Kasvokkain tapahtuva opetus ja opiskelun ryhmämuotoisuus ovat aina olleet vapaan sivistystyön valtteja. Aikuisopiskelijat pääsevät arvioimaan opetuksen sisältöä ja menetelmiä välittömästi, kyselemään lisätietoja ja oppimaan toinen toisiltaan.

– Kansalaisopisto tukee työssä käyvien työkykyä ja jaksamista kehittämällä heidän osaamistaan ja antamalla tilaisuuden elpyä mieluisien harrastusten parissa, Vornanen summaa. Y

INNOVAATIOITA KÖYHYYDESSÄ

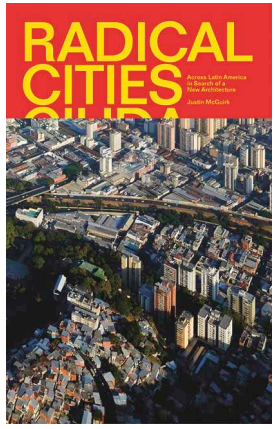

Justin McQuirk
RADICAL CITIES: ACROSS LATIN AMERICA IN SEARCH OF A NEW ARCHITECTURE
Verso 2014
288 s.

CARACASIN *Torre de David* -pilvenpiirtäjän rakentaminen keskeytyi 1990-luvulla pankkikriisin vuoksi. Puolivalmiiseen torniin muutti slummien asukkaita, vaikka rakennuksesta puuttuivat hissi ja seiniä. Hankkeen dokumentointi sai vuonna 2012 Venetsian arkkitehtuuribiennaalin Kultaisen leijonan.

Kuraattori ja kriitikko **Justin McQuirk** oli mukana koostamassa näyttelyä tästä yli 700 asukkaan vertikaalisesta slummista. Näyttely vyörytti esille *Torre de Davidin* lukuisat improvisoidut ratkaisut orgaanisen kokonaisuuden kirkosta kampaamoihin ja persoonallisiin sisustusratkaisuihin. Varsinkin huimat kuvat katolle tehdystä kuntoilupaikasta herättivät ihastusta, joskin näyttelyn myös kritisoitiin romantisoivan köyhyyttä.

McQuirk on sittemmin jatkanut tutkimusretkiään Latinalaisessa Amerikassa. Suurkaupunkien luovia ongelmaratkaisuja käsittelevä kirja *Radical Cities* sai maailman ensi-iltansa Brysselissä, jossa McQuirk esitteli sikermän urbaaniin köyhyyteen ja epätasa-arvoisuuteen kehiteltyjä ratkaisuja. Niistä valtaosa on Euroopassa tuntemattomia.

Radical Cities kertoo esimerkiksi **Milagro Salan** radikaalisosialistisesta Disney-aktivismista, jossa argentiinalaisille köyhille rakennettiin uima-altaita ja teemapuistoja. Se tutustuttaa lukijan chileläisen **Alejandro Aravenan** suunnittelemiin taloihin, joita asukkaiden on mahdollista laajentaa mieltymystensä ja taloudellisen tilanteensa mukaan. Mukana on myös kertomus siitä, kuinka Bogotan pormestari, filosofi-klovni **Antanas Mockus** onnistui vähentämään liikenneonnettomuuksia palkkaamalla miimikoita jakamaan kaahaajille punaisia kortteja erotuomareiden tapaan. Valitettavasti ajokulttuuriin muutos ei ollut pysyvä.

McQuirk totesi Brysselissä hieman apeasti, ettei osannut sanoa olivatko kirjan tapaukset alku vai loppu. Niiden esitteleminen on kuitenkin itsessään kiinnostavaa, vaikka monet jäävät hieman pintaraapaisuiksi. Olennainen hahmottuu silti: monissa innovaatioissa laillinen ja laiton sekä spontaani ja suunniteltu olivat vuorovaikutuksessa.

Kirjan innostuneissa arvioissa on toivottu muun maailman ottavan oppia onnistuneista hankkeista. Esimerkiksi teokseen mukaan päässyt kalifornialainen arkkitehti **Teddy Cruz** sai vaikutteita Favelan monitoimisuudesta suunnitellessaan San Diegon ja Tijuanan raja-aluetta, jossa äärimmäinen köyhyys ja rikkaus elävät vierekkäin. Y

Riitta Oittinen

Pekka Peltola
PÄÄTÄ SEINÄÄN
– IDEALISTIN MUISTELMAT
Into 2014
273 s.

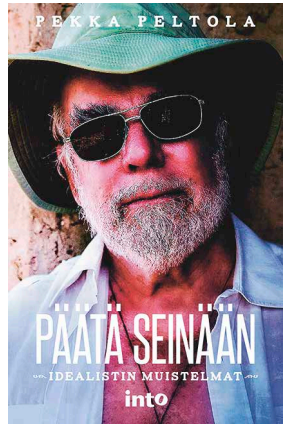

Lopulta voiton puolella

PÄÄTÄ SEINÄÄN on poikkeuksellisen hyvä kirja muistelmateokseksi. Kustantaja kertoo takakannessa, että kirja on sukupolvikertomus niistä liikkeistä ja aatteista, jotka muuttivat Suomen. Kyllä vain! Minäkin kuulun ystäväni **Pekka Peltolan** (s. 1941) tavoin siihen 60-lukulaiseen sukupolveen, joka on oikeutettu imartelemaan itseään sillä kokemuksella ja sillä tiedolla, että juuri me saimme Suomessa aikaan pysyvän kulttuurisen muutoksen.

Vielä 70-luvulla se ei näyttänyt itsestään selvältä. 60-luvulla vasemmistolainen ajattelu uudistui. Oivallettiin demokratian ja kansalaisuuden merkitys ja avauduttiin kansainvälisesti. Suvaitsevaisuuden ja rauhan arvot tekivät läpimurron. Kriittinen ja itsenäinen ajattelu nousi. Sen kaiken jälkeen 70-luvun dogmaattinen taistolaishegemonia yliopistoilla oli hirvittävä regressio, joka heijastui valitettavasti koko yhteiskuntaan.

Vasta myöhemmin olemme voineet täysin ymmärtää, kuinka syvällinen 60-luvun kulttuurinen muutos oli. Suomen historia jaetaan joskus ensimmäiseen ja toiseen tasavaltaan, joita erottavana taitekohtana on toinen maailmansota. Oikeammin olisi nähdä, että agraarisen Suomen vain puoliksi vapaa yhteiskunnallinen ajattelu ja ahdas kulttuurinen ilmapiiri murtuivat vasta 60-luvulla. Kun 70-luvulla toteutettiin hyvinvointivaltiota rakentavia yhteiskunnallisia uudistuksia, pantiin toimeen 60-lukulaisia ideoita.

Pekka Peltola on ollut monessa mukana: perustamassa Sadankomiteaa ja *Ydin*-lehteä sekä tuuppaamassa eteenpäin kaikkia 60-luvun yhden asian liikkeitä. Pääosan työelämäänsä Peltola teki työvoimaministeriössä, jossa hän sai vastuulleen kuuden tunnin työpäivään ja 6 + 6 -työaikajärjestelyyn liittyvän kokeiluprojektin. On mainiota, että Peltola on uhrannut kolmekymmentä sivua kertoakseen kokeilusta ja sen tylystä kohtalosta. Tarinaa ei tietääkseni ole muualta luettavissa, vaikka teema on huikean ajankohtainen ja tärkeä.

Käsillä olevassa kirjassa Peltola paljastaa, mitä ay-aktivismi merkitsi kansandemokraattiseen liikkeeseen samaistuvalle ihmiselle. Oli liityttävä SKP:n jäseneksi, sillä SKDL:ssä kommunistisella puolueella oli sovitun työnjaon mukaisesti vastuu ay-työstä.

Siitä tuskasta, mitä oli olla niin sanottu enemmistökommunisti ja riidellä vähemmistökommunistien kanssa, kirja tarjoaa valaisevaa luettavaa. Vaikka kirjoittaja kokee usein lyöneensä päätään seinään, niin lopulta hän kuitenkin – aivan oikein – kokee jääneensä voiton puolelle. **Y**

Kalevi Suomela

Eija Niskanen (toim.)
IHMISOIKEUDET AASIASSA
Into 2014
148 s.

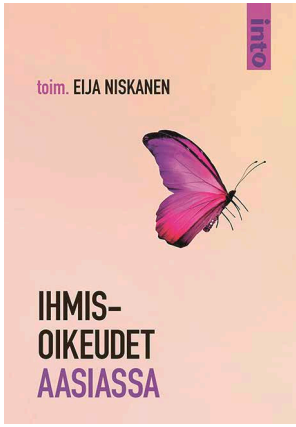

Michael N. Nagler
THE NONVIOLENCE HANDBOOK – A GUIDE FOR PRACTICAL ACTION
Berrett–Koehler Publishers 2014
71 s.

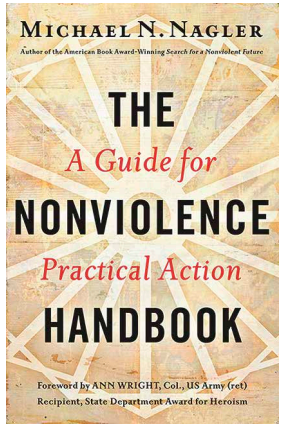

Aasian ihmisoikeuksia hajanaisesti

”OVATKO Aasian ihmisoikeusongelmat Euroopan syytä?” kysyvät *Ihmisoikeudet Aasiassa* -teoksen suomalaiset ja aasialaiset kirjoittajat. Provokatiivinen kysymys antaa mahdollisuuden monenlaisiin pohdintoihin siirtomaa-ajan jäljistä, kulttuurin ja ihmisoikeuksien suhteesta sekä globaalista taloudesta.

Laaja-alaisesta otsikostaan huolimatta *Ihmisoikeudet Aasiassa* esittelee maanosaan liittyviä ihmisoikeuskysymyksiä varsin hajanaisesti. Pääpaino on Kaakkois-Aasiassa, ja myös aasialaisten siirtotyöläisten oikeuksia Suomessa käsitellään kahden artikkelin verran. Esimerkiksi Kiinasta ei sen sijaan ole yhtään tekstiä. Myös Lähi-itä on rajattu teoksessa Aasian ulkopuolelle.

Artikkelit eivät pysy tiukasti yhteisessä teemassa, eikä takakannessa esitettyyn kysymykseen synny vastausta. Eurooppalaisilla on sekä historiallinen että nykytilanteeseen liittyvä vastuu Aasian ihmisoikeuksista, mutta keinot tilanteen ratkaisemiseksi eivät näytä kovin selviltä.

Sinänsä asiantuntevia puheenvuoroja rasittavat myös lepsu toimitustyö ja oikoluku, mikä saa kokonaisuuden näyttämään keskeneräiseltä. Perinpohjaista katsausta Aasian ihmisoikeustilanteeseen toivovien on käännyttävä muualle. **Y**

Eero Suoranta

Maailmanparantamisen opas

TOISINAAN minusta tuntuu, että maailmassa on jotain pahasti vialla. Tiedän ja tunnen sen, mutta en osaa selittää, mistä on kyse.

Jos tuntemus on tuttu, suosittelen lukemaan Berkeleyn yliopiston emeritusprofessori **Michael N. Naglerin** uusimman teoksen *The Nonviolence Handbook.* Nimensä mukaisesti teos ei ole vain opas väkivallattomuuden voiman käyttämiseen vaan myös väkivallattomuuden kulttuuriin kasvamiseen.

Nagler on periaatteellisen väkivallattomuuden miehiä kuten **Mahatma Gandhi** ja **Martin Luther King.** Taktisessa väkivallattomuudessa väkivallattomuuden voimaa käytetään siksi, että se on tietyissä tilanteissa tehokkaampaa kuin väkivalta. Naglerin periaatteellinen väkivallattomuus yltää paitsi tekojen myös sanojen, ajatusten ja motiivien tasolle.

Väkivallattomat mielenosoitukset, lakot ja boikotit ovat Naglerin mukaan vain pintaraapaisu. ”Paras tapa tuhota vihollisesi on tehdä hänestä ystäväsi,” Nagler siteeraa **Abraham Lincolnia.**

Kirjassa analysoidaan paitsi onnistuneita myös epäonnistuneita väkivallattomia kampailuja. Nagler pohtii, miten näistä kokemuksista voi ottaa opiksi tulevia koitoksia silmällä pitäen. **Y**

Timo Virtala

1.

Marianne Faithfull

GIVE MY LOVE TO LONDON

Dramatico/Naïve Records 2014

Myönnän, olen myöhäiskäännynnäinen. **Marianne Faithfullin** täydellisen raspinen ääni ja kiireetön tulkinta ovat kaunista kuultavaa. Yhdessä nimekkäiden muusikoiden kanssa on kasattu liuta hienoja kappaleita. Ne ovat pääasiassa koskettavia pianovetoisia balladeja, joiden väliin tarjoillaan stadionrokkia à la **Bruce Springsteen.** Albumia hallitseva synkkämielinen kaiho ei latista, vaan on hienon kokonaisuuden koossapitävä voima. Palaset ovat erikseenkin yhtä vahvoja kuin itse albumi. Y

2.

Aphex Twin

SYRO

Warp Records 2014

Genrerajoja rikkova elektronisen musiikin pioneeri **Richard D. James** eli Aphex Twin esittelee melodia- ja rytmitajuaan tyylikkäällä tavalla. Jamesin teokset ovat hyvin musikaalisia, mikä tällaiselle elektroniseen musiikkiin tottumattomalle hipille tulee välillä yllätyksenä. Sinnikkäästi toistuva rytmi poukkoilee kuin ilmastonmuutosdenialistin logiikalla toimiva tahdistin. Sovitusten leikkisyys on ihanan levotonta, muttei lainkaan harkitsematonta vaan puhuttelevaa. Y

Nikkes plättar

Musiikin suurkuluttaja **Niklas Piiparinen** jakaa Ytimen lukijoiden kanssa valikoituja ajatuksiaan äänistä, joihin harrastuksensa parissa törmää.

3.

Ex Hex

RIPS

Merge Records 2014

Ensikuulemalta studiolta maistuva ja sileä tuotanto kaipaisi runsaampaa rosoisuutta, sitä kuuluisaa "räkäisyyttä" ja "täysillä tykittämistä", jota genressä tarvitaan. Seuraavalla kuuntelukerralla tämän amerikkalaisyhtye soittaakin reippaasti eikä tunnu liian hienostelevalta. Paljon on lainattu rokin suurten nimien paleteista, joiden väreistä luodut yhdistelmät toimivat. Useamman kuuntelun jälkeen yhtye kääntää nihkeilyni ihailuksi; kevyen rokkisokkelin päälle on rakennettu sofistikoitunut popymmärtämystä osoittava tönö, jossa kelpaa sheikata. Y

SINNIKKÄÄSTI TOISTUVA RYTMI POUKKOILEE KUIN ILMASTONMUUTOSDENIALISTIN LOGIIKALLA TOIMIVA TAHDISTIN.

Dzamil Kamangerin Vankilalakanan (Prison Sheet, 2011, kirjonta lakanalle) mallina oli Punaisen ristin ottama kuva taiteilijan sellitovereista ja materiaalina vankilan lakana.

SYNTI

- Kuraattori: Veikko Halmetoja
- Nykytaiteilijat: Satu Jaatinen, Janne Laine, Dzamil Kamanger, Reima Nevalainen, Riku Riippa, Stiina Saaristo ja Kirsti Tuokko.
- Kokoelmateoksia mm. Akseli Gallen-Kallela, Albert Edelfelt ja Markus Enckell.
- 24.5.2015 saakka Serlachius-museo Göstassa (Joenniementie 47, Mänttä).

ÄLÄKÄ SAATA MEITÄ KIUSAUKSEEN

SEITSEMÄN kuolemansynnin lista, ahneus, kateus, ylpeys, viha, laiskuus, ylensyönti ja himo, tuntuu nykyaikana varsin lyhyeltä. Serlachius-museo Gösta Mäntässä pyrkii määrittelemään käsitettä uudelleen.

Synti-näyttely etsii nykyajan syntejä seitsemän taiteilijan teosten kautta. Lisäksi kuraattori **Veikko Halmetoja** on etsinyt museon mittavista kokoelmista teoksia, jotka saavat uusia merkityksiä perinteisten kuolemansyntien kuvaajina.

Halmetoja on esimerkiksi valinnut **Albert Edelfeltin** *Porilaisten marssin* edustamaan ahneuden kuolemansyntiä. Hangessa totisina marssivat pojat ovat kiistämättä lapsisotilaita, joiden käyttö konflikteissa on kautta aikojen ollut äärimmäistä ahneutta.

Nykyajan synteinä näyttely esittelee muun muassa ympäristötuhon **Janne Laineen** surumielisten avohakkuumaisemien, eläinrääkkäyksen **Reima Nevalaisen** hurjien eläinkoetaulujen ja lapsuuden lopun **Kirsti Tuokon** koskettavien lapsikuvien kautta.

Stiina Saariston yksityiskohtainen lyijykynäteos inhimillistettyine eläinhahmoineen pakottaa pohtimaan nationalismin synnin monia ulottuvuuksia. **Dzamil Kamangerin** omia kokemuksia iranilaisessa vankilassa purkava teos on hurja todistus vapaudenriistosta.

Satu Jaatisen yksinäisyyttä kuvaavat puukanootit ja **Riku Riipan** vaivaisukot hallitsevat avaraa näyttelytilaa. Museon uutta puuarkkitehtuuria edustava laajennussiipi avattiin viime kesänä.

Kun vanhat kuolemansynnit keskittyivät yksilön tekoihin, uusiin synteihin syyllistymme kollektiivisesti. Jätämme toisenlaisen yksin tai käännämme katseemme köyhyydestä. Osin näyttely jättää voimattomaksi. Monet nykysynneistä tuntuvat yhtä ikiaikaisilta kuin kristilliset kuolemansynnit. Y

Simo Ortamo

JANNE VIRKKUNEN
Janne Virkkunen toimi Helsingin Sanomien päätoimittajana vuosina 1991–2010.

Kuva: Soppakanuuna

TÄYDELLINEN MYRSKY

Wolfgang Petersen ohjasi vuonna 2000 elokuvan *Perfect Storm*, *Täydellinen myrsky*. Suomessa sitä esitettiin nimellä *Meren raivo*. Elokuva on katastrofielokuvaksi ihan kohtuullinen. Se on tarina kalastajista, jotka kohtaavat täydellisen myrskyn. Kalastajien ei tässä elokuvassa käy hyvin. Elokuva päättyy kalastajien muistotilaisuuteen ja ihmeen odottamiseen, josko alus vielä palaisi.

Media on vuosikymmenten aikana kohdannut monenlaisia kriisejä, mutta yksikään niistä ei ole sellainen kuin nyt meneillään oleva täydellinen myrsky. Se haastaa samanaikaisesti median kaikki perinteiset osa-alueet: sanomalehdet, aikakauslehdet, television ja radion, kirjatkin.

Muutoksen ytimessä on kaksi asiaa. Internet ja digitalisoituminen yhdistyvät tablettien ja älypuhelinten ratkaisevaan yleistymiseen kuluttajien tiedonsaanti- ja kommunikaatiolaitteina. Media ei ole suinkaan yksin. Samantapainen mullistus esimerkiksi kaupan alalla jättää vielä paljon tyhjiä seiniä tähänkin maahan.

Varmaa tänään on vain se, että meneillään on suurempi muutos kuin kertaakaan lukutai-

Ihmisten oikeus olla hyvin informoitu ei ole kadonnut, ja yhtä lailla hyvä journalismi on demokraattisen yhteiskunnan elinehto.

don historiassa. Muutosta voi verrata siihen, kun nuolenpääkirjoitus korvattiin aakkosilla tai siihen, kun **Johannes Gutenberg** keksi kirjapainotaidon Saksassa 1400-luvulla.

1800-luvulla kustantajat pelkäsivät sähkösanomaa. Se kertoi uutiset nopeammin kuin hidas sanomalehti. Uhkasta selvisivät parhaiten ne kustantajat, jotka osasivat hyödyntää sähkösanomaa omassa työssään. Lehtien laatu parani ja tulevaisuus kirkastui.

Lehtikustantajat selvisivät myös radion tulosta ja television leviämisestä. Uudet välineet mullistivat tapoja saada tietoa ja vastaanottaa viihdettä. Tieto oli yhä yksisuuntaista, eli toimitus valitsi sen tiedon, jonka se jakoi eteenpäin lukijoilleen.

Vasta internetin tulo 1990-luvulla muutti median elämän. Tieto siirtyi internetiin, jonka käyttö halpeni samalla, kun välineet paranivat. Perinteiset viestimet saivat väistyä, jos ne eivät nopeasti ymmärtäneet, mitä kello oli lyömässä. Liian kauan kesti – minultakin – sen ymmärtäminen, että muutos koskettaa koko voimallaan meitä kaikkia, niin toimituksia kuin yritysjohtoakin.

Yhdysvaltain markkina näyttää meille, mihin ollaan menossa. Suurten lehtien levikit ovat laskeneet. Esimerkiksi *The Washington Postin* levikki on puolittunut 400 000 kappaleeseen. Myös sanomalehtien liiketoiminnan pohja on ratkaisevasti huonontunut.

Suomen lehtimarkkina ei ole irrallaan muun läntisen maailman kehityksestä. Onhan kyse teknologian ja välineiden muutoksesta, joka muuttaa kuluttajakäyttäytymistä. Sosiaalisen median merkitys on vahvassa kasvussa, ja se lisää muutoksen voimaa.

Kaiken tämän seurauksena sanoma- ja aikakauslehtien levikit laskevat nopeasti. Tilattavien sanomalehtien kokonaislevikki oli vielä 25 vuotta sitten yli neljä miljoonaa kappaletta. Nyt ollaan selvästi alle kolmessa miljoonassa levikkikappaleessa. Iltapäivälehtien yhteislevikki on laskenut kymmenessä vuodessa lähes puoleen.

Suomessa mediaa kurittaa myös heikko suhdanne ja mainosmarkkinan muutos. Ei ole ihme, jos kannattavuutta yritetään pitää yllä vähentämällä työvoimaa. Toimituksista on lähtenyt lähes tuhat työpaikkaa tämän vuosikymmenen aikana.

Samaan aikaan lehtien ilmaiset ja maksulliset verkkopalvelut menestyvät ja saavat yhä uusia käyttäjiä. Maailman sanomalehtien etujärjestön WANIFRA:n selvityksen mukaan ongelman perusyhtälö on kuitenkin edelleen se, että digitaalisesti ansaittu dollari tarkoittaa seitsemää menetettyä printtidollaria.

Brittiläinen *The Economist* kirjoitti syyskuussa suuren murroksen iskevän seuraavaksi mainontaan. Lehti ennusti massamainonnan muuttuvan yksilöllisemmäksi ja mobiilimainonnan yleistyvän. Murros heikentää lehtien menestymismahdollisuuksia mutta tarjoaa myös aivan uusia mahdollisuuksia.

Synkästä kuvasta huolimatta olen optimisti. Printti kantaa lehdet digitaaliseen aikaan, jos laatujournalismi säilyy valtavirtana, jossa kyynisyyden korvaavat realismi, asioiden mittakaava ja hierarkia. Journalismi menestyy, jos kustantajayhtiöt ja toimitukset uskovat laadun merkitykseen myös muualla kuin juhlapuheissa.

Ihmisten oikeus olla hyvin informoitu ei ole kadonnut, ja yhtä lailla hyvä journalismi on demokraattisen yhteiskunnan elinehto. Demokratian kannalta perinteisen median heikentyminen on huolestuttavaa. Media on yhtä lailla riippuvainen demokratiasta ja oikeusvaltiosta, kuin se samainen oikeusvaltio on riippuvainen luotettavasta ja laadukkaasta mediasta.

Uskon, että median käy paremmin kuin elokuvan kalastajien. Media tulee myrskystä uudistuneena ja uudenlaisena. Jos se kykenee säilyttämään vahvuutensa ja mahdollisesti jopa vahvistumaan, myös oikeusvaltio ja sananvapaus voimistuvat. Sellaisessa maailmassa on hyvä elää – ja olla hyvin informoitu. Y

MARYAN ABDULKARIM
Kirjoittaja on yhteiskunnallinen aktivisti ja musta feministi. Hän toimii tällä hetkellä vapaana toimittajana ja on mukana ARX-verkostossa.
Kuva: Hilla Kurki.

MILTÄ FEMINISTI NÄYTTÄÄ?

Näyttelijä **Emma Watson** piti YK:n yleiskokouksessa puheenvuoron, jolla laukaistiin HeForShe-kampanja. Kampanja poiki nopeasti liikkeen, jossa miestähdet poseeraavat T-paidoissa. Niihin oli painettu teksti *This is what a feminist looks like – tältä näyttää feministi.* Pian selvisi, että paitoja valmistavat siirtotyöläisnaiset orjatyön kaltaisissa olosuhteissa. Isolla osalla heistä ei ole mahdollisuutta nähdä perhettään, koska heillä ei ole lomia eikä muutakaan vapaa-aikaa. Palkka on hyvin niukka eikä riitä elättämään perhettä. Paidat kuitenkin myydään globaalin pohjoiseen ja supertähdet poseeraavat ne päällään.

Me feministit olemme olleet asiaankuuluvan pöyristyneitä tästä, ainakin osin. Oli myös niitä, joiden näkemys oli, että feminismin levittäminen on pääasia. Työväenliikkeessä, samoin kuin naisasialiikkeessä, on ollut kyse solidaarisuudesta. Yhteistyö ei ole pysähtynyt maiden rajoille.

Kongon demokraattinen tasavalta on yksi maailman rikkaimpia valtioita. Siellä on paljon luonnonvaroja, jotka ovat elintärkeitä monikansallisille yrityksille. Kongo on ollut sisällissodan riivaama, ja erilaiset konfliktit tekevät monille arjesta lähes mahdottoman.

Globaalin pohjoisen on korkea aika osoittaa solidaarisuutta etelän työläisille käytännössä.

Työläisiä kohdellaan huonosti, vaikka kuningas Leopoldin aikaisista käsien katkomisista onkin päästy eteenpäin.

Työolosuhteita valvotaan heikosti, ja maasta kannetaan resurssit pilkkahintaan ulos. Paikalliset köyhtyvät, me maksamme yhä enemmän älypuhelimistamme ja monikansalliset yritykset takovat voittoa. Niiden intressiä työväen riisto ja konfliktin ylläpitäminen vie eteenpäin kohti seuraavia, isompia osinkoja.

Globaali pohjola käyttää kehitysapuun paljon rahaa. Samalla länsimaiset monikansalliset yritykset käyvät eettisesti arveluttavaa kauppaa samoissa maissa, jotka saavat kehitysapua. Avun tarkoitus vääristyy, kun se päättyy ylläpitämään olemassa olevaa tilannetta ja rakenteita. Köyhien on pakko alistua huonoille työehdoille, kauppa vääristyy ja keskivertotyöläinen jää edelleen tyhjän päälle.

Maailman tilanne tänä päivänä on sekava. Vaikka olemme yhteydessä toisiimme nopeammin ja paremmin kuin koskaan ennen, tuntuu että olemme vieraantuneempia solidaarisuuden käsitteestä pahemmin kuin koskaan aiemmin.

Globaalin pohjoisen on korkea aika osoittaa solidaarisuutta etelän työläisille käytännössä. Voimme aloittaa massiivisin kampanjoin tai pienin askelin, mutta selkeä päämäärä ja viesti on oltava. Jos meitä ei saa alistaa ja kohdella työelämässä huonosti, niin ei saa niitä toisiakaan. Meidän tulee tukea vaatimusta siitä, että monikansalliset yritykset sitoutuvat noudattamaan yhteisesti työntekijöiden kanssa sovittuja työaikoja sekä palkkausta.

Tämä tarkoittaa isoja muutoksia niin ulkopolitiikkaamme kuin kehitysyhteistyöhön. Globaalin pohjoisen ensisijaisen vientituotteen tulisi olla ammattiyhdistysliikkeen tukeminen ja vahvistaminen etelässä. Meidän on painostettava ja vaadittava omia hallituksiamme asettamaan sanktioita yrityksille, jotka eivät noudata pelisääntöjä.

Huijaamme lähinnä itseämme, kun käännämme katseemme pois ajatellen, ettei kyse ole meidän ongelmastamme. Työpaikat ja tehtaat siirrettään jatkuvasti niin sanottuihin halpatuotantomaihin nimenomaan siksi, että siellä voi polkea työntekijöiden oikeuksia.

Työpaikkojen katoamisen lisäksi ilmastopoliittiset kysymykset ja kestävä kehitys ovat syitä vastustaa kapitalistista työntekijöiden sortoa ja alistamista sekä altistamista vaarallisiin olosuhteisiin ja tehtäviin. Meidän käyttämämme kulutustavarat valmistetaan kaukana ja kuljetetaan tänne. Työ viedään sinne, missä ympäristö ja ihmisoikeudet eivät rajoita kapitalismia.

Meillä on kuluttajina vastuu ja velvollisuus vaatia eettisesti valmistettuja tuotteita, joissa luomua eivät ole ainoastaan raaka-aineet vaan myös työehdot.

This is what a feminist looks like – *Tältä feministi näyttää* -kampanjan kohussa merkillisintä oli puolustuspuheenvuoro siitä, ettei ole mahdollista ostaa eettisesti valmistettuja paitoja. Tämä ei pidä paikkaansa. Se on toki vaikeaa, koska olemme niin sisäistäneet sisartemme ja veljiemme sorron globaalissa etelässä. Emme enää osaa kyseenalaistaa sitä. Mahdollista se kuitenkin on. Jos opimme asian, voimme myös oppia pois siitä.

Kun laadimme keskivertokuluttajiin vetoavia mainoskampanjoita lahjoitusten toivossa, olisi tärkeää tehdä näkyväksi globaalin pohjoisen toiminta, joka vaikuttaa etelään. Sen vuoksi köyhyys kasvaa, ja erityisesti naisten asema muuttuu yhä mahdottomammaksi.

On korkea aika, että työväenliike ja naisasialiike saavuttavat myös tuon tehtaan naisia solidaarisuusterveisin. Sillä jos he eivät ole vapaita, miten voimme itsekään koskaan olla? Y

PALA HISTORIAA

Ytimen kirjoittajat ovat puuttuneet ajankohtaisiin aiheisiin aiemminkin.

ALUEELLINEN AUTONOMIA TOISI RAUHAN AFGANISTANIIN

Pakistanissa Esa Aallas

Idänpolitiikka ja Eurooppa

”SUOMEN ulkopolitiikan kovan ydinkysymyksen on muodostanut ja muodostaa jatkossakin Venäjä. Suhteita on hoidettu vaihtelevalla tempolla ja menestyksellä. Pääministeri **Aho** täydensi oikeansuuntaisesti uutta puolueettomuutemme luonnehdintaa lisäyksellä, että lähialueittemme suhteen olemme puolueettomia. Toisinsanoen emme halua osallistua mahdolliseen sotilaalliseen tai vaikeaan poliittiseen kiistaan Venäjän kanssa edes EY:n jäsenenä.”

Näin arvioi **Johannes Pakaslahti** artikkelissa *EY-jäsenyys on hyvää idänpolitiikkaa Ydin*-lehden kolmannessa numerossa 1992. Suomi oli jättänyt jäsenhakemuksensa saman vuoden keväällä.

Pakaslahti kirjoittaa suuntauksessa olevan sisäänrakennettuja ristiriitoja. Käytännössä jäsenyys poliittisessa unionissa tarkoitti, että potentiaalinen vihollinen voitiin osoittaa vain idästä. Silti EY-jäsenyys ja hyvät suhteet itään eivät olleet hänen mukaansa mahdoton yhtälö.

Pakaslahti näki EY-jäsenyyden vahvistavan Suomen taloutta ja sitä kautta uskottavuutta tehdä taloudellista ja yhteiskunnallista yhteistyötä Venäjän ja muiden lähialueiden kanssa. Lisäksi taloudellisesti vahva maa olisi Venäjälle kiinnostava pitkällä tähtäyksellä.

”Väärää Venäjän -politiikkaa sensijaan olisi suuntautuminen EY:öön ja muihin läntisiin rakennelmiin sotilaspoliittisilla motiiveilla. Parhaan turvallisuuspolitiikan suhteessa Venäjään muodostaa toimivan talouden omaava lähinaapuri EY:n jäsen Suomi, joka vakavasti haluaa yhteistyötä kaikilla tasoilla.” Y

Afganistan miehityksen jälkeen

ESA AALLAS kirjoitti *Ydin*-lehden vuoden 1989 kolmanteen numeroon sisällissodan runteleman Afganistanin tilanteesta otsikolla *Autonomia toisi rauhan Afganistaniin*.

Neuvostoliiton joukot olivat vetäytyneet maasta samana vuonna. Afganistanista oli paennut yli viisi miljoonaa ihmistä.

”Jo ennen sotaa maa oli maailman köyhimpiä. Kansandemokraattisen edistyksen piti viedä maa nykyaikaan – mutta vielä mitä. Maa on pommitettu lähes kivikaudelle,” Aallas kuvaa Neuvostomiehityksen seurauksia.

Kabulin keskushallituksella oli hallussaan vielä muutamia kaupunkeja, mutta se ei ollut luhistunut. Fundamentalisteista, kuningasmielisistä ja nationalisteista koostuvia vastarintaryhmiä yhdisti islamilaisuus.

”Mutta eikö nyt ole vaarana se, että Afganistanin ajatollat vievät länsimaisittain tarkastellen maan khomeinilaiseen komentoon, jossa maa eläisi yhä keskiaikaa? Vai jatkuuko sota maassa sisällissotana ja maailman uutispeli saa seuratakseen uuden Libanonin?” Y

TILAAJA

NIMI

OSOITE

POSTINUMERO POSTITOIMIPAIKKA

PUHELIN/SÄHKÖPOSTI

○ VUOSITILAUS 35 € ○ KESTOTILAUS 28 € ○ ALENNETTU 20 €, opiskelijat, työttömät

Hinnat sisältävät alv:n

LAHJAN SAAJA

OSOITE

POSTINUMERO POSTITOIMIPAIKKA

TILAA LAHJAKSI! YDIN

Ydin-lehti maksaa postimaksun

YDIN

Tunnus 5006002

00003 VASTAUSLÄHETYS

YTIMEN LÖYDÄT iPADILLA OSOITTEESTA APPSTORE.COM/YDIN **WWW.YDINLEHTI.FI**

Joululahjat ja kortit Rauhanasemalta!

10 € Joulukortit / nippu

Runoja ja ajatuksia pukinkonttiin

Rauha on sana

Ajatuksia sodasta ja rauhasta

Aseettomuuden voima

Runoja sodasta ja rauhasta

Historiaa yhteiskunnasta ja vaikuttamisesta kiinnostuneelle

Ei ydinaseille!

Suomalaisen aktivismin historia

Rauhan ytimessä

Sadankomitea 50 vuotta

Verkkokaupasta lahjapakettiin myös paidat, kaulahuivit, heijastimet ja paljon muuta. www.rauhanasema.fi/kauppa

E841
BA2
Itella Posti Oy
Itella Green